

# Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos LXXXIX. — Izdan in razposlan dne 16. avgusta 1907.

Vsebina: Št. 199. Razglas o besedilu obrtnega reda.

## 199.

Razglas trgovinskega ministra v porazumu z ministrom za notranje stvari z dne 16. avgusta 1907. l.

o besedilu obrtnega reda.

Na podstavi člena IV. zakona z dne 5. februarja 1907. l. (drž. zak. št. 26), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red, se s tem razglašajo besedilo obrtnega reda, kakor se podaja iz izprememb in dopolnitev, katere so se naredile na obrtnem redu z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227) v zakonu z dne 5. februarja 1907. l. (drž. zak. št. 26) in pa v zakonih z dne 15. marca 1883. l. (drž. zak. št. 39), z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22), z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), z dne 23. februarja 1897. l. (drž. zak. št. 63), z dne 25. februarja 1902. l. (drž. zak. št. 49), z dne 22. julija 1902. l. (drž. zak. št. 155), in z dne 18. julija 1905. l. (drž. zak. št. 125).

V dodatku k temu se ponatiskuje cesarski patent z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), in uvajajalna določila ostalih zakonov, s katerimi se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

Bienert s. r.

Fort s. r.

## Obrtni red.

### I. Poglavlje.

#### A. Obča določila.

##### 1. Razdelitev obrtov.

##### § 1.

Obrti so:

- a) svobodni obrti;
- b) rokodelski obrti;
- c) koncesijonirani obrti.

Rokodelski obrti so taki, pri katerih gre za ročnosti, ki potrebujejo izobrazbe v obrtu z izučitvijo in daljšim delom v njem (§§ 14—14 f).

Za rokodelske obrte se proglašajo z omejitvami, obseženimi v petem odstavku, obrti:

1. Lončarjev (pečarjev), postavljalcev peči;
2. steklarjev, brusilcev stekla, gravêrjev na steklo;
3. kovačev za grobo blago, kovačev za sekire, kovačev za ponve, kovačev za obroče in verige, žebjarjev, kovačev za vozove, ključalničarjev za vozove;
4. kovačev za orodje, nožarjev in brusilcev na ostro, izdelovalcev kirurškičnih instrumentov;
5. pilarjev;
6. ključalničarjev;
7. brusilcev kovin in jekla, ostrogarjev, iglarjev, izdelovalcev tkalnih grebenov;



8. sitarjev, rešetarjev;
9. kleparjev;
10. kovačev za baker;
11. kovinarjev, medarjev, kositarjev;
12. pasarjev, bronsovinarjev, izdelovalcev kitajske srebrnine, izdelovalcev kovinskega galanterijskega blaga, cizelérjev;
13. zlatninarjev, srebrninarjev in obdelovalcev drugega kamenja;
14. klepalcev zlata, srebra in kovin;
15. gravérjev, metalografov, vrezovalcev oblik, vrezovalcev not, emajlérjev, gilošérjev;
16. posrebrovalcev;
17. kolarjev;
18. mehanikov, izdelovalcev kirurško-medicinskih aparatov, optikov;
19. urarjev;
20. izdelovalcev klavirjev, harmonijev in sličnih glasbenih instrumentov, izdelovalcev orgel, pihalnih instrumentov, instrumentov na lok, s strunami in za tolčenje, izdelovalcev harmonik;
21. košarjev;
22. bednarjev (sodarjev);
23. mizarjev;
24. strugarjev, izdelovalcev kipcev iz morske pene, piparjev;
25. glavničarjev, izdelovalcev pahljač, koščeninarjev;
26. kiparjev (obrtinskih kiparjev, ki delajo iz lesa in kamna);
27. strojarjev, barvarjev usnja;
28. torbarjev, jermenarjev, bičarjev, sedlarjev in takih, ki delajo konjsko opravo;
29. ščetarjev, čopičarjev;
30. vrvarjev;
31. pozamentirarjev, delavcev vrvic in trakov, delavcev zlate in srebrne žice, likalcev zlatnine in srebrnine, zlatoprelcev in srebroprelcev;
32. zlatovezcev, srebrovezcev in biserovezcev;
33. barvarjev;
34. tapetarjev, izdelovalcev posteljnine;
35. krojačev;
36. čevljarjev;
37. rokavičarjev, bandažistov;
38. solničnikarjev in dežnikarjev;
39. krznarjev, kaparjev, barvarjev kožuhovine;
40. klobučarjev;
41. modistov;
42. izdelovalcev umetnih cvetlic, peresarjev;
43. brivcev, frizérjev, lasničarjev;
44. knjigovezcev, tokarjev, izdelovalcev usnja-tega galanterijskega blaga, izdelovalcev kartonažnega blaga;
45. pekov (izvzemši peko črnega kruha, ki jo izvršujejo mlinarji po dosedanji navadi v deželi

kakor postranski obrt s pomočjo domačinov ali posebnega pomožnega osebja);

46. slaščičarjev, kolačnikov in mandoletarjev, izdelovalcev kandit;

47. medarjev, voščeninarjev;

48. mesarjev, prekajalcev mesa;

49. konjskih mesarjev, prekajalcev konjskega mesa;

50. milarjev;

51. tlakarjev, kolikor se razteza obrtovanje na tlakovanje javnih cest z naravnimi kamni;

52. krovcev, ki krijejo z opeko in skrilmi;

53. pleskarjev (barvarjev), lakirarjev, slikarjev izveskov in napisov, obrtniških slikarjev za industrijske izdelke, pozlatarjev in olupševalcev, izbnih slikarjev;

54. štukaturarjev.

Trgovinski minister lahko porazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, združne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, ukazoma uvrsti tudi druge obrte, glede katerih so dani pogoji drugega odstavka, med rokodelske, ako je s strokovno-združnimi napravami in strokovnimi učnimi zavodi zajamčeno, da se bodo ti obrti kot rokodelski ohranili in razvijali, če tega uvrščenja med rokodelske obrte brez škode ni moči odložiti do zakonodajne odloke. Enako se morejo izvršiti izpremembe v razdelitvi po skupinah. Na Dunaju je z obrti, navedenimi pod točko 53 3. odstavka, glede dokaza usposobljenosti ravnali tako, kakor da bi bili naštetí v posebnih točkah. Sicer se pa more na predlog pristojne strokovne zadruge ukazoma predpisati, da velja gledé vseh ali posameznih v točki 53, 3. odstavka naštetih obrtov v okolišu zadruge, ki je predlog stavila, ali pa v gotovih delih tega okoliša, kakor da bi bili gledé dokaza usposobljenosti ti obrti naštetí v posebnih točkah.

Trgovinski obrti in podjetja s tovarniško vršbo se ne uvrščajo med rokodelske obrte. Domača industrija se uredi s posebnimi zakoni.

Če se dvomi, je-li smatrati kakšno obrtno podjetje za tovarniški obrat, oziroma za trgovinski obrt, tedaj odloči politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotične zadruge, ob prizivu pa trgovinski minister.

Tisti obrti, pri katerih je iz javnih ozirov potrebno, da jih sme vršiti samo tisti, ki prejme posebno dovoljenje, štejejo se za koncesijonirane obrte (§§ 15 in 24).

Vsi obrti, ki se ne proglašajo za rokodelske ali koncesijonirane, so svobodni obrti.



## II. Poglavje.

### 2. Pogoji samostojnega obrtovanja.

#### § 2.

#### Samoupravičenost.

Za samostojno obratovanje kakega obrta se praviloma zahteva, da je podjetnik upravičen sam oskrbovati svojo imovino.

Na račun oseb, katerim ni priznano svobodno oskrbovanje svoje imovine, se morejo obrti obratovati samo s pritrditvijo njih zakonitih zastopnikov in pristojnega sodišča po sposobnem namestniku (poslovodji) ali zakupniku (§ 55).

Spol ne dela razločka gledé pripusta k obrtovanju.

#### § 3.

#### Pravne osebe in družbe.

Pravne osebe se smejo po enakih pogojih kakor posamezen človek baviti z obrtom, nastaviti pa morajo sposobnega namestnika (poslovodjo) ali zakupnika (§ 55).

Društva pa smejo izvrševati obrte le v toliko, kolikor so do tega upravičena po društvenih pravilih.

Družbam, ki so dolžne, da dajo protokolovati firmo, more obrtno oblastvo izdati obrtni list, oziroma podeliti koncesijo tudi brez dokaza, da se je protokolovanje izvršilo, ako je le sicer nedvomno izkazano, da se je družba ustanovila. Pač pa je v vseh slučajih predpisati primerno dobo, v kateri naj se naknadno dokaže, da se je protokolovanje izvršilo in ako ta doba poteče, ne da bi se bilo to zgodilo, naj se odvzame obrtni list ali koncesijski odlok, ker je neveljaven.

#### § 4.

#### Stanovske razmere.

V koliko duhovniki in redovne osebe, nadalje vojaške osebe, cesarski uradniki ali druge javno nastavljene osebe ne moreje vršiti obratov, to določajo dotični predpisi.

#### § 5.

#### Izključujoči razlogi.

Osebe, ki so bile obsojene zaradi kakega hudo delstva, zaradi kakega pregreška iz dobičkarstva ali

zoper javno pravnost ali zaradi takega prestopka ali zaradi pregreška, oznamenjenega v § 486. k. z., tako tudi zaradi tihotapstva ali zaradi težkega dohodarstvenega prestopka, se morejo od nastopa kakega obrta izključiti tedaj, če bi se bilo po posebnosti obrta v primeri z osebnostjo podjetnika in kaznivega dejanja, ki ga je storil, bati zlorabe; v tem primeru tudi, dokler traja preiskava, ni dovoliti nastopa tistega obrta.

#### § 6.

Kdor se je s sodniško ali upravno sodbo odstranil od kakega obrtovanja, je iz ključen od nastopa vsakega obrta, kojega izvrševanje bi ovrlo namen razrodbe.

Če je kdo obsojen s sodniško razsodbo, ima izključenje moč samo za dobo zakonitih kazenskih posledic; v primeru upravnih razsodbe morejo politična deželna oblastva izključenje takih oseb razveljaviti z ozirom na njih neoporečno vedenje.

#### § 7.

#### Občinska zveza.

Nastop kakega obrta ni odvisen od vzprejetja v zvezo občine, v kateri se bode obrt obratoval, in ne izpreminja ničesar v domovinstvu.

#### § 8.

#### Inozemci.

Inozemci imajo, ako se dokaže formalna vzajemnost s strani države, kateri pripadajo, z ozirom na nastop in obratovanje kakega obrta enake pravice s tuzemci.

Ako se ne dokaže vzajemnost, potrebujejo formalne pripustive s strani političnega deželnega oblastva.

#### § 9.

#### Istočasno obratovanje več obrtov.

Istočasno obratovanje več obrtov je dovoljeno, ako so izpolnjene zakonite potrebščine.



## § 10.

**Obrtovanje v mejnem okraju.**

V mejnem okraju ostaja nastop obrtov, ki se bavijo s kontroli zavezanimi predmeti, tudi še posle vezan na pogoje, ki jih predpisujejo finančni zakoni.

**B. Posebna določila.****a) Pri svobodnih obrtih.**

## § 11.

Kdor ni izključen s prej navedenimi določili II. poglavja, ima pravico samostojno obratovati vsak svobodni obrt.

Podjetnik pa je dolžan, preden nastopi obrt, to prijaviti oblastvu.

## § 12.

V tej prijavi je navesti ime, starost, bivališče in državljanstvo podjetnika, s katerim obrtom se hoče baviti, in glede obrta kolikor mogoče natančno označiti kakovost obrata, konečno kraj, kjer ga hoče izvrševati in, ako bi bilo morda potreba privolitve zakonitega zastopnika in pristojnega sodišča (§ 2), naj se tudi to dokaže.

Kjer se v zmislu §§ 2 in 3 more obrt izvrševati samo po namestniku ali zakupniku, naj se vsi prej omenjeni podatki navedejo tudi o osebi le-tega.

Dveh ali več obrtov se ne sme skupaj zglasiti. Izjema je dovoljena le gledé v seznamu rokodelskih obrtov pod eno točko v eno skupino združenih obrtov, ki se po krajnih potrebah in navadah praviloma skupno izvršujejo in pri katerih zadostuje enotni dokaz usposobljenosti, da se morejo pričeti.

## § 13.

Ako ni v tem zakonu osnovane ovire zoper osebo, opravilo in stojališče, izda oblastvo za izkaz prositelja obrten list.

V nasprotnem primeru prepove stranki dotle, da se odpravi pomislek, začetek ali nadaljevanje obrata.

## § 13 a.

Kdor hoče pričeti trgovinske obrte, navedene v § 38, odstavek 3 in 4, mora izpolniti obče pogoje (§§ 2—10) in izkazati svojo usposobljenost.

Ta se dokaže z učenim pismom, oziroma z učenimi izpričevali o redni dovržitvi učnega razmerja in z izpričevalom (§ 79, odstavek 1) o najmanj dvetletni službi v trgovinskem obrtu; skupna uporaba pa mora znašati najmanj pet let.

Služba kot praktikant v pisarnicah ali kontorjih tovarniško izvrševanega obrtnega podjetja se všteva kakor služba kot vajenec v trgovinskem obrtu in služba pri prodaji blaga v proizvodnih obrtih z delom v pisarnicah in kontorjih vred se všteva kakor služba v trgovinskem obrtu in tudi v teh primerih mora iznašati skupna uporaba najmanj pet let.

Dokaz se more, izvzemši službena izpričevala, ki jih je predložiti tudi v tem primeru, celoma ali deloma nadomestiti z izpričevalom o uspešnem obiskovanju učilišča, ki je bilo pripoznano za to prikladno. Trgovinski minister določi ukazoma porazumno z ministrom za bogočastje in nauk, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, obstoječe združne zveze in trgovinske zadruge, dotične zavode in ustanovi, v kaki meri njih obiskovanje nadomešča dokaz učne dobe. S to odredbo se tistim, ki so dovršili kako višjo trgovinsko šolo, more skrajšati v predstojecih odstavkih predpisana službena doba na eno leto.

Glede dokaza usposobljenosti pri javnih trgovinskih in pri komanditnih družbah je uporabljati zmislu primerno določila § 14 e.

Da se omogoči prehod od kekega proizvodnega ali od trgovskega obrta, za kojega izvrševanje ni potreben dokaz usposobljenosti, ali od kakih strokovnih opravil trgovskega prometa, ki ne spadajo pod predpise obrtnega reda, (banke, skladovnice, železniška in parobrodna podjetja, pomorsko plovstvo, pomorsko ribarstvo, pridobitne in gospodarske zadruge, montanski in monopolni obrati itd.) na trgovinski obrt, kakršni so omenjeni v § 38, odstavek 3 in 4, more obrtno oblastvo prve instance, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotično zadruho



odpustiti dokaz usposobljenosti, ako se je prosilec bavil z dotičnim opravilom najmanj pet let.

#### b) Pri rokodelskih obrtih.

##### § 14.

Kdor hoče začeti rokodelski obrt, se mora ravnati po predpisih §§ 11, 12 in 13 ter vrhutega dokazati svojo usposobljenost in sicer:

1. mora dokazati, da se je učno razmerje redno dovršilo in sicer izkažejo to tisti, ki so se izučili pri obrtnikih, kateri so bili člani kake zadruge, s pomagaškim pismom, izdanim od zadruge (§ 104); tisti pa, ki so se izučili v tovarniških obrtnih podjetjih ali v takih obratih, kojih imetniki niso bili člani kake zadruge, pa naj se izkažejo z učenim izpričevalom, potrjenim od občinskega oblastva tiste občine, v kateri se je nahajal obrt, oziroma z učenimi izpričevali in z izpričevalom o prestani pomagaški preskušnji (§ 104 d);

2. se mora izkazati z delavskim izpričevalom, oziroma z delavskimi izpričevali, da je delal več let kot pomočnik v dotičnem obrtu, v tovarniškem obratu, ki je temu obrtu podoben, ali pa v tovarniški delavnici, koje obrat je podoben temu obrtu (§ 81).

Delavsko izpričevalo mora biti potrjeno od združnega načelnštva, in ako delodajavec ni bil član kake zadruge, pa od občinskega oblastva tiste občine, v kateri se je obrt opravljal.

Učna doba ne sme trajati manj nego dve leti in ne več nego štiri leta. V teh mejah določi združni zbor po § 114, lit. b, oziroma § 119 c, lit. f učno dobo za vajence, ki pripadajo zadrugi. Ako to ni določeno v pravilih, se dogovori število let v navedenih mejah v učni pogodbi.

Delo kot pomagač (pomočnik), oziroma kot tovarniški delavec mora trajati najmanj tri leta.

##### § 14 a.

Dokaz v § 14, odstavek 2, št. 1, da je učno razmerje redno končano, lahko nadomešča izpričevalo o uspešno dokončanem obiskovanju kakega obrtnega

učnega zavoda, v katerem se učenci v dotičnem rokodelskem obrtu praktično poučujejo in strokovno izobrazujejo.

Ako traja na takem zavodu praktično poučevanje v dotični stroki najmanj tri šolska leta, skrajša se tistim, ki so dovršili tak zavod, v 5 odstavku § 14 predpisana doba dela kot pomočnik, oziroma tovarniški delavec na eno leto.

Istotako se določa doba praktičnega dela kot pomočnik, oziroma tovarniški delavec na eno leto, ako traja praktično poučevanje v dotični stroki najmanj dve šolski leti (ali štiri, četudi ne zaporedne tečaje), in je sprejem v zavod odvisen od tega, da se je učenec že poprej primerno praktično pečal z obrtom ali ako se po redno končanem učnem razmerju obiskuje dnevna šola kakega obrtnega učnega zavoda v namen nadaljnje izobrazbe v istem obrtu najmanj eno šolsko leto (ali dva, četudi ne zaporedna tečaja).

Tisti pomočniki, ki so redno dovršivši učno razmerje obiskovali dnevno šolo kakega obrtnega učnega zavoda v namen nadaljnje izobrazbe v svojem obrtu najmanj tri šolska leta kot redni učenci, so oproščeni predložbe v § 14, alin. 2, točka 2 predpisanega delavskega izpričevala.

Dotične zavode in obrte, za katere morajo izpričevala omenjenih zavodov celoma ali deloma nadomeščati izučno pismo in učno izpričevalo in eventualno tudi predpisano dobo dela kot pomočnik, določi ukazoma trgovinski minister porazumno z ministrom za bogočastje in nauk.

##### § 14 b.

Ako se osebe, ki pripadajo vojski, vojni morarici ali deželni brambi in so redno dovršile učno dobo v kakem obrtu, uporabljajo redno za časa prezenčne službe pri obrtnih opravilih, ki so predmet rokodelskih obrtov, se šteje ta čas kakor delo kot pomočnik v dotičnem rokodelskem obrtu. Enako pravico imajo črnovojniki pod istimi pogoji gledé svoje aktivne službe. Predpisi o izkaznicah gledé tega dela, ki bodo enakoveljavne kakor delavska izpričevala, se izdajo ukazoma.

Trgovinski minister more porazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in



obrtno zbornico in združno zvezo, kjer obstoji, ukazoma določiti, da se šteje kakor delo kot vajenec ali pomočnik tudi delo v gotovih obratih, ki ne spadajo pod obrtni red, in njih pomožnih zavodih pri takih opravilih, ki so sama ob sebi predmet rokodelskih obrtov, izvemši kaznilnice in prisilne delavnice, in sicer tedaj, ako se delo vrši pod navodilom oseb, ki se morejo izkazati z usposobljenostjo za dotični obrt ali imajo sicer zadostno strokovno izobrazbo. Predpisi glede potrebnih izpričeval se izdajo ukazoma.

#### § 14 c.

Da se v posebnega ozira vrednih primerih pri sorodnih obrtih omogoči prehod od obrta na soroden obrt ali istočasno izvrševanje sorodnih obrtov, se pooblašča deželno politično oblastvo, da imetnikom po rokodelsko izvrševanih ali takih koncesijoniranih obrtov, za katere je treba izkazati posebno usposobljenost (§ 23, alin. 1), zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, v ta namen odpusti dokaz usposobljenosti, ki se zahteva v § 14.

Politično deželno oblastvo se tudi pooblašča, da zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in prizadete zadruge izjemoma izpregleda predložitev pomagaškega pisma, oziroma učnega izpričevala in izpričevala o prestani preskušnji za pomagača.

Politično deželno oblastvo more, zaslišavši prej imenovane korporacije odpustiti tudi predložitev delavskega izpričevala, ako se na nedvomen način drugače izkaže za predpisani čas delo kot pomočnik v dotičnem obrtu, v temu obrtu podobnem tovarniškem obratu, ali delo v kaki tovarniški delavnici, koje obrat je podoben temu obrtu.

Nihče ne sme pričeti obrta, preden ni dobil tega izpregleda.

Tistim, ki hočejo vnovič izvrševati obrt, ki so ga že izvrševali pa potem opustili, ni treba zopet izkazovati usposobljenosti.

#### § 14 d.

Za nastop kakega rokodelskega obrta, ki ga navadno opravljajo ženske, more ženska, ki prijavi,

da hoče tak obrt samostojno izvrševati, svojo usposobljenost dokazati tudi na drug način. Kako se to dokaže, to je prepuščeno svobodnemu preudarku obrtnega oblastva, ki naj poprej zasliši prizadeto zadruge.

Kateri obrti spadajo pod določila prejšnjega odstavka, določi ukazoma trgovinski minister porazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, in prizadete zadruge.

Ženska, ki prijavi na izdelovanje ženskih in otroških oblek omejeni krojaški obrt, mora praviloma izkazati, da je redno dovršila učno razmerje (§ 14, odstavek 2, št. 1). Trgovinski minister more ukreniti ukazoma porazumno z ministrom za bogočastje in nauk, da ta izkaz nadomešča celoma ali deloma izpričevalo o uspešno dokončanem obiskovanju določenih obrtnih učilišč, v katerih se v krojaškem obrtu praktično poučuje in strokovno izobrazuje.

V primerih, ki so ozira vredni, more obrtno oblastvo, zaslišavši prizadeto zadruge, siromašnim prosilkam, da si zagotovijo živž, izpregledati ta izkaz (o redni dovršitvi učnega razmerja, oziroma s šolskim izpričevalom). Zlasti se more to izpregledati pri tistih izdelovalkah oblek, ki nimajo niti pomočnikov niti vajencev.

Tistim imetnicam obrta za izdelovanje ženske in otroške obleke, ki so ga izvrševale že pred uveljavljenjem tega zakona, pa ga pozneje opustile, ni treba naknadno dokazovati usposobljenosti, kakor je predpisano v 3. odstavku, ako vnovič prijavijo ta obrt.

#### § 14 e.

Ako prijavi javna trgovska družba kak rokodelski obrt, mora najmanj en družabnik, ki je po družbeni pogodbi upravičen opravljati posle ali zastopati družbo, izkazati usposobljenost za dotični obrt, in tudi pri nadaljnjem izvrševanju rokodelskega obrta mora družba vsak čas ustrezati temu uvetu vsaj gledé enega družabnika, ki je upravičen opravljati družbene posle. Družba mora tudi vsako izpremembo glede družabnikov, ki so usposobljeni za izvrševanje obrta, naznaniti obrtnemu oblastvu.



Ako edini za izvrševanje obrta usposobljeni družabnik nepričakovano izstopi iz družbe, naj obrtno oblastvo dá družbi rok do šestih mesecev, da naznani družabnika, ki opravlja posle in zastopa družbo ter more izkazati potrebno usposobljenost za dotični obrt.

Ta določila veljajo pri komanditnih družbah gledé osebno zvezanih družabnikov.

#### § 14 f.

Obrtno oblastvo mora, preden izda obrtni list za rokodelski obrt, povabiti prizadeto zadrugo, da vpogleda tekom treh tednov pri tem oblastvu od stranke za izkaz usposobljenosti predložena dokazila. Zadruga ima pravico, tekom enake dobe izreči svoje mnenje o predloženem dokazu usposobljenosti.

Dokazila, ki so ponarejena, neprava ali sicer spoznana za neveljavna, se ne vračajo stranki.

c) Pri koncesijoniranih obrtjih.

#### § 15.

##### Koncesijonirani obrti.

Ti obrti se proglašajo za koncesijonirane:

1. vsi obrti, kateri se bavijo z mehaničnim ali kemičnim razmnoževanjem slovstvenih ali umetniških izdelkov ali pa tržijo z njimi (tiskarne za knjige, na baker, jeklo, les, kamen in enake všteti tiskalnice gonjene z nogo, potem knjigarne, tudi starinske (antikvarske) knjigarne, prodajalnice umetnin in muzikalij);

2. podjetja posojevalnic za take izdelke in čitalnic (bralnih kabinetov);

3. podjetja občasnih prevažanj oseb;

4. obrti onih, kateri imajo na javnih mestih pripravljana vozila za ljudi vsakomur v rabo, ali pa ponujajo osebne službe (kot sli, nosači i. e.);

5. brodnjski (plovski) obrt po notranjih vodah;

6. obrt stavbinskih mojstrov, kladezarjev, zidarjev, kamenosekov in tesarjev;

7. obrt dimnikarjev;

8. obrt trebilcev smradnikov (kanalov);

9. obrt konjedercev;

10. nareja in prodaja orožja in streliva;

11. nareja in prodaja ognjarskih tvarin in izdelkov, ter raznesil;

12. starinarstvo;

13. zastavljavniški obrt;

14. Pripravljanje strupov in izdelovanje tvarin in preparatov, ki so namenjeni za zdravila, in prodajanje obojih, kolikor to ni izključno pridržano lekarničarjem; dalje izdelovanje in prodajanje umetnih rudninskih vod;

15. gostilničarski in krčmarski obrti (§§ 16 do 20) všteti točenje in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač, katero ureja poseben zakon (zakon z dne 23. junija 1881. l. drž. zak. št. 62);

16. obrtovna nareja in prodaja in točenje umetnih vin in poluin (zakon z dne 21. junija 1880. l. (drž. zak. št. 120) in ministrstveni ukaz z dne 16. septembra 1880. l. (drž. zak. št. 121);

17. polaganje plinovodnih cevi, urejanje svečave in uvajanje vode;

18. obrt narejanja in popravljanja parnih kotlov;

19. obrt narejanja igralnih kart;

20. podkovstvo;

21. obrt pokončevanja podgan, miši, škodljivih mrčesov in enakega s trupovitimi sredstvi;

22. obrtovno posredovanje služeb in mest (§ 21 a do 21 f);

23. podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21 g).

Ukazi, doslej izdani na podlagi § 24, s katerimi se je za posamezne obrte zahtevala koncesija, ostanejo v veljavi, dokler se eventualno ne izpremene. (§ 24).

#### § 16.

##### Gostilničarski in krčmarski obrti.

Gostilničarski in krčmarski obrti so razdeljeni na te pravice:

a) tujece pod streho jemati;

b) oddajati jedila;

c) pivo, vino in sadjevec točiti;

d) žgane opojne pijače točiti in na drobno prodajati;

e) umetna vina in polovina točiti;



f) prodajati kavo, čaj, čokolado, druge gorke pijače in poživila;

g) priliko dajati za dovoljenje igre.

Te pravice se morejo podeliti posamez ali spojene med seboj, ali treba jih je vsakokrat v podelilu izrečno navesti.

#### § 17.

Kdor ima pravico za točenje, sme oddajati dotične pijače gostom v prostoru, določenem za izvrševanje obrta ali v odprte posode takim, ki hodijo prek ulice po nje, in prodajati te pijače v zaprtih posodah v kakršnih koli množinah.

#### § 18.

V dosegu koncesije za kafero v § 16 naštetih pravic se poleg splošnih pogojev za samostojno obrtovanje zahteva, da je prosilec zanesljiv in neomažeževan.

Koncesijo je vsekakor odreči, ako so zoper prosilca ali zoper rodbinske ude, ki žive v družini prosilčevi, znane take reči, zaradi katerih se sme po pravici smatrati, da bi se obrt zlorabljal v pospeševanje prepovedane igre, v prikrivanje tatvine, v pospeševanje nenravnosti in pijančevanja.

Pri podelitvi koncesije je vpoštevati potrebo prebivalstva, je-li prostor, v katerem se bo obrt izvrševal, pripraven za to, nadalje je vpoštevati cesto, ulico ali trg, kjer se nahaja tisti prostor in možnost policijskega nadzorovanja.

Preden podeli koncesijo, naj obrtno oblastvo zasliši občino tistega kraja, kjer bo stojališče obrta, in kjer se nahajajo cesarska policijska oblastva, zaslišijo naj se tudi le-ta. Vrhtega se mora, preden se podeli koncesija, zadruga, ki je za gostilničarski in krčmarski obrt v tem kraju pristojna, obvestiti, da se je vložila prošnja, in pozvati, da izreče svoje morebitno mnenje najkasneje tekom 14 dni.

Pri napravi hotelov za prenočevanje tujcev v večjih mestih in v kopališčih se ni ozirati na vprašanje, je-li to potrebno za prebivalstvo, in pri napravi hotelov v goratih krajih v povzdigo turisticke se vrhu tega tudi ni ozirati na vprašanje o možnosti policijskega nadzorstva.

Ako se kljub ugovoru občine podeli zaprosena koncesija za izvrševanje katere v § 16 naštetih pravic, tedaj ima občina, ako koncesije ni podelilo obrtno

oblastvo občine s svojim ustavom, in ako ne gre le za ponovno podelitev koncesije, ki se je doslej izvrševala v istem prostoru, tekom 14 dni po obvestitvi priziv na višje oblastvo z odloživo močjo.

Tekom istega roka ima priziv enake moči tudi zadruga, ako je pravočasno oddala svoje mnenje in se je podelila koncesija proti njenemu predlogu, izvemši da gre za ponovno podelitev koncesije, omenjeno v prejšnjem odstavku.

Proti dvema, enako se glasečima odlokama ni dovoljen nadaljen priziv.

#### § 19.

Ena in ista oseba sme v enem in istem kraju (selišču) za točenje in na drobno prodajanje žganih opojnih pijač (§ 16 d) zadobiti, v zakup vzeti ali kot namestnik prevzeti samo eno, za izvrševanje ostalih v § 16 naštetih gostilničarskih in krčmarskih obrtov dve koncesiji največ.

Gostilničarski in krčmarski obrt mora praviloma imetnik koncesije sam osebno vršiti.

Da bi se ta obrt vršil po namestniku ali v zakup dal, to naj obrtno oblastvo odobri samo iz tehtovitih razlogov.

Ako se taki obrti obratujejo po namestniku ali zakupniku ne da bi se bilo poprej zadobilo odobrenje obrtnega oblastva, za to se kaznuje imetnik obrta kakor tudi namestnik ali zakupnik po določilih osmega poglavja obrtnega reda, ki govori o prestopkih in kaznih.

#### § 20.

Za to, da se v § 16, lit. c, d, e naštetih gostilničarski in krčmarski obrti, kakor tudi kavarne premestijo v druge prostore v istem kraju, ni sicer potreba nove koncesije, vendar pa je treba dobiti dovoljenje obrtnega oblastva, ki naj se pri tem ozira na to, je-li so prostori, v katerih se hoče obrt izvrševati, za to primerni, na cesto, ulico ali trg, kjer se nahajajo dotični prostori, in na možnost policijskega nadzorovanja ter na potrebo prebivalstva.

Preden komu dovoli premestiti gostilničarski in krčmarski obrt, naj obrtno oblastvo zasliši občino tistega kraja, kjer bo stojališče obrta, in če se nahaja tamkaj cesarsko policijsko oblastvo, naj se zasliši tudi to oblastvo. Vrhutega je, preden se podeli to



dovoljenje, obvestiti zadrugo, ki je za gostilničarski in krčmarski obrt krajno pristojna, da se je vložila prošnja, in jo pozvati, da naj izda svoje morebitno mnenje najkasneje tekom 14 dni.

Ako navzlic ugovoru občine obrtno oblastvo dovoli premestiti gostilničarski in krčmarski obrt v druge prostore, tedaj gre občini — ako dovoljenja ni dalo obrtno oblastvo občine, s svojim ustavom — tekom 14 dni po obvestitvi priziv na višje oblastvo.

Tekom istega roka gre priziv tudi zadrugi, ako je pravočasno oddala svoje mnenje in se je podelilo dovolilo proti njenemu predlogu.

Proti dvema enako se glasečima odlokama ni dovoljen nadaljen priziv.

#### § 20 a.

Za samo začasno izvrševanje gostilničarskega in krčmarskega obrta zunaj odobrenih stalnih obratovališč ob posameznih posebnih prilikah (na ljudskih slavnostih, veselicah v dobrodelne namene, razstavah, staviščih, sejnih, vojaških vajah, koncentracijah vojaških čet, manevrih itd.) zadostuje, da tisti, ki izvršujejo kak tak obrt v isti ali kaki sosedni občini, dobé od obrtnega oblastva dovolilo (licenco), katero se izda od primera do primera, potem ko je presodilo, ali je potreba, da se namerovani obrt izvršuje; v tem dovolilu je natančno oznameniti dotično priliko, kraj, kjer se bo obrt izvrševal in koliko časa velja dovolilo.

Podjetja, ki imajo zgolj namen, prenočevati in z živežem preskrbovati popotnike kakega prevoznega podjetja (popotnike v medkrovu, oziroma v tretjem ali tistem ladijskem razredu, ki bo ukazoma proglašen za enakoveljaven) v zbiralni postaji ali v vkrcališču, se uredé s posebnim zakonom v varstvo izseljencev.

#### § 21.

##### Tiskarski obrti.

Obrti, navedeni v § 15, točki 1 se smejo praviloma ustanavljati samo v takih krajih, kjer ima sedež politično okrajno ali cesarsko policijsko oblastvo.

Vendar to določilo ne velja za trgovino, ki se bavi edino le s šolskimi knjigami in molitveniki, koledarji in podobami svetnikov.

Koncesijo za trgovino, ki se bavi izključno s šolskimi knjigami, molitveniki, koledarji in podobami svetnikov, podeljuje obrtno oblastvo prve instance.

V koliko se morejo v prejšnjem odstavku navedeni tiskarski izdelki prodajati brez koncesije, ki dovoljuje prodajo tiskarskih izdelkov sploh ali pa omejeno trgovino s temi tiskarskimi izdelki, to določa tiskovni zakon.

Za trgovino s tiskarskimi izdelki, ki imajo namen služiti zgolj potrebam obrta in prometa ali domačega in družabnega življenja in se ne morejo smatrati za umetniške izdelke (šolski zvezki, ceniki, razglednice, karte za voščila, najemniška naznanila, golice za račune in razdelitev šolskih ur, pisanke, kontokorentni računi, prilepki za knjige in zvezke, modelirne pole in pole za poslikovanje, odsnemalne podobice, predloge za izrezače, pole za voščila, tiskovine za industrijske in pisarniške namene in druge) sploh ni potreba koncesije, temveč tako trgovino je prijaviti kot svoboden obrt.

#### § 21 a.

##### Obrtno posredovanje služeb in mest.

Obrtnoma obratovano posredovanje služeb in mest je koncesijoniran obrt brez razločka mest in služeb, katere je posredovati.

Kdor hoče pričeti ta obrt, mora izpolniti za samostojno obrtovanje sploh predpisane pogoje (§§ 2 do 10) in vrh tega se zahteva zadostna splošna omika, zanesljivost z ozirom na obrt in primerna obratovalnica.

Pri podelitvi koncesije se je vrh tega ozirati na krajevne razmere; podelitev je tudi od tega odvisna, da se stališča varnostne, zdravstvene in mravnostne policije ni zaprek proti nameravanemu obrtovanju.

Presojaje krajevne razmere se je zlasti tudi primerno ozirati na to, ali in v koliko so v občini že zadostno poskrbeli za posredovanje služeb in mest sama država, dežela, okraj, občina ali društva; v ta namen naj se ti zavodi zasllišijo, preden se podeli koncesija. Ako se koncesija podeli navzlic ugovoru zaslišanih zavodov, imajo ti zavodi tekom 14 dni po obvestitvi pravico priziva z odločivo močjo.

Koncesija se more tudi podeliti do preklica.



Trgovinski minister porazumno z ministrom za notranje stvari more ukazoma izdati še obširnejša določila, kako se dobi koncesija za posredovanje služeb in mest posameznih kategorij.

#### § 21 b.

Koncesije se morejo podeliti za posredovanje služeb in mest sploh ali pa omejiti zlasti na določene vrste služeb in mest.

#### § 21 c.

Da se more posredovanje služeb in mest izvrševati ob enem z drugim obrtom po isti osebi ali v istem prostoru, to je dovoljeno samo s posebnim odobrenjem političnega deželnega oblastva.

Tistim, ki imajo koncesijo za ta obrt, toda ne pravice prenočevati tujce (§ 16, lit. a), je prepovedano, prenočevati tuje ženske, ki iščejo dela.

#### § 21 d.

Obrt posredovanja služeb in mest mora izvrševati imetnik koncesije praviloma osebno. Dopustno ni, dajati tak obrt v zakup.

Nasproti pa more politično deželno oblastvo iz važnih razlogov dovoliti, da izvršuje obrt kak namestnik.

#### § 21 e.

Vsak prosilec za obrt posredovanja služeb in mest mora ob enem s prošnjo predložiti oblastvu, ki podeljuje koncesijo, opravljeni red, v katerem mora biti natančno določeno, kakšne pristojbine in pogoje bo zahteval imetnik obrta v svojem poslovanju.

Imetniku koncesije je prepovedano dajati ali prejemati predujme ali sprejemati kavcije za mesta, ki jih on posreduje.

Opravljeni red naj se nabije v obratovalnici.

Vsako izpremembo opravljenega reda mora poprej odobriti politično deželno oblastvo.

Imetniki koncesij so dolžni dajati na zahtevo obrtnega oblastva gledé svojega opravljenega obrata podatke, ki so potrebni za statistiko javnih izkazov o delu.

#### § 21 f.

Tisti, ki so že po prejšnjih predpisih v redu dobili dovoljenje za posredovanje služeb in mest, se morajo ob nadaljnjem izvrševanju te koncesije ravnati po predpisih tega zakona in predložiti tekom štirih tednov političnemu deželnemu oblastvu v odobrenje v § 21 e omenjeni opravljeni red.

#### § 21 g.

### Podjetja za pokopavanje mrličev.

Pri podelitvi v § 15, točki 23 omenjenega obrta se je presojae krajevne razmere zlasti tudi na to primerno ozirati, ali in v koliko je že občina zadostno poskrbela za pokopavanje mrličev.

Natančnejša določila o obsegu pravic podjetij za pokopavanje mrličev in o pristojbinski tarifi, katero mora imetnik koncesije predložiti obrtnemu oblastvu v odobrenje, se izdajo ukazoma.

Proti podelitvi koncesije ima občina tekom 14 dni po obvestitvi priziv z odločivo močjo.

#### § 22.

### Prošnja.

Kdor hoče vršiti obrt, ki potrebuje koncesije, mora prositi za koncesijo ter izkazati izpolnjene zakonite zahteve. Preden se dobi koncesija, se ne sme začeti obrat.

#### § 23.

### Posebne zahteve.

Kdor hoče pričeti koncesijoniran obrt, mora izpolniti za samostojno izvrševanje pri vseh obrtih predpisane pogoje (§§ 2 do 10); vrhutega se zahteva zanesljivost gledé dotičnega obrta in pri obrtih, naštetih v § 15 pod točkami 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 17, 18, 20, 21, 22 in 23, posebna usposobljenost. Kako se izkaže usposobljenost, ustanavlja, kolikor to še ni določeno v tem zakonu, ukazoma trgovinski minister porazumno z ministrom za notranje stvari in z ministrom za bogoslužje in nauk.

Zakon z dne 26. decembra 1893. l. (drž. zak. št. 193), s katerim se urejajo koncesijonirani stavbinski obrti, se ne izpreminja.



Trgovinski minister more porazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, ukazoma splošno ali pa za posamezne kraje ali ozemlja predpisati, da se neke vrste gostilničarskih in krčmarskih obrtov, katere je natančno oznameniti, morejo podeliti samo takim prosilcem, ki morejo izkazati posebno usposobljenost, kakor se natančneje določa ukazoma.

V prejšnjem odstavku omenjeni predpisi se pa morejo le izdati, kolikor je s strokovno-zadružnimi napravami in strokovnimi učilišči poskrbljeno v krajih, ki pridejo v poštev, za popolno izobrazbo naraščaja v dotičnih obrtih.

Ob podelitvi v § 15, pod točkami 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 13, 15, 16, 22 in 23 naštetih obrtov in ob podelitvi v točki 14 navedenega obrta za prodajo strupov in takih tvarin in izdelkov, ki so namenjeni za zdravila, se je ozirati vrhutega na krajevne razmere; podelitev v § 15 naštetih obrtov je nadalje odvisna od tega, da s stališča varnostne, нравstvene, zdravstvene, požarne in prometne policije ni nikakega pomisleka proti nameravanemu obrtovanju.

#### § 23 a.

Preden obrtno oblastvo podeli koncesijo za obrt, za kateri se zahteva posebna usposobljenost (§ 23, odstavek 1 in 3), mora dati prizadeti zadrugi priliko, da v teku treh tednov vpogleda pri oblastvu dokazila, katera je stranka predložila v namen, da izkaže svojo usposobljenost. V istem roku ima za druga pravico oddati svoje mnenje o predloženem dokazu usposobljenosti.

Dopustno je izpregledati dokaz usposobljenosti in se je ravnati pri tem zmislju primerno po določilih, ki veljajo za rokodelske obrte (§ 14 e).

Predpis prejšnjega odstavka ne velja za stavbinske obrte.

Gledé tega, kako je posebno usposobljenost izkazati pri javnih trgovinskih in komanditnih družbah, veljajo zmislju primerno določila § 14 e. Pri obrtnih podjetjih s tovarniško vršbo zadostuje, da izkaže posebno usposobljenost namestnik (poslovodja). Ako je vprašanje, ali je smatrati koncesijonirano obrtno

popjetje kakor po tovarniško izvrševano, odloči naj se po predpisu § 1, alineja 6.

Nadalje naj se pri takih obrtih, pri katerih se, je ob podelitvi koncesije ozirati na krajevne razmere zaslišipoprej občina, v kateri je obrt.

#### § 24.

#### Pridržek.

Trgovinski minister, porazumno z ministrom za notranje stvari, je pooblaščen, da zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združne zveze, kjer obstojé, in prizadete zadruge, do zakonite ureditve podvrže koncesiji tudi še posamezne druge v tem poglavju ne naštete obrte, splošno ali pa za določene okraje, ako to javni oziri nujno zahtevajo.

V ta ukaz se morejo sprejeti določila, kaka osebna in strokovna usposobljenost se zahteva od tistega, ki se poganja za koncesijo, kako mora biti stojališče in obratovališče, nadalje določila o načinu, obsegu in pogojih obrtovanja. Zlasti se more določiti, v koliko je prepovedano izvrševanje po zakupnikih ali namestnikih ali proglasiti, da ni dopuščeno izvrševati ob enem druge obrte. Nadalje se morejo izdati določila o dolžnosti, da se pišejo posebne knjige in izkazi, določila o tem, da je posebna obrtnopolicijska uredba pripustna, o upoštevanju krajevne potrebe in o instanci, ki podeljuje koncesije.

Enako se morejo posamezni, sedaj koncesijonirani obrti oprostiti od tega, da bi se za nje zahtevala koncesija, ako izpremenjene razmere pokažejo, da je to dopustno in če se tudi sme ukazati, da so vse druge osebe izključene od izvrševanja istega obrta v tistih krajih, kjer je oblastvo v korist prometa za določena opravila in dela, katera potrebujejo posebnega javnega zaupanja, nastavilo in zapriseglo določene osebe.



### III Poglavje.

## Potreba odobrila za napravo obratovalnice pri posameznih obrtih.

#### § 25.

#### Obratovalnice, ki potrebujejo odobrila.

Odobrila za napravo obratovalnice je potreba pri vseh obrtih, kateri se vrše s posebnimi za obratovanje napravljenimi gorišči (ognjišči), parnimi stroji, drugimi gibalni (motorji) ali vodnimi stroji, ali kateri utegnejo z zdravstveno škodljivimi vplivi, s takim obratovanjem, ki je varnosti opasno, s smradom ali z nenavadnim hrupom obližju nevarni ali nadležni biti. Pred zadobljenim odobrenjem se te obratovalnice ne smejo napraviti.

#### § 24.

#### Postopek vobče.

Pri vseh takih obrtovalnicah, ako ne spadajo med one, o katerih se bode govorilo v § 27, dolžno je oblastvo po najkrajšem poti pretehtati napake (neprilichnosti), na katere bi bilo pomisliti, ter predpisati v oziru na napravo obrtovalnice uвете in utesnitve, katerih bi bilo treba; pri tem bode posebno paziti na to, da take obrtovalnice ne bodo nikakor motile cerkvá, šol, bolnic in drugih javnih zavodov in poslopij, in da ne bodo morebiti že sami za delo namenjeni prostori nevarni življenju ali zdravju ljudi, kateri delajo v njih.

#### § 27.

#### Poseben postopek pri nekih obratovalnicah.

Za naslednje obratovalnice se sme odobrenje podeliti samo na podstavi postopka, kakor ga predpisujejo sledeči paragrafi; te so:

1. Konjedernice;
2. obratovalešča za napravljanje ognjarske tvarine, ognjarskih izdelkov za zabavne ognje in raznesilnih stvari;
3. čistilnice za ščetino, žimo in perje;
4. varilnice za krvni lug;
5. fabrike kemijskega blaga (kemikalij);
6. cementnice;
7. fabrike umetnega gnojiva (gnojnega prahu ali pudrete, gnojilne scalnične soli in dr.);
8. rokodelnice (manufakture) za strune iz črev;

9. prečiščalnice za rudninska olja;
10. fabrike krovne lepenke in krovne tlakovine;
11. zavodi za delanje in čiščenje črevnih strun;
12. varilnice za pokost (firnaž) in terpentin;
13. madilnice (močilnice) za lan in konopljo;
14. drobarnice;
15. stope ali mlini za zlato in srebrni drobir;
16. steklarnice;
17. strojarnice in hranišča sirovih kož;
18. fabrike za rožene gumbe;
19. sušilnice za hmelj z žveplom;
20. lesopojnice;
21. svečarnice;
22. belilnice za kosti;
23. varilnice za kosti;
24. stope in mlini za kosti;
25. žgalnice (palilnice) za kosti, fabrike špodija (koščene gari);
26. kotlarnice;
27. klejarnice (varilnice za klej ali lim);
28. naprave za delanje in hranjenje svečavnega plina;
29. talilnice (topilnice) za kovine, pravilnice in samokovi, kolikor pravica napravljati jih ne izvira iz podelitve rudnika;
30. fabrike za stroje;
31. oljarnice, fabrike za pokost in lak;
32. smolarnice, varilnice za asfalt (zemeljsko smolo) in kolomaz;
33. papirnice;
34. fabrike solne kisline;
35. fabrike solitrene kisline;
36. fabrike za salmijak;
37. smodilnice za volno in bombaž;
38. fabrike za žvepleno kislino;
39. klanice in fabrike za krvno beljakovino ali albumin;
40. brzobelnice;
41. milarnice;
42. naprave za amalgamovanje zreal;
43. kamenolomi (kamenarnice), opekarnice, apnenice in sadrarnice (mavčnice), kolikor niso postransko delo kmetijstva, in če se apnenica ali sadrarnica napravlja kje drugje in ne ondukaj, kjer se dobiva tvarina sama;
44. lojarnice (talilnice za loj);
45. lončarnice (naprave, kjer se žge glinenina);
46. rokodelnice za povoskano platno;
47. fabrike netilnega blaga;
48. cukrarnice, fabrike za špirit in stisnjene droži;
49. naprave za koks;
50. naprave za katran,
51. naprave za katran
52. sajarnice,

če se postavijo kje drugje in ne ondukaj, kjer se dobiva tvarina sama.



Trgovinski minister je pooblaščen, porazumno z ministrom za notranje stvari, povprašavši trgovinske in obrtne zbornice, ukazoma kaj izpremeniti v tem seznamku.

#### §. 28.

#### Prošnja.

Za odobrenje v § 27 imenovanih obratovalnic je treba prositi obrtno oblastvo ter prošnji priložiti potrebne opise in risbe.

#### § 29.

#### I z r o k.

Nameravano podjetje naj oblastvo razglasi z oglasom v dotični občini nabitim in s posebnim priobčilom županu in znanim mejašem — po okolnostih tudi s tem, da ta oglas enkrat uvrstiti dá v novine za uradna oznanila namenjene, ter naj pri tem na dobo od 2 do 4 tednov nastavi komisijsko razpravo, pri kateri bode podati kake ugovore, — ako se ni že prej zgodilo pismeno — ker bi oblastvo sicer, ako se ne najde uradoma nikak pomislek, dopustilo obratovalnico napraviti.

Oblastvo naj tudi ukrene, da se uradna dejanja, katerih bi bilo morebiti potreba iz ozirov na stavbinsko, požarno in zdravstveno policijo, in pa po zakonih o porabi voda, kolikor moči, opravijo hkratu z onimi, ki merijo na obrtno-policijsko dopustnost obratovalnice.

#### § 30.

#### Razprava.

Pri komisijski razpravi naj oblastvo uradoma in tudi tedaj, kadar ni ugovora zoper obratovalnico, poizve vse merodajne okolnosti in vse ugovore korenito pretehta ter, kolikor moči gleda, da se ugovori poravnajo iz lepa.

V razloki, katera naj se da kar najhitreje, je vsekakor izreči, je li in v koliko je moči nameravano obratovalnico v obrtno-policijskem oziru dopustiti in se torej odobruje.

Ako se obratovalnica odobruje, naj ta razloka obseza pogoje in omejitve, ki so morebiti potrebne z ozirom na napravo in obratovanje, in pa naredbe,

ki se vidijo potrebne, da ne bi morebiti naprava delavnih prostorov nasprotovala določilom § 26.

Ako se je zoper podjetje ugovarjalo iz zasebnopravnih naslovov ter ni bilo moči ugovorov poravnati iz lepa, treba jih je podeljujoč odobrenje izrečno navesti z napotilom, naj se doženo s pravdo. Političnemu oblastvu to ne more dajati povoda, da bi prepovedalo napravo obratovalnice.

Samo sodišču pristoji na zaprosbo stranke razločiti vprašanje, je li napravo obratovalnice, ki se je v obrtno-policijskem oziru spoznala za dopustno, ustaviti dotle, da se dožene pravda, ali pa če se sme in s katerimi utesnili se sme obratovalnica med tem napraviti (§§ 340, 341, 342 ob. gr. drž. zak.).

#### § 31.

Troške za oznanilo in postopek o napravi obratovalnic plačuje podjetnik; a troške, ki jih nagajivi (objestni) ugovori napravijo, nosi naj ta, kdor je ugovarjal.

#### § 32.

#### Premene obratovalnice.

Premene v kakovosti obratovalnice ali v izdelovanju, ali znamenito razširjanje, po katerem nastane katera v § 25 v misel vzetih okolnosti, je pred izvedbo na znanje dati obrtnemu oblastvu, katero sme komisijsko razpravljanje opustiti tedaj, če se uveri, da namerjana premena ali razširba mejašem ali občini sploh prinese nove ali večje kvare, nevarnosti ali nadlege, nego so združene z dozdanjo obratovalnico.

Zarad premene v obrtnikovi osebi ni potreba novega odobrenja obratovalnice.

#### § 33.

#### Kdaj mine odobrenje.

Ako se v letu dni po odobrenju obratovalnice obratovanje ne začne ali se za več nego tri leta pretrga, mine odobrenje obratovalnice.

Kadar so dani ozira vredni razlogi, tedaj je na obrtnikovo prošnjo te rokove primerno podaljšati.



Če se po kakem elementarnem prigodku ali drugih primerih obratovalnica popolnem razdene, treba je, preden se vnovič jame obratovanje, poprositi za dovoljenje.

#### § 34.

##### Priziv.

Obrtnega oblastva razloko o obratovalnicah in o vprašanih, ki se tičejo uporabe določil poprejšnjih paragrafov tega poglavja, treba je z razlogi vred na znanje dati strankam, to je prositeljem in onim, kateri so ugovarjali.

Vsaki stranki odprt je zoper razloko priziv na višjo instanco ter naj se v 14 dnevih pismeno ali ustno vpoleži pri političnem oblastvu, katero je razsodilo na prvi instanci.

O pravem času podani priziv ima odloživo moč.

#### § 35.

Deželnemu oblastvu je pridržano za take kraje, v katerih občine in zadruga imajo ali napravijo javnih klanic v dovoljnem obsegu, na predlog občinskega zastopa prepovedati nadaljnjo porabo obstoječih in napravo novih zasebnih klanic.

Tarife za pristojbine, ki se bodo pobirale, mora odobriti deželno oblastvo.

### IV. Poglavje.

#### Obseg in izvrševanje obrtnih pravic.

##### § 36.

Obseg obrtne pravice se presoja po vsebini obrtnega lista ali koncesije in pri tem se je držati določil, obseženih v naslednjih paragrafi.

V dvomih o obsegu obrtnih pravic odloča politično deželno oblastvo vprašavši za mnenje trgovsko in obrtno zbornico, ki naj o tem zasliši strokovno združeno zvezo, kjer obstoji, in pa prizadeto zadrugo.

##### § 37.

Vsak obrtnik ima pravico združevati vsa dela, katera so potrebna za popolno dovršitev njegovih

izdelkov, in imeti zato potrebne pomožne delavce tudi drugih obrtov. Pod pomožnimi delavci, kolikor gre za rokodelske in take koncesijonirane obrte, katere more pričeti le, kdor izkaže za to posebno usposobljenost (§ 23, alineja 1), se ne razumevajo tukaj vajenci dotičnih drugih obrtov.

Enako imajo obrtniki pravico vzdrževati svoje delovne naprave, stroje, orodja in druge obratne pripomočke in izdelovati za potrebe lastnega obrata pomožna sredstva (zavoje, oмотke in enako), ki se po trgovski navadi rabijo za tržno spečavanje njihovih izdelkov.

Gledé prodajanja blaga svojega izdelka ni nobene omejitve.

##### § 38.

Zglasitev trgovinskega obrta brez omejitve na določeno blago ali določene vrste blaga obsega v sebi pravico tržiti z vsem blagom, ki je dopuščeno v svobodnem prometu in ki gledé prodaje ni vezano na posebno dovolilo (koncesijo).

Zglasitev trgovinskega, na določeno blago ali določeno vrsto blaga omejenega obrta daje pravico tržiti samo z dotičnim blagom.

Trgovino na drobno v obsegu, naznačenem v prvem odstavku (trgovino z mešanim blagom), morejo zglasti samo tisti, ki morejo izkazati usposobljenost, kakor je predpisano v § 13 a.

Enako mora izkazati svojo usposobljenost, kdor hoče pričeti trgovino s kolonijalnim blagom, s špecijskim in z materijalnim blagom.

Imetniki v prejšnjih odstavkih navedenih trgovinskih obrtov, ki morajo ob zglastvi obrta izkazati svojo usposobljenost, imajo izključno pravico prodajati na drobno cukor, kavo, čaj, dišave, rudninska olja, materijalno blago in barve in žgane opojne pijače v posodah, zaprtih po trgovinski navadi; sicer se pa nič ne izpremeni v obsegu pravic zglašanih obrtov.

V prejšnjem odstavku omenjeni pridržek ne velja niti gledé prodajalnih pravic proizvajalcev niti gledé že pridobljenih pravic za prodajanje sploh in ne bo imel veljave v takih krajih, v katerih na dan objave tega zakona še ni nobenega v 3. in 4. odstavku naštetih trgovinskih obrtov za prodajo na drobno, dokler se ukazoma ne odpravi ta izjema z ozirom na bistveni razvoj krajevnih razmer.



## § 38 a.

Imetnik trgovinskega obrta vobče kakor tak nima pravice prirejati ali podelovati obrtne izdelke in prenařejati ali popravljati jih; pač pa sme na blagu, koje ponuja ali ima dobaviti, izvršiti take izpremembe, ki imajo zgolj namen prilagoditi blago potrebam kupca, da se sploh more spečati.

Imetnik trgovinskega obrta ima pravico sprejemati naročila na blago, katero sme glasom svoje obrtne prijave prodajati. V ta namen sme tudi mero jemati, ako le dá izgotavljati naročeno blago po samostojnih proizvajalcih. Z isto omejitvijo sme tudi prevzemati izvršitev izprememb in poprav od njega dobavljenih izdelkov.

V prejšnjem odstavku omenjeno pravico, mero jemati, imajo imetniki trgovinskih obrtov kakor taki gledé čevlarskega blaga, moških, ženskih in otroških oblek, katerih izgotavljanje spada v obseg pravic rokodelskih obrtov čevljarjev in izdelovalcev oblek, le v kolikor je potrebno za izbiranje primernege blaga iz njihove zaloge. Ta omejitev pravice, mero jemati, ne velja gledé imetnikov takih trgovinskih obrtov, ki so se s trgovino s čevlji ali oblekami izključno ali pretežno pečali že 1. dne januarja 1907. l.

Imetniki trgovinskih obrtov nimajo pravice, sprejemati naročila za poprave čevlarskega blaga, oziroma oblek.

## § 39.

**Stalna obratovališča.**

Tisti, ki se bavijo s svobodnimi ali rokodelskimi obrti, smejo v občini, v kateri je stojališče obrta, imeti po več stalnih obratovališč (delavnic ali prodajalnic) in jih znotraj občine premeščati na drug kraj.

Vendar je treba to v vseh primerih naznaniti obrtnemu oblastvu.

Koncesijoniran obrt se sme premestiti na drug kraj v isti občini samo potem, ko se je dobilo odobrenje obrtnega oblastva.

Ako gre za premeščenje koncesijoniranega obrta, ob kojega podelitvi se je ozirati na krajevne razmere (§ 23, alineja 5), mora obrtno oblastvo zaslišati občino, kjer bo stojališče obrta, preden odobri premeščenje.

## § 40.

**Podružnice in zaloge.**

Ako hočejo obrtniki poleg glavnega obratovališča napraviti podružnice ali zaloge (katerim pa ni prištevati skladišč in drugih samo v shrambo blaga služečih prostorov), morajo to vedno prijaviti, ako gre za svobodne ali rokodelske obrte, obrtnemu oblastvu, imenujoč stojališče podružnice ali zaloge. To je prijaviti obrtnemu oblastvu glavnega obratovališča kakor tudi obrtnemu oblastvu stojališča podružnice ali zaloge.

Pri koncesijoniranih obrtih je v teh primerih treba dobiti posebno odobrenje obrtnega oblastva in sicer, kadar gre za obrte, katere podeliti je pristojno višje oblastvo, tistega višjega oblastva, v čigar upravnem področju bo podružnica ali zaloga, v vseh drugih primerih pa obrtnega oblastva stojališča podružnice ali zaloge. V vsakem primeru pa je prijaviti to tudi obrtnemu oblastvu glavnega obratovališča.

Ako z ozirom na nameravano napravo podružnic ali zalog obstojé take okolnosti, katere v zmislu tega zakona ne dopuščajo, da bi se izročil obrtni list (§ 13), oziroma da bi se podelila koncesija (§ 22), naj oblastvo stranki prepove napraviti podružnice ali zaloge in naj ji dá na znanje zadržke.

Razen tega naj oblastvo tudi tukaj, če gre za napravo novega obratovališča, postopa po določilih tretjega poglavja.

## § 41.

**Obrtovanje zunaj stojališča.**

Obrtniki smejo tudi zunaj občine svojega stojališča izdelke svojega obrta kamorkoli pri obrtnikih, ki smejo na prodaj imeti take izdelke, v komisijo dajati, naročnikom pošiljati in povsod opravljati naročena dela.

## § 42.

Za izvrševanje dimnikarskega obrta more politično deželno oblastvo iz ozirov požarne policije, zaslišavši zadrugo, ako obstoji za ta obrt, in občinske



zastope, odrediti omejitev po okrajih, ki pa praviloma ne smejo segati preko mej enega političnega okraja.

Enako omejitev more v potrebi politično deželno oblastvo odrediti iz zdravstveno-policijskih ozirrov, zaslišavši prizadete zadruga in občinske zastope, tudi gledé obrtov onih, ki trebijo kanale (greznice) in gledé konjedercev.

Posledica takih omejitev je, da smejo v vsakem omejenem okraju le tisti obrtniki dotične kategorije izvrševati taka dela, ki imajo svoje stajališče v tem okraju. Toda v nujni sili se smejo dimnikarji, trebilci kanalov in konjederci pozvati na pomoč tudi izven njihovih okrajev.

Politično deželno oblastvo more, zaslišavši za drugo, kjer obstoji, in občinske zastope, odrediti, da se izpremeni ali odpravi taka omejitev po okrajih, ne da bi prizadeti obrtniki imeli zaradi tega pravico do kake odškodnine.

#### § 43.

##### Preselitev.

Pri vseh obrtih naj se preselitev v kraj, ki leži izven občine dosedanjega stajališča obrta, smatra za ustanovitev novega obrta, vendar naj se vnovič ne zahteva dokaz strokovne usposobljenosti, ki je predpisan v nekaterih obrtih.

#### § 44.

##### Vnanje oznamenilo.

Obrtniki imajo dolžnost posluževati se primerne oznamenila na svojih stalnih obratovališčih ali stanovanjih ter imajo pravico še z drugimi pomočki na znanje dajati svoj obrt.

#### § 45.

Dolžnost zglašati firmo, da se vpiše v trgovinski vpisnik (register), je uravnana s trgovinsko zakonitimi predpisi in nje se ne dotika ta zakon.

#### § 46.

##### Posezanje v drugih pravice.

Noben obrtnik nima pravice, za vnanje oznamenilo svojega obratovališča ali stanovanja in tako

tudi v cirkularjih, javnih oznanilih ali cenovnikih protipravno prisvajati si ime, firmo, grb ali posebno oznamenilo zavoda drugega tuzemskega obrtnika ali izdelovalca (proizvodnika), ali tako, kakor je gori navedeno, o predmetih svojega obrta po krivem oznanjati, da izhajajo iz kakega drugega obratovališča.

Taka posega daje oškodovancu pravico, pred pristojnim obrtnim oblastvom siliti na to, da se nadaljnja raba protipravnega oznamenila ustavi, oziroma prepove lažnjivo oznanjanje.

Oškodovanim dodeljena obramba ne izgubi svoje veljave zaradi tega, da se v protipravnem oznamenilu ali lažnjivem oznanjanju ime, firma, grb, posebno oznamenilo zavoda ali tuje obratovališče ponavljajo ali posnemajo s takimi pristavki, izpustki ali drugimi premembami, katerih o navadni pozornosti ni zapaziti.

#### § 47.

Ako je kdo vedoma storil katero v § 46 omenjenih poseg, kriv je prestopka, ki naj se kaznuje po obrtnem redu.

Samo na zahtev oškodovanega se sme zaradi take posege pognati kazenska razprava, kadar ne gre za kaznjivo dejanje, katero kazenska sodišča uradoma zasledujejo po občem kazenskem zakonu, ali če posega ni podvržena kazni zaradi nereda po členu 26, odstavku 2 trgovinskega zakonika.

Vendar ako oškodovanec svojo zaprošnjo za kaznovanje oporeče še preden se razglasi razloka oblastva obtožencu, tedaj je, ne kratač njegovih zasebnopravnih zahtev odškodovanja, opustiti vsako kaznovanje in tudi vsako nadaljnjo preiskavo zaradi kaznovanja.

#### § 48.

V §§ 46 i 47 domačim obrtnikom in izdelovalcem (proizvodnikom) dodeljena obramba pristoji pod uvetom, da dotična država dopušča vzajemnost, tudi vnanjim obrtnikom in izdelovalcem.



## § 49.

Dalje se zakrivi prestopka:

1. Vsak obrtnik, kateri se v primerih, ne že zadetih s § 46 ali z zakonom o obrambi obrtniških znamk v vnanje oznamenilo svojega obratovalešča ali stanovišča, v oznamenilo obrtnih izdelkov ali sploh vršeč svoja opravila ali oddaja svoj podpis posluhuje imena, katero mu ne pristoji, ne v to opravičen z vpisom svoje firme v trgovinski vpisnik;

2. vsak obrtnik, kateri si v primerih, omenjenih pod točko 1, pripisuje odlikovanja, katera mu niso bila podeljena;

3. vsak obrtnik, kateri se v primerih, omenjenih pod točko 1, posluhuje oznamenila, po katerem se dá misliti, da je v kakem družbenem razmerju, ko v resnici ni takega razmerja;

4. vsak obrtnik, kateri se v primerih, pod točko 1 omenjenih, ne posluhuje svojega polnega imena in priimka, ne da bi bil, ko mu je firma že vpisana v trgovinski vpisnik, v to upravičen;

5. vsak obrtnik, kateri se v primerih, pod točko 1 omenjenih, pri obstanku družbenega razmerja posluhuje oznamenila, obsezajočega ne samo imen družabnikov, ampak tudi pristavek, ki namiguje na obstanek družbe, ko v zmislu trgovinskega zakonika nima pravice do take firme.

## § 50.

Ako je katero v §§ 46—49 navedenih dejanj podvrženo kazni zaradi nereda po členu 26, odstavek 2 trgovinskega zakonika, naj kazni v § 131, lit. a), b) in c) obrtnega reda izrečene, ne nastopijo posebe.

Razloka o zahtevah povračila škode, storjene mu s posegami in prestopki v §§ 46—49 naštetimi, gre samo in edino pristojnim sodiščem, katera naj o tem, je li kaj škode in kolika je, svobodno razsojajo po svojem mnenju.

## § 51.

### Ustanavljanje najvišjih tarif.

Za prodajo na drobno pri blagu, ki spada med najpotrebnejše stvari vsakdanjega živčja, potem za obrte dimnikarjev, trebilcev kanalov, konjedercev, prevoznikov in strežnikov, na določenem mestu stoječih, smejo se staviti najviše (maksimalne) tarife.

To naj se za obrte dimnikarjev, trebilcev kanalov in konjedercev stori vsekakor tedaj, če se

za dotične obrte ukrene omejeenje po okrajih, v zmislu § 42. Tarife se lahko ustanove različno za posamezne občine.

V gorenjih odstavkih omenjene tarife ustanovi politično deželno oblastvo, zaslušavši občinske zastope, doprašavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotične strokovne zadruge, oziraje se na obstoječe razmere, in te tarife veljajo samo za okoliš dotičnih občin do oporeke.

Za prevažanje oseb se v gorenjem odstavku omenjene največinske tarife ustanove po predlogu občinskega zastopa in poslušavši trgovinsko in obrtno zbornico in pa strokovne zadruge, kjer obstojé.

Kar se tiče v posameznih občinah za mesarstvo in za pekarstvo obstoječe uredbe dajanja v zakup, ostajajo merodajni posebni predpisi.

## § 52.

### Poočitovanje cene.

Za prodajo na drobno blaga, ki spada med najpotrebnejše stvari vsakdanjega življenja in pa za gostilničarstvo in krčmarstvo, dalje za prevoznitvo in za obrt strežnikov, na določenem mestu stoječih, naj obrtno oblastvo ukaže, naj se poočitijo cene po kolikosti in kakosti.

## § 53.

### Dolžnost obratovanja pri nekih obrtih.

Peki, mesarji, dimnikarji, obrtniki kanalotrebci in prevozniki ljudi ne smejo enkrat začetega dela ustaviti, kadar se jim zdi, temuč morajo, če nameravajo prestati z delom, to štiri tedne naprej naznaniti obrtnemu oblastvu.

## § 54.

### Uredba posameznih obrtov.

Ukazoma se določi, kako morajo imetniki stalinarskih in zastavljavniških obrtov in obrtov za posredovanje služeb in mest pisati svoje knjige in kateremu policijskemu nadzorstvu o obsegu in načinu svojega obrtovanja se morajo podvreči.

Obrti za prevažanje ljudi in opravljanje služeb na določenem mestu, kakor tudi obrti dimnikarjev, trebilcev kanalov, konjedercev, potem gostilničarski in krčmarski obrti, obrti za posredovanje služeb in mest, in podjetja za pokopavanje mrličev so



podvržena obrtno policijski ureditvi, ki se more izvršiti gledé na posamezno obrtno kategorijo, kakor tudi z ozirom na posamezne obrate.

Meja prodajalnih pravic med lekarničarji in drogisti (materialisti) se uredi ukazoma po zaslišanju trgovinskih in obrtnih zbornic in prizadetih zadrug.

#### § 55.

##### **Namestnik (poslovodja) ali zakupnik.**

Vsak obrtnik sme svoj obrt izvrševati tudi po namestniku (poslovodji) ali ga dati v zakup. Ni pa dopuščeno, da bi se dajal obrt v podzakup.

Namestnik (poslovodja) ali zakupnik mora vselej, kakor imetnik obrta sam, imeti lastnosti, potrebne za samostojno izvrševanje dotičnega obrta. Zatorej mora pri svobodnih in rokodelskih obrtih imetnik obrta namestnika (poslovodjo) ali zakupnika naznaniti obrtnemu oblastvu, in pri koncesijoniranih obrtih mora imetnik obrta dobiti odobrenje obrtnega oblastva.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov veljajo v § 19 in gledé kot obrt izvrševanega posredovanja služeb in mest v § 21 *d* obsežena določila.

Določila tega paragrafa veljajo tudi za lastnika realnega obrta, ki nima sam zakonite sposobnosti za izvrševanje obrta ter ga hoče izvrševati po namestniku (poslovodji) ali zakupniku.

#### § 56.

##### **Prehod obrtov.**

Po obrtnikovi smrti mora dedič ali legatar, ako hoče obrt nadaljevati, zgledati ga vnovič na svoje ime.

Istotako je treba nove zgleditve, ako se kak obrtni zavod po pravnih dejanjih med živimi izroči kaki drugi osebi.

Ako je obrt koncesijoniran, potreba je v obeh primerih nove koncesije.

Vendar se sme po smrti obrtnika koncesijoniran ali rokodelski obrt ali tak trgovinski obrt, pri katerem je treba izkazati usposobljenost (§ 13 *a*, oziroma § 38, odstavka 3 in 4) nadaljevati proti enostavni zgleditvi pri obrtnem oblastvu na račun vdove ali nedoletnih potomcev, ki imajo pravico do dedščine, ako vdova

ni bila vsled lastne krivde ločena, dokler ostane vdova, oziroma do polnoletnosti potomcev in sicer na podlagi koncesijskega odloka ali obrtnega lista, ki se glasi na ime umrlega obrtnika.

Ako obrtnik zapusti vdovo, ki ni od njega sodno ločena vsled lastne krivde in ki hoče nadaljevati obrt, kakor tudi nedoletne potomce, imajo te osebe skupno v prejšnjem odstavku omenjeno pravico, ako obrtnik o tem ni drugače ukrenil. Posamezne na ta način upravičene osebe se morejo odreči tej pravici za svojo osebo.

Za nadaljevanje obrta na račun mase med konkurzno ali zapuščinsko obravnavo je potreba tudi samo zgleditve pri obrtnem oblastvu.

V zgoraj navedenih primerih je po § 55 postaviti sposobnega namestnika (poslovodjo), ako to zahteva kakovost obrta.

#### § 57.

##### **Odvzetje obrtne pravice.**

Ako se pri obrtniku pozneje pokaže, da mu je že od početka manjkala in mu še manjka kakšna zakonita potrebščina za samostojno obrtovanje, sme obrtno oblastvo, pri katerem se zglašajo obrti, oziroma katero podeljuje koncesije, prepovedati nadalje obrtovanje in odvzeti obrtni list, oziroma koncesijo.

Pri obrtih, navedenih v § 15, točka 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 22 in 23, se sme koncesija tudi tedaj odvzeti, ako se obrt ne prične tekom šestih mesecev, in pri obrtu, navedenem v § 15, točka 3, ako se ne prične tekom dveh mesecev po podelitvi ali ako se pozneje prav toliko časa obrtovanje ustavi.

Ako je obrt po § 24 vezan na koncesijo, se more ukazoma odrediti, da sme oblastvo, ki je koncesijo podelilo, odvzeti jo, ako se tak obrt ne prične tekom šestih mesecev po podelitvi ali ako se pozneje za prav toliko časa obrtovanje ustavi.

#### § 58.

##### **Odlikovanje.**

Obrtna podjetja morejo dobiti to odlikovanje, da smejo imeti cesarskega orla v izvesku in pečatu.



## § 59.

**Iskanje naročil za blago po obrtnikih ali trgovskih potovalcih.**

Imetniki obrtov imajo pravico, okoli potujoč zunaj stojališča sami ali po pooblaščenih (trgovskih potovalcih), ki so v njih službi in imajo uradno poverilnico, iskati naročil za blago pri trgovcih, tovarnarjih, obrtnikih, sploh pri takih osebah, ki uporabljajo v svojem obrtovanju blago tako, kakoršno se ponuja; pri tem ne smejo, razen na semnjih, seboj imeti nikakoršnega blaga na prodaj, ampak samo vzorce.

Iskati naročila za blago pri osebah, pri katerih se dotično blago ne uporablja v obrtovanju, je obrtnim imetnikom ali njih pooblaščenem gledé kolonijalnega, špecerijskega in materialnega blaga znotraj in zunaj stojališča nepogojno prepovedano; gledé drugega blaga je iskanje naročil zunaj stojališča pri omenjenih osebah dovoljeno samo v posameznih primerih po izrečnem, pismenem, na določeno blago slovočem, na imetnika obrta naperjenem pozivu.

Vendar je trgovski minister pooblaščen, v ozira vrednih primerih poslušavši trgovsko in obrtno zbornico in udeležene zadrage za določeno blago ali določene okraje ali za posamezne obrte ukazoma pripustiti iskanje naročil za blago pri osebah, omenjenih v odstavku 2 tudi brez tega poziva.

## § 59a.

Izdelovalci ur, zlatnine in srebrnine, veliki trgovci s temi stvarmi, potem trgovci z biseri in dragimi kamni in pa pooblaščenici, ki so v njih neposrednji službi, imajo pravico, ako je stojališče dotičnega obrta v tuzemstvu, na svojih opraviilih potovanjih ne samo vzorce, ampak tudi blago, ki naj se proda, za prodajo s seboj imeti, ako je blago tako, da ga nikakor ni moči prodajati po vzorcih, toda s to omejitvijo, da se sme to blago oddajati samo upravičenim prekupcem.

## § 59b.

O vsebini in izdaji poverilnic, namenjenih trgovskim potovalcem, se izdadó potrebna določila poslušavši trgovske in obrtne zbornice ukazoma.

Prošnje za te poverilnice je rešiti najpozneje v osemih dneh, in zavrniti se smejo samo iz razlogov, določenih v dotičnem ukazu.

Uradoma se nadalje določi, v koliko potrebujejo v § 59a omenjene osebe posebnega poverila pristojnega puncevalnega urada.

## § 59c.

**Iskanje naročil za blago po samostojnih trgovskih agentih.**

Trgovski agenti, ki niso v službi kekega obrtnika, morajo svoje obrtovanje zglasiti po § 11.

Ti agenti smejo v § 59, odstavek 1 omenjenim osebam predlagati vzorce predmetov, kateri se uporabljajo v njih opraviilnem obratu, da napeljejo kupčijo, priznani jim cene blaga in od njih prejematí naročila na predmete, kakoršni so omenjeni.

Trgovskim agentom ni dopuščeno, razen svojih uzorcev s seboj imeti tud še blago, vzorce ali blago prodajati na svoj račun in v agencijska opravila stopiti z drugimi osebami, nego takimi, ki uporabljajo v svojem opraviilnem obratu blago, kakoršno je ponujano.

Trgovski agenti, ki vršé svoje opravilo okoli potujoč, ne smejo imeti svojih blagovnih skladov ali skladišč (magazinov).

Vzorce naj kot take oznameni pooblastitelj agentov.

## § 59d.

**Promet s tiskovinami.**

Na promet s tiskovinami in na nabiranje predplačnikov ali podpisnikov se ne uporabljajo določila §§ 59, 59b in 59c; za to veljajo samo v tiskovnem zakonu dani posebni predpisi.

## § 59e.

**Inozemski trgovski potovalci.**

Trgovski potovalci, ki zastopajo inozemska industrijska, obrtna ali trgovska podjetja, podleže, ako so po vsak čas veljajočih trgovskih pogodbah pripuščeni k opraviilnemu obratu v tuzemstvu, prav tako gorenjim določilom; poverilnice, omenjene v § 59b, odstavek 1, ne potrebujejo oni trgovski potovalci in samostojni agenti, kateri so že poverjen



z obrtno poverilnico, omenjeno v trgovinskih pogodbah.

#### § 60.

##### Ponujanje na prodaj okoli potujoč.

Ponujati na prodaj potujoč od kraja do kraja, razen na semnjih, ter prenašati in ponujati blago od hiše do hiše smejo samo osebe, katere so v to pooblašene po zakonu o krošnjarstvu.

Ta omejitev pa se ne uporablja na pridelke kmetijstva in gozdarstva, kateri so kakor mleko, jajca, sadje, zelenjava (prikuha), prirodne cvetice, sirovo maslo, perutnina in drva za vsakdanjo porabo, nadalje na prirodne slatine, ako te predmete od hiše do hiše ali po cesti ponujajo proizvozniki ali katerim so oni to naročili, ali pa upravičeni trgovci.

Opojne pijače in očet nimajo prometne olajšave, dodeljene z gorenjimi določili.

V posameznih občinah more to na prodaj ponujanje iz zdravstvenih ali tržno policijskih ozirov po nasvetu občinskega zastopa, ki naj posluša udeležene obrtne občine, politično deželno oblastvo prepovedati za določene predmete in na določen čas, eventualno za določene občine.

V posebnega ozira vrednih primerih more obrtno oblastvo poslušavši dotične zadruga za dobo po tri leta in proti preklicu manjšim obrtnikom, naseljenim v njegovem okraju, da bodo bolje izhajali, dovoliti ponujanje svojih lastnih izdelkov v mejah občine, v kateri je njih obrt, od hiše do hiše. V ta namen se izdajajo posebne uradne poverilnice. Za enega obrtnika se izda vsakikrat le ena poverilnica, ki se pa more hkratu glasiti na določene ude rodbine ali pa na zastopnika, ki ga je že naprej imenovati.

#### § 60a.

Na prodaj ponujati kruh in drugačno pecivo od hiše do hiše ali po cesti je, izvemšj v § 60, odstavek 1 in 5 omenjene primere, prepovedano. Kruh in drugačno pecivo dostavljati kupcem pekarijem sme samo po naročilu on sam, njegovi svojci in pa pomožni delavci njegovi.

#### § 60b.

Uporabljati otroke izpod štirinajst let za ponujanje, oznamenjeno v §§ 60 in 60a, je prepovedano; uporabo ženskih oseb izpod osemnajst let v ta namen more obrtno oblastvo omejiti ali prepovedati.

#### § 61.

##### Promet prek meje.

V inozemstvu prebivajoči obrtniki morejo, če je avstrijskim državljanom v dotični tuji deželi priznana enaka pravica, taka obrtna dela, za kojih opravljanje ni potreba koncesije, po naročilu izvrševati v tuzemstvu.

Vnašanje v inozemstvu narejenih predmetov in njih oddaja naročnikom podleži omejitvam, danim s carinskimi predpisi.

## V. Poglavje.

### Semanji promet.

#### § 62.

Vsakdo ima pravico, na semnje hoditi z vsakim v prometu dopuščenim blagom, v kolikor je tisto blago po kakovosti semnja pripuščeno v promet na njem.

Blago pa, kojega prodaja je vezana na koncesijo, smejo tudi na semnjih na prodaj ponujati samo obrtniki, ki imajo dotično koncesijo.

#### § 63.

##### Fieranti.

Komur je hoja na semnje samostojen obrt (fierant, senjmar), mora to zglasiti po § 13.

#### § 64.

##### Inozemci.

Z inozemci se gledé pravice obiskavati semnje ravna kakor s tuzemci, ako se drugačno ravnanje ne ukrene uporabljaje vzajemnost.

#### § 65.

##### Predmeti semanjega prometa.

a) na velikih semnjih;

Predmeti semanjega prometa na velikih semnjih, letnih semnjih in v kopališčih, ki so s posebnimi ukazi njim izenačena za zdravilno dobo, nadalje na trgih o cerkvenih shodih, je vse v svobodnem prometu dopuščeno blago, ako dotične semanje pravice niso izrečno omejene na posamezne vrste predmetov, kakor n. pr. živina, volna, žito, otročje igrače itd.



## § 66.

b) na tedenskih semnjih.

Predmeti prometu na tedenskih semnjih so živila in sirovine, gospodarstvena in poljska orodja, izdelki, ki spadajo k postranskim opravilom kmetov iz okolice, v deželi navadnim, in prosti predmeti vsakdanjega potroška.

## § 67.

Druge nego te predmete na tedenskih semnjih na prodaj imeti v kolibah in tržnih šatorih je praviloma dopuščeno samo obrtnikom, ki stanujejo v občini, gledé stvari njihovega obrta, razen ko bi bili že v posameznih krajih dozdej za dotične izdelke pripuščeni tudi vnanji obrtniki.

V ostalem je v krajih, kjer bi potrošni potrebi ne zadostovali stalni obrtniki, političnemu dežel-nemu oblastvu prosto ukreniti, da se za dotične stvari tudi vnanji obrtniki pripuščajo na tedenskih sejmih.

## § 68.

**Enakopravnost senjmarjev.**

Vsem senjmarjem gredó v obratu njih sema-njih opravil enake pravice.

Naredbe, da naj se prve semanje ure pridržu-jejo kupcem na drobno, smejo biti samo na teden-skih semnjih in za živila, če tako kažejo krajevne navade in potrebe.

## § 69.

**Senjmarine.**

Semanjega prometa ne smejo občine obložiti z nobenimi drugimi davščinami kakor takimi, ki so nadomestilo za prepuščeni prostor, rabljene kolibe in orodje in za druge razhodke, ki so združeni s senjmarjenjem.

## § 70.

**Semanji redi.**

V mejah gorenjih določil naj vsaka občina, v kateri se vršé semnji, z odobrenjem političnega deželnega oblastva ustanovi semanji red, ki naj ob-sega tudi tarife senjmarin, po krajevnih potrebah, pri čemer je tudi določiti, v koliko se dopušča na semanjih mestih točiti vino in podajati jedila.

## § 71.

**Podelitev semanje pravice.**

Posebni predpisi določajo, kako občine dose-gajo pravico, imeti semnje, in na kaj se je ozirati pri takih dovolitvah. Obstoječim pravicam imeti semnje se je moči odreči samo s privoljenjem obla-stva, ki daje dovoljenje; to pa mora poprej zasli-šati za obrte dotičnega kraja obstoječe zadruga.

**VI. Poglavje.****Obrtno pomožno osebje.****1. Splošna določila.**

## § 72.

Razmere med samostojnimi obrtniki in njih pomožnimi delavci se v mejah, potegnjenih z za-koni, ustanové s svobodnim dogovorom.

Če ni dogovora, razločajo najprej za to izdani posebni predpisi, potem pa obči meščanski zakonik.

## § 73.

**Pomožni delavci.**

S pomožnimi delavci se v tem zakonu umejo vsi delavci, kateri imajo pri obrtnih podjetjih pra-vilno opravilo, brez razločka starosti in spola, in to:

- a) pomočniki (trgovski pomočniki, pomagači, na-takarji, vozniki pri vozarskem obrtu i. e.);
- b) tovarniški delavci;
- c) vajenci (učenci);
- d) tiste delavna osebe, ki se rabijo pri obrtu za nižja pomožna dela (pa ne spadajo k osebam, oznamenjenim v členu V, lit. d uvodnega za-kona k obrtnemu redu).

Pomožnim delavcem pripadajo tudi delavne osebe, ki imajo pravilno opravilo pri takih obrtnih podjetjih, katera obratujejo v členu V uvodnega za-kona k obrtnemu redu navedene fizične ali mora-lične osebe poleg opravil in podjetij teh oseb, ki ne spadajo pod obrtni red.

Za višje službovanje praviloma z letno ali me-sečno plačo nastavljene osebe, kakor poslovojdje



mehaniki, faktorji, knjigovodje, blagajniki, ekspedijenti, risarji, kemiki i. e. se ne prištevajo k pomožnim delavcem.

#### § 74.

##### Skrb za pomožne delavce.

Vsak imetnik obrta je dolžan, o svojih troških napraviti in vzdrževati vse tiste naredbe gledé delovnih prostorov, strojev in delovnega orodja, katere so potrebne z ozirom na kakovost njegovega obrtovanja ali obratovališča v brambo življenja in zdravja pomožnih delavcev.

Sosebno mora imetnik obrta skrbeti, da bodo stroji, delovne naredbe in njih deli, kakor so zamašnjaki, transmisije, osne blazine, dvigalniki, bečve, kotli, ponve i. e. tako ograjene ali s takimi branilnimi pripravi opremljene, da ne pridejo lahko v nevarnost delavci, če previdno opravljajo svoje delo.

Tudi spada med dolžnosti imetnika obrta, poskrbeti, da bodo delovni prostori ves delovni čas po tem, kakoršen je obrt, kolikor moči svetli, snažni in ne zaprašeni, da se bode zrak vedno tako ponavljal, kakor to zahteva število delavcev in naredbe za svečavo, in da se bode delalo zoper kvarno vplivanje škodljivih izparic, in da bode posebno pri kemičnih obrtih postopanje in obratovanje urejeno tako, da bo kar najmanj moči trpelo zdravje pomožnih delavcev.

Prav tako imajo imetniki obrta dolžnost, da, če prepuščajo svojim pomožnim delavcem stanovanja, ne rabijo v ta namen zdravju nevarnih prostorov.

Slednjič so imetniki obrta dolžni, ko dajajo dela pomožnim delavcem do izpolnjenega 18. leta in ženskim osebam sploh, kolikor moči gledati na nramnost, kakor to zahteva njih starost, oziroma spol.

#### § 74 a.

##### Delovni odmori,

Med delovnimi urami je delavcem dati za počitek primerne odmore (prenehljaje), ki morajo iznašati ne manj kot poldrugó uro, od česar naj po tem, kakoršno je obrtovanje, kolikor se dá, ena ura spada na poldanski čas. Če delovni čas pred poldnem ali po poldnevu iznaša pet ur ali manj, more se odmor za počitek za dotični delovni čas opustiti, izvzemši za poldne določeno uro.

Pri ponočnem delu (§ 95) naj se ti predpisi zmisloma uporabljajo.

Trgovinski minister se v porazumu z ministrom za notranje stvari poslušavši trgovinske in obrtne zbornice pooblašča, po tem kakoršna je resnična potreba, posameznim kategorijam obrtov, zlasti tistim, pri katerih se ne da prekiniti obrat, dovoliti primerno skrajšanje delovnih odmorov.

#### § 75.

##### Pokoj ob nedeljah in praznikih.

(Na mesto § 75 naj pridejo vsled § 1 zakona z dne 16. januarja 1895 l. (drž. zak. št. 21), in zakona z dne 18. julija 1905 l. (drž. zak. št. 125) naslednja določila členov I do XIV:)

##### Člen I.

Ob nedeljah mora mirovati vse obrtno delo.

##### Člen II.

Nedeljski pokoj se mora pričenjati vsako nedeljo najkasneje ob 6. uri zjutraj, in sicer ob istem času za vse delavce vsakega obrata, ter mora trajati vsaj 24 ur.

##### Člen III.

Od določila člena I. in II. so izvzeta:

1. Dela snaženja in vzdržavanja, ki jih je opravljati v obratovališčih in na delavniških pripravah, ker je od njih odvisno pravilno nadaljevanje lastnega ali pa kakega tujega obrata in ker jih ob delavnikih ni moči opravljati brez bistvenega moteža v obratu ali brez nevarnosti za življenje in zdravje delavcev;

2. potrebno čuvanje obratnih naprav;

3. dela za napravo inventure in sicer enkrat v letu;

4. neodložna dela začasnega svojstva, katera je treba izvršiti ali iz javnih ozirov, zlasti iz ozirov varnostne policije, ali pa v primerih sile;

5. osebna dela imetnika obrta, kolikor se opravljajo brez uporabe pomožnega delavca in ne javno.

##### Člen IV.

Obrtniki, kateri ob nedeljah uporabljajo delavce za dela v členu III., 1., 2., 3. in 4. omenjene vrste, imajo dolžnost, napraviti seznamek, v katerega je za vsako posamezno nedeljo vpisati imena delajočih



delavcev, kraj in trajno dobo njih dela, in pa kako delo, opravljajo. Ta seznamek je pokazati obrtnemu oblastvu in pa obrtnemu nadzorniku, kadar bi ga zahtevala.

Gledé na dela, omenjena v členu III., točka 3. in 4., ima imetnik obrta vrhutega dolžnost, opravilo teh del, še preden se pričnó, naznanjati obrtnemu oblastvu. Ako nastane potreba, tako delo pričeti ali nadaljevati, šele v nedeljo, treba je naznanilo obrtnemu oblastvu podati precej potem, ko se to delo dokončá.

Ta naznanila so kolka prosta.

Ako se naznanilo oddá na c. k. pošto, šteje se to, kakor da se je naznanilo podalo obrtnemu oblastvu.

V obeh primerih mora obrtno oblastvo preskusiti, je-li res kaj zakonitih pogojev za to, da se ta dela opravljajo.

#### Člen V.

Ako v členu III. pod št. 1., 2. in 4. omenjena dela branijo delavcem, iti k predpoldanski službi božji, dolžni so imetniki obita, vsakemu delavcu, ki ima pri teh delih opraviti, prvo nedeljo potem dati prostega časa toliko, da mu bo mogoče iti k predpoldanski službi božji.

Ako v členu III. pod št. 1., 2. in 4. ozname-njena dela trajajo več časa kakor tri ure, dodelje-vati je tem delavcem vsaj štiriindvajset ur počitka prvo nedeljo potem ali pa, ako bi to z ozirom na obrat ne bilo mogoče, v kak delavnik, ali pa po šest ur počitka ob dveh dnevih v tednu.

#### Člen VI.

Trgovinski minister v porazumu z udeleženima ministroma je pooblaščen, ukazoma dovoljevati tudi ob nedeljah obrtno delo pri posameznih vrstah obrtov, pri katerih se po njih naravi ne dá prekiniti obrat ali dotično delo odložiti, ali pri katerih je obrat ob nedeljah potreben z ozirom na vsakdanje ali ob nedeljah še posebe se javljajoče potrebščine prebivalcev ali javnega prometa.

Enako se more takim proizvodnim obrtom, kojih delanje je po naravi obrata omejeno na dolo-čeno dobo in pri katerih se ne dajo odložiti dotična dela, ker je nevarnost, da bi se izpridile sirovine

(tako zvani kampanjski obrati), za neko število v to dobo spadajočih nedelj dovoliti nedeljsko delo.

Pri neprenehoma obratovanih obrtih, gledé katerih se nedeljsko delo dopušča, omejevati je to vselej na opravila, ki so s pravim neprenehanim obratom neposrednje v zvezi, pri ostalih pod izjemo tega člena idočih obrtih pa vselej na opravila, v ukazu izrečno dopuščena; nasproti pa morajo mirovati vsa druga dela, kakor so pripravljalna ali drugačna postranska in pomožna dela.

Dela, ki so v teh obratih po gorenjih dolo-čilih tega člena dovoljena ob nedeljah, se uravnajo in pa pogoji, po katerih so dovoljena, se ustanové za vse obrate iste vrste enakomerno in oziraje se na ukazila, podana v členu V. o nadomestnem dnevu počitka.

Dotična določila je vzprejeti v delovni red, oziroma nabiti jih je v delovnih prostorih na pri-mernem mestu v jezikih, navadnih v dotični deželi.

#### Člen VII.

Kolikor pri posameznih vrstah proizvodnih obr-tov, katerih izvrševanje je ob nedeljah potrebno, da se ustreže vsakdanjim ali ob nedeljah posebe se javljajočim potrebščinam prebivalcev, prihajajo v po-štev zlasti krajevne razmere, na katere vpliva šega in navada, morejo dotična ministrstva ovedovanje in ustanavljanje potrebnih izjem od predpisa o ne-deljskem pokoju prenesti na politična deželna oblastva.

Dotične obrte je po imenu navesti v ukazu, ki se izdá na podstavi člena VI.

Ustanavlja je izjeme za te obrte, kar se za posamezne občine in kraje more zgoditi različno, paziti je na ukazila, o dnevu počitka ukrenjena v členu V. Te izjeme se ustanavljajo, zaslišavši do-tične občine, zadruga in odbor pomočniških zborov. Tudi je dotična določila vzprejeti v delovni red, oziroma nabiti jih v delovnih prostorih na primernem mestu v jezikih, navadnih v dotični deželi.

#### Člen VIII.

Politični deželni oblastvi v Galiciji in Bukovini imata oblast, za svoja upravna okoliša ali njune dele dovoljevati proizvodnim obrtom delo ob



nedeljah po tem pogoju, da dotični imetniki obrtov in pa vsi njih delavski pomočniki z ozirom na njih vero počivajo praviloma štiriindvajset ur od dela kak drug dan v tednu in da téh del ne opravljajo javno.

Obrtniki, ki ob nedeljah uporabljajo pomožne delavce za taka dela, imajo dolžnost, pisati v členu IV., odstavku 1., omenjeni seznamek ter ga predlagati obrtnemu oblastvu in pa obrtnemu nadzorniku, kadar bi ga zahtevala.

### Člen IX.

V trgovinskem obrtu je nedeljsko delo za njega obrat dovoljeno največ na trajno dobo štirih ur, katere naj ustanovijo politična deželna oblastva, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in pa dotične občine, zadruga in odbor pomočniških zborov. To se more ustanoviti za različne stroke trgovine in za posamezne občine ali dele občin različno.

Enako morejo politična deželna oblastva izmero pri trgovinskem obrtu dopustnega nedeljskega dela z ozirom na krajevne razmere znižati tudi pod največinsko dobo, oznamenjeno v prvem odstavku, in morebiti nedeljsko delo prepovedati za vse leto ali za določene dele leta.

Za posamezne nedelje, ob katerih posebne razmere zahtevajo razširjen opravični promet, kakor o božiču, ob praznikih deželnih patronov i. e., morejo politična deželna oblastva, zaslišavši dotične občine, zadruga, in odbor pomočniških zborov dovoljevati, da se ure, ob katerih se smejo trgovinski obrti obratovati, pomnožé do osmih ur. Prav takó morejo politična deželna oblastva z ozirom na posebne krajevne razmere, kakor za prodajanje devocijonalij (odpustkov, svetinj) na božjih potéh, potém živeža v krajih, kamor meščani radi napravljajo izlete, na kolodvorih i. e. m., dovoljevati, zaslišavši dotične občine, zadruga in odbor pomočniških zborov, da naj se ure, ob katerih se smejo trgovinski obrti obratovati, pomnožé za vse nedelje ali za nedelje posebnih letnih časov ali drugačnih dob do osmih ur.

Naposled morejo politična deželna oblastva za tiste kraje, ki imajo menj kakor 6000 prebivalcev, in v katere dohajajo ob nedeljah prebivalci iz okolice, da si oskrbé svoje potrebščine, dovoljevati pomnožbo ur, ob katerih se smejo trgovinski obrti obratovati, za vse nedelje ali za nedelje posebnih letnih časov do šestih ur.

Ob nedeljah je delavcem z ozirom na njih vero dovoliti čas, ki je potreben, da gredó k predpoldanski službi božji.

Tiste ure, v katerih ni dovoljeno nedeljsko delo za trgovinski obrat, morajo vhodna vrata k opravičnim prostorom, namenjenim za promet z občinstvom, biti zaprta.

Ako se obratuje s kakim trgovinskim obrtom v skupnem obratovališču še kak drug, glede nedeljskega počitka različno uravnan obrt, naj velja gledé vsega obratovanja strožji predpis o počitku, ako uredba obratovališča ne omogočuje ločitve posameznih obratov po prostoru, ki bi zanesljivo jamčila, da se izpolnjujejo dotični predpisi o nedeljskem počitku.

Kontorsko in pisarniško delo se more ob nedeljah dovoliti največ za dve predpoldanski uri in samo tedaj, če se vsakemu posameznemu nameščencu dá docela prosta vsaj vsaka druga nedelja. Te ure ustanavljajo politična deželna oblastva po določilih prvega odstavka, kar se more zgoditi različno za različne stroke trgovine in za posamezne občine ali dele občin.

Prav tako lahko politična deželna oblastva znižajo izmero v kontorjih in pisarnah pripuščenega nedeljskega dela tudi pod največinsko dobo, oznamenjeno v prejšnjem odstavku, oziraje se na krajne razmere, in eventualno popolnoma izključijo nedeljsko delo za celo leto ali za določene dobe leta.

### Člen X.

V tistih trgovinskih obrtih, v katerih se uporablja osebje ob nedeljah dalje nego tri ure, je treba dati temu osebju menjaje docela prosto vsako drugo nedeljo, ali ako se to ne more, dovoliti v tednu pol dneva počitka.

### Člen XI.

Kolikor mora po določilih člena IX. obrat trgovinskih obrtov ob nedeljah počivati, ne smejo tudi tisti imetniki trgovinskih obrtov, ki ne dajajo opravka nobenemu delavcu, svojega opravila izvrše-



vati, oziroma ne smejo imeti vrat v opravilne prostore, določene za občevanje z občinstvom, odprtih.

### Člen XII.

Predpisi o nedeljskem pokoju v trgovinskem obrtu se uporabljajo tudi o proizvodnem obrtu pristojeci prodaji svojega blaga, kolikor se ta prodaja na podstavi člena VI., oziroma VII., ne uravnava posebe, dalje o ponujanju blaga na prodaj, hoděč od kraja do kraja (§ 60 obrtnega reda), in pa o tržnem prometu.

### Člen XIIa.

Politična deželna oblastva so pooblašena ob nedeljah pripušena kontorska in pisarniška dela kakor gledé trgovinskih obrtov (člen IX, predzadnji in zadnji odstavek) posebej urediti tudi za vse druge obrte.

### Člen XIIb.

Na podstavi tega zakona o nedeljskem pokoju za trgovinske obrte vobče ali za določene trgovinske stroke, oziroma vrste blaga v posameznih občinah ali delih občin izdani predpisi naj se uporabljajo tudi na obratovanje krošnjarstva.

### Člen XIII.

Predpisi, ki jih politična deželna oblastva izdadó na podstavi člena VII., VIII. in IX., je konec vsakega četrtletja naznanjati trgovinskemu ministru, kateri more v porazumu z udeleženi ministroma ukazati izpremembo teh predpisov.

### Člen XIV.

Ob praznikih je delavcem z ozirom na njih véro dajati potreben čas, da morejo iti k predpoldanski službi božji.

### § 75 a.

#### Obrtne nadaljevalne šole.

Imetniki obrtov morajo, ne krateč dolžnosti, ki so jim naložene v § 100 gledé vajencev, pomožnim delavcem do izpolnjenega 18. leta življenja, za obiskovanje obstoječih občin obrtnih nadaljevalnih šol (oziroma pripravljalnih tečajev) in pa strokovnih nadaljevalnih šol dovoliti potrebni z ustavom in učenim načrtom dotične šole ustanovljeni čas.

Ako ni obrtnih nadaljevalnih šol za ženske pomožne delavce, velja določilo prednjega odstavka tudi o šolah za ročna dela in gospodinjstvo, če je kaj takih.

### § 76.

#### Dolžnosti pomožnih delavcev.

Pomožni delavci so dolžni, podjetniku obrta izkazovati zvestobo, poslušnost in spoštovanje, spodobno se vesti, držati se pogojenega ali v kraju običajnega delovnega časa, izročena jim obrtna dela opravljati kakor najbolje morejo, molčati o obrtnih razmerah, z drugimi pomožnimi delavci in domačini mirno in spravno se vesti, ter lepo ravnati z vajenci kakor tudi z otroki, ki delajo pod nadzorom pomožnih delavcev. Opravljati hišna dela, ako ta dela ne spadajo k obrtovanju, pomožni delavci, pridržujê druge dogovore, niso dolžni.

### § 77.

#### Plača, odpoved.

Ako o času plačevanja pomožnemu delavcu in o odpovednem roku ni drugače dogovorjeno, misliti je, da je pogojena tedenska plača in štirinajst-dneven odpoveden rok. Vendar smejo pomožni delavci, ki delajo po kosih ali v akordu, izstopiti šele tedaj, ko so redno izvršili prevzeto delo.

### § 78.

#### Izplačevanja mezde.

Imetniki obrta imajo dolžnost, mezde pomožnim delavcem izplačevati v gotovini.

Lahko pa tudi delavcem dodeljujejo stanovanje, kurivo, rabo zemljiških kosov, zdravila in zdravniško pomoč kakor tudi orodja in tvarine za izdelke, ki naj jih izdelujejo, ter jim to vračunijo ob izplačevanju mezde, ko se je prej to dogovorilo.

Dajanje živeža ali pravilne hrane na račun mezde se lahko dogovori med imetnikom obrta in pomožnim delavcem, ako se to godi po ceni, ki ne presega dobavnih stroškov.

Nasproti pa se ne sme dogovoriti, da morajo pomožni delavci, česar potrebujejo, jemati iz nekih določenih prodajališč.

Imetniki obrta ne smejo delavcem na račun mezde upati drugih nego gori oznamenjene stvari ali blago, sosebno pa ne opojnih pijač.



Mezde izplačevati v gostilnicah in krčmah (pivnicah) je prepovedano.

**\* § 78a.**

Določila § 78 se uporabljajo tudi na tiste pomožne delavce, kateri narejajo zunaj delavnice za imetnike obrta popolno in na pol izdelano blago, ki je potrebno za njih obrtovanje, ali pa jih njim oddajajo, ne da bi jim bilo obrt dajanje takega blaga potrošnikom.

**§ 78b.**

Gledé imetnikov obrta v § 78 in 78a ukrenjena določila veljajo tudi za rodbinske ude, pomočnike, osebe, katerim je kaj naročeno, poslovdje, paznike in faktorje imetnikov obrta kakor tudi za druge obrtnike, pri kojih opraviu je katera tu omenjenih oseb neposrednje ali posrednje udeležena.

**§ 78c.**

**Ničnost pogodeb.**

Pogodbena določila in dogovori, ki nasprotujejo naredbam §§ 78, 78a in 78b, so nična.

**§ 78d.**

**Posledice, če se pomožni delavci ne plačujejo v gotovini.**

Pomožni delavci, katerim so se terjatve poravnale zoper §§ 78, 78a in 78b drugače nego s plačo v gotovini, morejo vsak čas zahtevati, da se jim terjatve izplačajo v gotovini, ne da bi se jim moglo ugovarjati, da se jim je kaj dalo namesto plače. Če je tisto, kar se je dalo namesto plače, pri prejemniku, ali se kaže, da ga je to še obogatilo, pride to ali vrednost njegova, če je v delovnem redu (§ 88a) denarna kazen, ki jo morajo delavci plačati, namenjena za kako bolniško blagajnico dotičnega tovarniškega ali obrtnega podjetja, v le-to, in če imetnik obrta pripada kaki zadrugi, v zadržno bolniško blagajnico; če ni take za dotično obrtno podjetje, gredó denarne kazni ubožnemu zalogu tistega kraja, kjer ima obrtno podjetje svoje stojališče.

**§ 78.**

**Neiztožnost terjatev za upano blago.**

Terjatev za stvari ali za blago, katero se je vkljub v §§ 78, 78a in 78b obseženi prepovedi

upalo pomožnim delavcem, ne morejo imetniki obrta in njim izenačene osebe ne iztožiti ne vračunati ali kako drugače uveljaviti, brez razločka, ali so bile pridobljene neposrednje med udeleženci ali pa posrednje.

Nasproti temu pripadajo take terjatve v § 78d oznamenjenim zavodom za njih zakonite namene.

**§ 79.**

**Izkaz.**

Pomožni delavci morajo imeti potrebne izkaze, za kar so pri trgovskem pomožnem osebju po oblastvu vidirana izpričevala poprejšnjih službodajavcev, pri vseh drugih pomožnih delavcih delavske knjižice.

Imetniki obrta, kateri vzmó pomožne delavce brez takega izkaza v delo, zakrivé prestopok obrtnega reda.

**§ 80.**

**Delavske knjižice.**

Delavske knjižice izdaja občinsko oblastvo bivališča prosilca proti povračilu nabavnih stroškov kolka prosto.

Za izdajo delavskih knjižic za mladostne pomožne delavce (§ 93) je potreba privoljenja očetovega ali varuhovega; ako ni dobiti izjave teh zakonitih zastopnikov pomožnega delavca, more občina bivališča nadomestiti privoljenje.

O izdanih delavskih knjižicah je pisati natančne zabeležke.

**§ 80a.**

Delavska knjižica mora obsegati ime in priimek pomožnega delavca, rojstni kraj, rojstno leto vero in stan (ali samec ali oženjen [samica ali omožena]), opravila pomožnega delavca, potem podpis prejemnika s podpisom in uradnim pečatom izdajajočega oblastva in imeti razpredele za ostale vpise, sosebno o vstopu in izstopu.

**§ 80b.**

Delavska knjižica za mladostne pomožne delavce (§ 93) mora razen tega imeti tudi še ime in bivališče zakonitega zastopnika pomožnega delavca in privoljenje zakonitega zastopnika za vstop v de-



lovno ali mezдно razmerje, potem o šolskih razmerah in posebno o pridobljeni šolski izomiki pomožnega delavca.

#### § 80c.

Delavsko knjižico naj imetnik obrta ob vstopu v delovno ali učno razmerje vzame v shrambo.

Imetnik obrta je dolžan delavsko knjižico na uradno zahtevo predložiti in potem, ko se je redno razvezalo delovno ali učno razmerje, zopet vročiti pomožnemu delavcu, oziroma njegovemu zakonitemu zastopniku.

#### § 80d.

Ob rednem izstopu naj obrta imetnik s tinto izpolni razpredele delavske knjižice, podpiše jo in dobi potrdilo združnega načelnika ali pa, kjer ni zadruga, krajevnega policijskega oblastva.

Izpričevala (§ 81) je zapisati samo toliko, kolikor se glasi ugodno za pomožnega delavca.

Vpise gledé izpričevala naj, če zahteva pomožni delavec, troškov in kolka prosto poveri krajevno policijsko oblastvo.

#### § 80e.

Če v kaki delavski knjižici ni več prostora za nadaljnje vpise, izda se pomožnemu delavcu k njega prejšnji delavski knjižici druga in oznameni kot nadaljava prejšnje.

#### § 80f.

Ako pomožni delavec izgubi svojo delavsko knjižico, naj poprosi pri občinskem oblastvu svojega bivališča, da se mu izda nova delavska knjižica proti povračilu nabavnih troškov, in vročiti mu je, če ni nikakršnega pomiselka, novo delavsko knjižico, oznamnjeno kot drugopis (duplikat); v nji je povedati vzrok izdaje drugopisa ter zapisati dan vstopa v poslednje opravilo in dan izstopa iz njega.

#### § 80g.

Če je delavska knjižica pri imetniku obrta nerabna postala, izgubila se ali uničila, ali če je imetnik obrta kaj nepripustnega vpisal ali pripomnil v delavski knjižici ali na nji, ali če se imetnik obrta brez pravega razloga brani izročiti delavsko knjižico, sme se zahtevati izdaja nove delavske knji-

žice ob troških imetnika obrta pri občinskem oblastvu bivališča pomožnega delavca.

Imetnik obrta, kateri proti svoji zakoniti dolžnosti ni o pravem času izročil delavske knjižice, ali pa ni opravil predpisanih vpisov vanjo, ali pa je vpisal ali pripomnil kaj nepripustnega, je odškodnino dolžan pomožnemu delavcu.

Pravica do odškodnine mine, če se ne zgodi v štirih tednih pri pristojnem sodišču.

#### § 80h.

Kdor ponaredi ali popači delavsko knjižico ali pa dá vedoma neresnične povedbe o svoji osebi vpisati vanjo, ali za poverilo rabi tujo delavsko knjižico ali svojo delavsko knjižico drugemu prepusti v ta namen, z njim se ravna po kazenskih zakonih.

#### § 80i.

Obrazec delavskih knjižic, ki naj obsega določila tega zakona, ustanovi trgovinski minister in minister za notranje stvari ukazoma.

#### § 81.

#### Izpričevalo.

Vsak imetnik obrta je dolžan, pomožnemu delavcu, če zahteva, ob rednem izstopu iz delovnega razmerja izdati izpričevalo o tem, kako opravilo in koliko časa ga je imel pri njem; to izpričevalo naj se, če zahteva pomožni delavec, razširja tudi na njegovo нравno vedenje in vrednost njegovega delovanja.

Vsebina tega izpričevala naj se, če zahteva pomožni delavec, vpiše v delavsko knjižico in krajevno policijsko oblastvo naj jo poveri troškov in kolka prosto.

Imetnik obrta, kateri se brani izdati izpričevalo, ali pomožnemu delavcu vedoma dá resnici nasprotno izpričevalo, zakrivi prestopke obrtnega reda in poroštjuje za škodo, ki nastane iz tega.

Gledé vajencev ima § 104 nadaljnje predpise.

#### § 82.

#### Razveza delovnega razmerja.

Praden preteče izrečno ali molčé pogojena doba delovnega razmerja, se more pomožen delavec



brez odpovedi iz službe odpustiti v naslednjih primerih:

- a) če je sklepaje delovno pogodbo prekanil imetnika obrta pokazavši nepravice ali popačene delavske knjižice ali izpričevala, ali ga je prevaril o obstanku drugega delovnega razmerja, ki istočasno veže pomožnega delavca;
- b) če se pokaže, da je nesposoben za dogovorjeno delo;
- c) če se vda pijančevanju in je bil opetovano zastoj posvarjen;
- d) če se krivega stori tatvine, poneverjenja ali kakega drugega kaznivega dejanja, ki ga naredi, da je nevreden zaupanja obrtnega imetnika;
- e) če izda kako opravilno ali obratno skrivnost ali brez privoljenja obrtnega imetnika vrši postransko opravilo, ki ga ovira v delu pri obrtu;
- f) če je neupravičeno popustil delo ali stanovitno zanemarja svoje dolžnosti ali pa druge pomožne delavce ali domačine zapeljuje v nepokorščino, v upor proti imetniku obrta, v neredno življenje ali v nenravna ali nezakonita dejanja;
- g) če zakrivi grobo razžaljenje časti, telesno poškodovanje ali nevarno pretenje zoper imetnika obrta ali njegove domačine ali zoper druge pomožne delavce, ali vkljub prejšnjemu svarjenju neprevidno ravna z ognjem in lučjo;
- h) če ima bolezen, da se je človek ustraši, ali postane po svoji krivdi nesposoben za delo, ali ako nesposobnost za delo, katere ni sam kriv, traja čez štiri tedne;
- i) če je dalje nego štirinajst dni v zaporu.

#### § 82a.

Pred pretekom pogodbenega časa in brez odpovedi more pomožen delavec delo zapustiti:

- a) če ne more brez dokazne škode za svoje zdravje nadaljevati dela;
- b) če imetnik obrta zakrivi dejanstveno grdo ravnanje z njim ali grobo razžaljenje časti zoper njega ali zoper svojce njegove;
- c) če imetnik obrta ali svojci njegovi pomožnega delavca ali svojce njegove zapeljujejo v nenravna ali nezakonita dejanja;

d) če mu imetnik obrta nepristojno pridržuje pogojene prejemke ali pa prekrši druga bistvena pogodbeno določila;

e) če imetnik obrta ne more ali se brani dati pomožnemu delavcu zaslužek.

#### § 83.

Če je konec obrtovanja ali če umrje pomožni delavec, mine delovno razmerje samo ob sebi.

Vendar ima v primeru, če se pred časom iz službe pusti pomožni delavec, bodi si da se prostovoljno popusti obrt ali po krivdi imetnika obrta ali če tega zadene kak slučaj, pomožni delavec pravico, zahtevati, da se mu povrne škoda vsled opuščene odpovedi.

#### § 84.

Če imetnik obrta brez zakonito pripustnega vzroka (§§ 82 in 101) pred časom odpusti pomožnega delavca, ali če mu dá po svoji krivdi vzrok, da pred časom razveže delovno razmerje (§ 82a), je dolžan pomožnemu delavcu povrniti mezdo in druge dogovorjene užitke za ves odpovedni rok, oziroma za še ostali del odpovednega roka.

#### § 85.

##### Izstop pred časom.

Če pomožen delavec pred časom imetnika obrta zapusti brez zakonito pripustnega vzroka (§§ 82a in 101), zakrivi prestopok obrtnega reda in naj se kaznuje po določilih tega reda. Vrhutega ima imetnik obrta pravico, pomožnega delavca po oblasti prisiliti, da se vrne v delo za čas, kar ga še manjka, in zahtevati povračilo za storjeno mu škodo.

#### § 86.

Imetnik obrta, ki vzame pomožnega delavca v delo, dasi mu je bilo o sprejetju znano, da ni zakonito razvezal svojega delovnega razmerja s svojim poslednjim delodavcem, ali kateri takega pomožnega delavca obdrži v delu, potem ko je zvedel za to nezakonito razvezo, zakrivi prestopok obrtnega reda in poroštvuje s pomožnim delavcem prejšnjemu delodavcu za škodo, ki mu je nastala po svojevoljnem izstopu pomožnega delavca.

Isto velja za onega imetnika obrta, ki je kakega pomožnega delavca zapeljal, da je prelomil pogodbo s svojim prejšnjim delodavcem.



Prejšnjemu delodavcu pristoji tudi pravica, zahtevati, da pomožni delavec, ki je svojevolično izstopil, zopet vstopi za še ostali čas.

### § 87.

#### Spori iz delovnega, učnega in meznega razmerja.

(§§ 87 do 87c obrtnega reda, ozir. zakona z dne 8. marcija 1885. l. [drž. zak. št. 22] so se razveljavili s § 39 zakona z dne 27. novembra 1896. l. [drž. zak. št. 218], s katerim se uvajajo obrtna sodišča in sodnost v prepornih stvareh iz obrtnega delovnega, učnega in meznega razmerja.)

### § 88.

#### Seznamki delavcev.

V vsakem obrtnem podjetju je pisati o vseh pomožnih delavcih v knjižji obliki seznamek, v katerem se zabeleži ime in priimek, starost, domovinska občina, občina, ki je izdala delavsko knjižico, vstop v obrtno podjetje, ime imetnika obrta, pri katerem je bil pomožni delavec nazadnje v delu, način uporabe v obrtu, bolniška blagajnica, kateri pripada pomožni delavec, in izstop iz obrta, ter na vsakokratno zahtevo pokazati oblastvenim organom.

Policijskih predpisov o zglaševanju se ne dotika ta zakon.

### § 88a.

#### Delovni red.

V tovarnah in tistih obrtnih podjetjih, v katerih dela nad 20 pomožnih delavcev v skupnih prostorih, mora biti v imenovanih prostorih nabit deloven red, ki naj ga podpiše obrtni imetnik in ki naj se vsem pomožnim delavcem na znanje dá ob njih vstopu; v tem delovnem redu se naznanja čas, kdaj se začenja njegova veljavnost in pa posebnost naslednja določila:

- a) o različnih vrstah (kategorijah) delavcev in pa o načinu, kak opravke imajo ženske in mladostni pomožni delavci;
- b) o načinu, kako mladostni pomožni delavci uživajo predpisani šolski pouk;
- c) o delovnih dnevih, začetku in koncu delovnega časa in o delovnih odmorih;
- d) o času obračuna in izplačevanja mezd;
- e) o pravicah in dolžnostih nadzornega osebja;

f) o ravnanju z delavci, ko kateri oboli ali se ponesreči;

g) o konvencionalnih denarnih kaznih, ki nastopijo ob prestopku delovnega reda, in kam se uporabljajo, in pa o kakih drugih odbitkih od mezde;

h) o odpovednih rokih in primerih, v katerih se lahko takoj razveže delovno razmerje.

Delovni red je najpozneje osem dni, preden se nabije v delavnicah, v dveh enakoslovnih izvodih predložiti obrtnemu oblastvu, katero naj, ako ne najde v delovnem redu nič protizakonitega, enemu izvodu dá svoj „visum“ in ga nato vrne obrtnemu oblastvu.

### § 89.

#### Bolniška blagajnica.

Tisti imetniki obrta, ki ne pripadajo nobeni zadrugi, imajo dolžnost s prispevanjem pomožnih delavcev ali sami ustanoviti posebno bolniško blagajnico pri svojem zavodu, ali pa pristopiti h kateri že obstoječi.

### § 90.

#### Konvencionalne denarne kazni.

Konvencionalne denarne kazni, katere so se pomožnim delavcem naložile ob prestopkih delovnega reda, in pa njih uporabo je vpisati v seznamek, v katerega morejo pogledati oblastva in pomožni delavci in kateri naj se predloži obrtnemu oblastvu, če meni kak pomožni delavec, da se mu krivica godi s pobiro ali uporabo konvencionalne denarne kazni.

### § 91.

#### Namestniki imetnikov obrta.

Kar se je v tem oddelku reklo o imetnikih obrta kot delodavcih ali gospodarjih, velja tudi za njih namestnike, v kolikor se ne uporabljajo posamezna določila, po tem, kakor je stvar, samo na osebo imetnika obrta.

### § 92.

#### Trgovsko pomožno osebje.

Na trgovske pomočnike, trgovske vajence in trgovske sluges se določila tega poglavja uporabljajo samo v toliko, ako ni kaj drugega ukrenjenega v trgovskem zakoniku.



## 2. Dodatna določila.

### A. Za mladostne pomožne delavce in za ženske osebe.

#### § 93.

Z mladostnimi pomožnimi delavci se v tem zakonu umejo pomožni delavci do izpolnjenega 16. leta starosti

#### § 94.

### Omejitve v uporabi mladostnih pomožnih delavcev in ženskih oseb.

Otroci pred izpolnjenim dvanajstim letom se ne smejo uporabljati za pravilna obrtna opravila.

Mladostni pomožni delavci med izpolnjenim dvanajstim in izpolnjenim štirinajstim letom se smejo za pravilna obrtna opravila uporabljati, ako njih delo ni zdravju škodljivo in ne ovira njih telesnega razvoja in ne brani izpolnjevanja zakonite šolske obveznosti.

Delo teh mladostnih pomožnih delavcev pa ne sme trajati nad osem ur na dan.

V ostalem je trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice pooblaščen, ukazoma oznameniti tista nevarna ali zdravju škodljiva obrtna dela, pri katerih se mladostni pomožni delavci ali ženske celo ne smejo uporabljati ali pa samo pogojema.

Otročnice se smejo šele po preteku štirih tednov po njih porodu uporabljati za pravilna obrtna dela.

#### § 95.

### Ponočno delo.

Mladostni pomožni delavci se o ponočnem času, to je v urah med osmo uro zvečer in peto uro zjutraj ne smejo uporabljati za pravilna obrtna dela.

Trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari je pa pooblaščen za neke določene vrste obrtov z ozirom na klimatične razmere in druge važne okolnosti gori navedene meje ponočnega dela ukazoma primerno urediti ali pa sploh ponočno delo mladostnih delavcev dovoliti.

#### § 96.

### Razvidnost mladostnih pomožnih delavcev.

Imetniki obrta, kateri dajo dela mladostnim pomožnim delavcem, naj pišejo o njih seznamke, ki naj obseza ime, starost in stanovanje teh pomožnih delavcev in ime ter bivališče njih staršev, oziroma varuhov in pa čas, kdaj so vstopili in izstopili.

Ta seznamek je na zahtevo predložiti obrtnemu oblastvu.

### B. Za pomožne delavce v tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih.

#### § 96a.

V tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih ne sme za obrtne pomožne delavce delovni čas, ne vračunajoč delovne premore, trajati dalje nego 11 ur največ v 24 urah.

Vendar more trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice uradoma oznameniti tiste vrste obrtov, katerim je z ozirom na njih dokazane posebne potrebe dovoliti podaljšanje delovnega časa na dan za eno uro, in njih imenik je pregledati od treh do treh let.

Razen tega je trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari pooblaščen pri tistih vrstah obrtnih podjetij, za katere se je v zmislu §§ 75, alinea 3 (zdaj člen VI zakona z dne 16. januarja 1895. l. [drž. zak. št. 21], izpremenjenega z zakonom z dne 18. julija 1906. l. [drž. zak. št. 125]) in 96b, alinea 4, dovolil nepretrgani obrat, da se bodo mogli po potrebi vrstiti oddelki delavcev, primerno urediti delovni čas.

Ako se je po prirodnih dogodkih ali nezgodah pretrgal pravilni obrat, ali če je nastala večja potreba dela, more obrtno oblastvo prve instance posameznim obrtnim podjetjem dovoliti začasno podaljšanje delovnega časa, toda za tri tedne največ; čez ta rok dalje pristoji tako dovoljenje političnemu deželnemu oblastvu.

Podaljšati se sme delovni čas v primeru silne potrebe in tri dni v mesecu največ proti samemu zglasilu pri obrtnem oblastvu prve instance.

Na dela, katera se morajo pred samim izdelovanjem ali po izdelovanju opraviti kakor pomožna dela (kurjenje kotlov, svečava), sna-



ženje), se ne uporabljajo gorenja določila, ako teh del ne opravljajo mladostni pomožni delavci.

Ure čez delovni čas je plačevati posebe.

#### § 96 b.

Otroci pred izpolnjenim 14. letom se ne smejo uporabljati za pravilne obrtne opravke v tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih.

Mladostni pomožni delavci med izpolnjenim 14. in izpolnjenim 16. letom se smejo uporabljati samo za lajša dela, ki ne morejo škodovati zdravju teh pomožnih delavcev in ne ovirajo njih telesnega razvoja.

Razen mladostnih pomožnih delavcev se tudi ženske sploh ne smejo za ponočno delo uporabljati v tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih.

Vendar more trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice ukazoma oznameniti tiste vrste tovarniško obratovanih obrtnih podjetij, pri katerih se obrat z ozirom na njegovo kakovost ne dá pretrgati, ali pri katerih je silna potreba dela z menjajočimi se delavci z ozirom na potrebsčine teh industrijskih panog in pri katerih se smejo iz teh vzrokov mladostni pomožni delavci med izpolnjenim 14. in izpolnjenim 16. letom, kakor tudi ženske sploh uporabljati za ponočno delo. Vendar ves delovni čas skup teh oseb v 24 urah ne sme iti čez zakoniti delovni čas (§ 96 a, alinea 1).

### BB. Za pomožne delavce pri koncesijoniranih stavbinskih obrtih in drugih stavbinskih podjetjih.

#### § 96 c.

Določilo § 88 a se uporablja na podjetja železničnih gradenj in druge od kogar koli obratovana stavbinska podjetja, pri katerih ima več kot 20 delavcev opravke pri eni stavbi (gradnji).

Pri stavbah, katere naj izvršijo ta podjetja, veljajo nadalje določila §§ 96 a in 96 b, in sicer le-ta določila tudi glede tistih delavcev, katerih nimajo neposrednje stavbinska podjetja, ampak taki obrtniki v delu, katere rabijo stavbinska podjetja za izvrševanja dotičnih del.

### C. Za vajence.

#### § 97.

Za vajenca velja, kdor stopi pri kakem imetniku obrta v uporabo, da se praktično nauči obrta, brez razložka, ali se je dogovorila učnina ali ne, in ali se plačuje mezda za delo ali ne.

#### § 98.

### Kdo sme imeti vajence.

Vajence smejo imeti obrtniki samo tedaj, če imajo sami ali njihovi namestniki potrebne strokovne znanosti, da morejo ustrezati predpisom § 100 glede obrtne izučbe vajencev in ki so po uredbi in naravi svojega obrtovanja tudi resnično v stanju, to storiti.

Tisti imetniki obrtov, ki so bili obsojeni zaradi kakega hudodelstva sploh ali zaradi pregreška ali prestopka, storjenega iz dobičkarstva ali zoper javno pravnost, ne smejo vajencev niti vzprejemati niti že vzprejetih dalje obdržati.

Pravico imeti vajence more obrtno oblastvo odvzeti za vedno ali za določen čas takim obrtnikom, kateri so hudo prekršili dolžnosti proti zaupanim jim vajencem ali o katerih so znana taka dejstva, vsled katerih se pokažejo v pravnem oziru za nesposobne imeti vajence, in sicer se odvzame ta pravica neodvisno od drugih kazni, katere naj se naložijo po obrtnem redu ali po občem kazenskem zakonu.

Zlasti se more gospodarju odvzeti pravica imeti vajence za vedno ali za določen čas, ako uspeh vajenceve preskušnje (preskušnje za pomagača) pokaže, da je gospodar kriv neugodnega uspeha vajencevega.

Pravica imeti vajence se odvzame, potem ko je bila zaslišana zadruga, kateri pripada gospodar vajencev.

Obrtnikom, ki dajejo posla vajencem, more obrtno oblastvo na predlog dotične zadruge ali obrtnega nadzornika prepovedati, da imajo istodobno mladostne pomožne delavce, ako se s tem, da imajo mladostne pomožne delavce, izogibajo predpisom o vajencih.

Kadar se pa ni bati škode ali zlorabe, more obrtno oblastvo v drugem odstavku imenovanim obrtnikom izjemoma dovoliti, da vzprejemajo vajence.



§ 133 a določa, kdaj se za kazen odvzame pravica imeti vajence.

#### § 98 a.

##### Učni čas.

Kolikor gledé učnega časa ne veljajo posebni predpisi § 14 in § 114, lit. b, oziroma z ukazom na podlagi § 23, odst. 1 in 3 ali v zakonu z dne 26. decembra 1893. l. (drž. zak. št. 193), izdani predpisi, ne sme učni čas pri obrtih, ki se ne vršijo po tovarniško, trajati manj nego dve in ne več nego štiri leta, pri tovarniških obrtih pa ne manj nego dve leti in ne več nego tri leta. V tih mejah se določi učni čas v zadrugnih pravilih (§ 114, lit. b, in § 119 c, lit. f), oziroma v učni pogodbi.

Za posamezne svobodne obrte, ki se ne izvršujejo po tovarniško, more trgovinski minister, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, določiti ukazoma, da se učni čas skrajša na eno leto.

Ako je vajenec nekaj učnega časa že dovršil pri enem gospodarju, treba je v primeru, da pravilno prestopi h kakemu drugemu gospodarju, ta del učnega časa vračunati v skupni čas učenja.

#### § 99.

##### Vzprejemanje vajencev.

Vajenci naj se vzprejemajo na podlagi posebne pogodbe, ki se mora skleniti tekom štirih tednov, potem ko se je pričelo učno razmerje. En izvod te pogodbe je takoj potem, ko je bila sklenjena, poslati zadrugnemu načelnistvu, ako pa gospodar ne pripada nobeni zadrugi, občinskemu oblastvu, da se zabeleži v knjigo zapisnico, ki je za to določena.

Učna pogodba je prosta kolkov in pristojbin.

Obsegati mora:

1. ime gospodarjevo, obrt, ki ga izvršuje, in kraj, kjer prebiva;

2. ime (ime in priimek), starost in stanovanjsko vaječstvo;

3. ako je vajenec mladoleten, ime, posel in stanovanjsko staršev, varuha ali drugega zakonitega zastopnika;

4. dan (datum) pogodbe in koliko časa na traja pogodbeno razmerje;

5. določilo, da se zlasti — ne kraté drugih zakonitih dolžnosti, katerim sta podvržena oba pogodnika — imetnik obrta zavezuje, da hoče vajenca v ročnostih svojega obrta, v katerem se naj izuči, poučevati ali da ga bo dal poučevati po sposobnem namestniku in da je vajenec dolžen pridno delati v tem obrtu;

6. vzprejemne pogoje v oziru na učnino ali na morebitno plačo, na hrano, obleko, stanovanje in trajanje učne dobe, kakor tudi na preskusno takso in na pristojbino za zglasitev zadrugi in za izpustitev iz učenja.

Najbistvenejše pogoje pogodbe naj občinsko oblastvo vzprejme v delavsko knjižico.

Obrtniki, kateri se pri vzprejemanju vajencev ne držé strogo teh določil, zakrivijo prestopnik obrtnega reda.

#### § 99 a

##### Poskusni čas.

Učno razmerje se more, če se ni o vzprejemu vajenca določil daljši poskusni čas, tekom prvih štirih tednov razvezati po pričetku učnega časa s tem, da enostransko odstopi ena ali druga obeh strank.

Poskusni čas ne sme trajati čez tri mesece in se naj vračuni v učni čas.

#### § 99 b.

##### Dolžnosti vaječstve.

Vajenec je dolžen biti gospodarju poslušen, zvest, molčljiv in priden ter se mora spodobno vesti in v obrtu delati po gospodarjevem navodilu.

Mladoleten vajenec je podvržen očetovskemu strahovanju svojega gospodarja, ki ga ima v varstvu in oskrbi.

Ako vajenci še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, so dolžni obstoječe splošne obrtne nadaljevalne šole (oziroma pripravljalne tečaje) kakor tudi strokovne nadaljevalne šole redno obiskovati tako, kakor je predpisano v dotičnem učnem načrtu, dokler ne dosežejo popolnoma učnega smotra.

Minister za bogočastje in nauk določa porazumno s trgovskim ministrom, ali je pouk iste vrednosti.



Za tiste vajence, ki po lastni krivdi ne dosežejo zadostnega učnega uspeha, ali se disciplinarnim potom začasno izključijo od šolskega pouka, more obrtno oblastvo na podlagi ovadbe od strani šolskih nadzornih organov podaljšati redno učno dobo, ki je določena v pravilih ali v pogodbi.

Učni čas se tudi podaljša, ako vajenec ne prebije predpisane vajeniške (pomagaške) preskušnje, preden poteče učni čas.

Vendar se pa v obeh primerih v zmislu prejšnjih določil učna doba ne sme podaljšati skupno za več nego pol leta

#### § 100.

##### Dolžnosti gospodarjeve.

Gospodar naj skrbi za obrtno izobrazbo vajencevo in naj mu ne odtega v to potrebnega časa in prilike, uporablja ga za druge opravke (§ 76).

On, oziroma njegov namestnik, je dolžen nadzorovati нравnost in vedenje mladoletnega vajenca v delavnici in zunaj nje; priganja naj ga k marljivosti, lepemu vedenju in izpolnjevanju verskih dolžnosti; opusti naj vsako grdo ravnanje ž njim in naj varuje, da ne bodo tako ravnali ž njim delavci in domačini ter naj skrbi za to, da se vajencu ne odkazujejo dela, kakor so prenašanje bremen i. dr., tako in za toliko časa, da niso primerna njegovim telesnim močem.

Gospodar, oziroma njegov namestnik, je nadalje dolžen, da tistim vajencem, ki še niso uspešno dovršili obrtnega nadaljevalnega pouka ali kakega drugega pouka vsaj iste vrednosti, dá potrebnega časa za obiskovanje v § 99, odstavek 3, omenjenih zavodov, dokler popolnoma ne dosežejo učnega smotra, da jih priganja k obiskovanju teh šol in da omogoči nadzorovanje rednega šolskega obiskovanja s tem, da vajence prijavlja in odjavlja pri šolskem vodstvu.

Ako mladoletni vajenec oboli ali uide, ali ako se primeri kaj drugega važnega, naj gospodar o tem takoj obvesti starše, varuhe ali druge njegove svojce, kakor tudi zadrugo.

Ako gospodar po svoji krivdi povzroči, da se naznanitev ali oprostitev vajenca zakasni za dalje nego 14 dni, stori prestopok obrtnega reda.

#### § 100 a.

##### Določitev številnega razmerja vajencev.

V kolikor se v zadružnem ustavu ne določi število vajencev v razmerju s številom pomočnikov, more trgovinski minister porazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, ukazoma določiti to razmerje. To se more določiti vobče ali za določene okraje.

#### § 101.

##### Razveza učnega razmerja pred časom.

Učno razmerje se more, preden preteče pogodjena doba, razvezati v naslednjih primerih:

##### 1. gospodar ga more razvezati:

- a) če se nedvomno pokaže, da je vajenec nesposoben, naučiti se obrta;
- b) če vajenec zakrivi katero v § 82, lit. d, e, f in g glede pomožnih delavcev oznamenjenih dejanj;
- c) če ima vajenec kako bolezen, ki se je človek ustraši, ali je čez tri mesece z boleznijo zadržan v delu;
- d) če je vajenec čez en mesec v zaporu;

##### 2. vajenec, oziroma njegovi zakoniti zastopniki ga morejo razvezati:

- a) če vajenec ne more ostati v učnem razmerju, da bi škode ne trpelo njegovo zdravje;
- b) če gospodar grobo zanemarja svoje dolžnosti, če vajenca zapeljuje k nenravnim ali protizakonitim dejanjem ali če bodi sam zlorabi pravico očetovskega strahovanja ali pa vajenca ne brani grdega ravnanja se strani delovnih drugov in domačinov;
- c) če je gospodar nad en mesec v zaporu ali pa tudi o krajšem času, če ni poskrbljeno za živčev vajencu;



d) če se gospodarju s kazensko razsodbo začasno ustavi obrt;

e) če se gospodar s svojim obrtnim podjetjem preseli v drugo občino; toda razmerje se mora razvezati najpozneje v dveh mesecih po preselitvi.

## § 102.

### Odpoved.

Proti štirinastdnevni odpovedi more vajenec razvezati učno razmerje, če se z izrecilom vajenca, oziroma njegovega zakonitega zastopnika dokaže, da vajenec izpremeni svoj poklic ali pa prestopi v kak bistveno različen obrt, ali pa če ga starši zaradi nastale izpremembe njih okolišnosti potrebujejo, da jim streže ali da vodi njih gospodarstvo ali njih obrt.

Vzrok odpovedi je poočititi v delavski knjižici vajencevi.

Tekom enega leta po razvezi učnega razmerja naj se tak vajenec brez privoljenja prejšnjega gospodarja ne uporablja v istem obrtu ali v tovarniškem obratu temu obrtu podobnem.

Ako gospodar odreče privoljenje, je vajencu, oziroma njegovemu zakonitemu zastopniku prosto obrniti se za odloko do instance, zakonito poklicane v poravnanje sporov iz delovnega, učnega ali mezdnega razmerja; ta odloka more v ozira vrednih primerih nadomeščati privoljenje.

## § 102 a.

Razen primerov, navedenih v § 102 more 14dnevno odpoved vajence, oziroma njegov zakoniti zastopnik opraviti tudi tedaj, kadar se pred instanco, oznamenjeno v § 102, nedvomno dokaže, da je gospodar nasproti vajencu zaktiviral več časa trdo ali krivično ravnanje, ne da bi se to dejanje pokazalo za grdo ravnanje, katero bi po § 101, točka 2, lit. b, vajencu dalo pravico, takoj razvezati učno razmerje.

Na ta primer se ne uporabljajo določila § 102, alinea 2, 3 in 4.

## § 103.

### Kdaj mine učna pogodba.

Pogodba mine ne samo s koncem obrtovanja ali s smrtjo vajencevo, ampak tudi s smrtjo gospodarjevo, nadalje če gospodar popusti obrt, slednjič če eden ali drugi postane nesposoben izpolnjevati prevzete dolžnosti.

## § 103 a.

Kadar pripada vajenec kaki zadrugi, tedaj je v primerih, v katerih je bilo učno razmerje brez vajenceve krivde razvezano, preden poteče učni čas, naloga zadruge, kolikor mogoče skrbeti za to, da se vajenec namesti pri kakem drugem, v zadrugo vpisanem gospodarju.

O sklepanju nove učne pogodbe se mora že dovršeni učni čas primerno vračuniti.

Poleg tega ima zadruga dolžnost, kadar bi v primerih, ki nastanejo po §§ 101, 102, 102 a in 103, ne bilo mogoče pravočasno dobiti izjave zakonitega zastopnika mladoletnega vajenca, nadomestiti to izjavo.

## § 104.

### Učno izpričevalo in učno pismo (pomagaško pismo).

Kadar se učno razmerje razveže, je dolžen gospodar vajencu izdati izpričevalo o učnem času, ki ga je prebil pri njem, o vedenju v tem času in o dobljeni izučbi v obrtu.

Ako se redno dokonča in s tem razveže učno razmerje, in če gospodar pripada kaki zadrugi, naj združno načelnstvo izda učno pismo, držeč se učnega izpričevala, oziroma učnih izpričeval, odhodnega izpričevala nadaljevalne šole in v konkretnem primeru izpričevala o vajeniški preskušnji, opravljeni z uspehom ali brez uspeha, in vpoštevajoč, kar je zadruga po § 114 opazila; mesto učnega pisma se izda pri rokodelskih obrtih pomagaško pismo, toda samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača (§ 104 b).

Naslov pomagača se dobi samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača. Pomožni delavec, ki ima samo učno pismo, se imenuje pomočnik.

Bistveno vsebino navedenih izpričeval gospodarja in zadruge je vpisati v delavsko knjižico in



policijsko oblastvo dotičnega kraja naj to overovi troškov in kolka prosto.

#### § 104 a.

Določila §§ 77, 82, 82 a in 83 se ne uporabljajo na vajence.

#### § 104 b.

##### **Preskušnja za pomagača pri rokodelskih obrtih.**

Obrtne zadruge naj poskrbijo, da se morejo vsi vajenci, ki delajo v rokodelskih obrtih, koncem učne dobe podvreči preskušnji za pomagača, pri kateri naj se dokaže, da si je vajenec pridobil znanje in ročnosti, ki so potrebne za pomagača v dotičnem obrtu.

Enako naj poskrbi obrtno oblastvo za tiste vajence, ki delajo v podobnih tovarniških, oziroma rokodelskih obrtovanjih, kateri ne spadajo k nobeni zadrugi.

Preskušnjo za pomagača je opraviti pred preskusno komisijo, katero sestavi dotična zadruga. Prizadete zadruge pa se morejo medsebojno dogovoriti, da njihovi vajenci opravljajo preskušnjo za pomagača pred preskusno komisijo, ki je za dotični obrt sestavljena pri eni teh zadrug.

Preskusna komisija sestoji iz enega predsednika in najmanj dveh, a največ štirih prisednikov. Predsednika imenuje za dobo treh let obrtno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združeno zvezo, kjer obstoja, in dotične zadruge. Od prisednikov se imenuje en član izmed pomagačev, ki delajo že najmanj štiri leta v obrtu, ostali prisedniki pa se imenujejo izmed obrtnikov, ki že najmanj tri leta samostojno izvršujejo svoj obrt. Prisednike določa združeno načelnštvo od primera do primera po imeniku, katerega za tri leta sestavi združni zbor in gledé pomagačev pomočniški zbor.

Za prva štiri leta, potem ko stopijo v veljavo ti predpisi, se smejo vzprejeti v imenik prisednikov preskusne komisije tudi taki pomočniki, ki niso prestali preskušnje za pomagača.

Za vajence rokodelskih obrtov, ki so se izučili v kakem tovarniškem obratu ali pri gospodarju, ki ne pripada nobeni zadrugi, ali v zavodu,

navedenem v § 14 b, odstavek 2, sestavlja preskusne komisije obrtno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in oziraje se zmislu primerno na gori navedena določila.

#### § 104 c.

Kako naj se postopa pri preskušnji, koliko in kakšno gradivo naj se izprašuje, in koliko naj znaša taksa za preskušnjo, ki jo plača vajenec, določajo posebni preskusni redi, katere izdajo za posamezne zadruge po različnih vrstah rokodelskih obrtov politična deželna oblastva na predlog zadrug, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in združeno zvezo, kjer obstoji. Troške preskušnje plača zadruga, kateri gredó tudi preskusne takse.

Za preskušanje učencev, navedenih v § 104 b, odstavek 6, izdá podobne preskusne rede politično deželno oblastvo zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico. Troške plačajo v teh primerih trgovinske in obrtne zbornice, katerim pa zato gredó preskusne takse.

#### § 104 d.

Vajenec ali pomočnik vloži pri združnem načelnštvu, oziroma pri preskusni komisiji (§ 104 b, odstavek 6) kolka prosto prošnjo za pripustitev k preskušnji za pomagača in priloži svoji prošnji učno izpričevalo in, ako je bil dolžen obiskovati kako nadaljevalno šolo (§ 99 b, odstavek 3), izpričevala o obiskovanju take šole ali, ako je že delal kot pomočnik, delavsko izpričevalo.

Preskusna komisija izda o uspehu preskušnje brez troškov kolka prosto izpričevalo, katero je ob ugodnem uspehu zabeležiti v pomagaškem pismu.

Vajencem, ki preskušnje ne prestanejo, določi preskusna komisija rok za ponovno preskušnjo, oziraje se na določilo § 99 b, alineja 7.

Ako kaka zadruga ne poskrbi, kar ji je naloženo v § 104 b, odstavek 1 in 3, gledé obdržavanja preskušnje za pomagača, morejo vajenci, ki spadajo k tej zadrugi, opraviti preskušnjo za pomagača pred drugo preskusno komisijo, ki je sestavljena po predpisih tega zakona in je strokovno pristojna.

V § 104 b, odstavek 6, navedeni vajenci morejo na svojo prošnjo in s privoljenjem dotične zadruga



opraviti preskušnjo za pomagača tudi pred kako združno preskusno komisijo.

Pomočnik ima pravico, da naknadno opravi preskušnjo in jo ponovi, potem ko je minulo najmanj po pol leta.

#### § 104 e.

Pomočniki, kateri so učni čas redno dovršili, preden je stopil v veljavo ta zakon, imajo pravico prostovoljno podvreči se preskušnji za pomagača.

#### § 105.

### 3. Poseben predpis.

Izjeme, ki se dovolijo na podlagi § 74 a, odstavek 3, nadalje člena VI in VII zakona z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), ki je stopil na mesto § 75, oziroma zakona z dne 18. julija 1905. l. (drž. zak. št. 125), § 94, odstavek 4, § 95, odstavek 2, § 96 a, odstavki 2, 3 in 4 in § 96 b, odstavek 4, je vsakokrat posamezno objaviti v uradnih listih in vsako leto na znanje dati državnemu zboru.

## VII. Poglavje.

### Zadruga.

#### § 106.

#### Obstanek in ustanovitev zadrug.

Med tistimi, ki obratujejo enake ali podobne obrte v eni občini ali v sosednjih občinah samostojno ali kot zakupniki, z njihovimi pomožnimi delavci vred, naj se ohrani obstoječa skupna zveza in, kjer bi je še ne bilo in krajevne razmere tega ne onemogočijo, naj jo napravi obrtno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, ki o tem povpraša prizadete osebe, in združno zvezo, kjer obstoji, vpoštevaje razmere, ki so merodajne za ustanje in sposobnost za uspešno delovanje zadruga.

Imetniki obrtov (oziroma zakupniki) so člani, pomožni delavci v eno zadrugo združenih imetnikov obrtov pa so pripadniki zadruga.

Po okoliščinah sme ena zadruga obsegiati tudi obrtnike in pomožne delavce več občin ali okrajev in izjemoma tudi različne obrte.

Kjer se v tem poglavju govori o pomočnikih, razumeti je pod tem obrtno pomožne delavce sploh, izvzemši vajence (§ 73, lit. a, b in d).

Ako je med pripadniki zadruga večje število delavcev, ki se uporabljajo za nižja pomožna opravila pri obrtu (§ 73, lit. d), se smejo za te delavce ustanoviti posebne združne naprave (razsodiški odbori, zbori pomožnih delavcev in bolniške blagajne).

#### § 107.

#### Dolžnost pristopa.

Kdor v okraju take zadruga samostojno ali kot zakupnik izvršuje obrt, za kateri obstoji zadruga, postane že s tem, da prične obrt, član zadruga in mora izpolnjevati s tem zvezane dolžnosti.

Zlasti mora plačati morda določeno pristopnino (§ 126, lit. m) in dokazati, da jo je plačal, že ko zglašuje obrt ali ko prosi za kak koncesijoniran obrt. Ako ne doseže obrtnih pravic, ima zadruga dolžnost, povrniti mu plačano pristopnino.

Kdor na podlagi več nego enega obrtnega lista, oziroma več nego ene koncesije samostojno ali kakor zakupnik obratuje več obrtov, ki niso združeni v eno zadrugo, mora pripadati kot član vsem za te obrte obstoječim zadrugam.

#### § 108.

Dolžnost biti član zadruga v zmislu §§ 106 in 107, ne velja za imetnike tistih obrtnih podjetij, ki se vršé po tovarniško. Pač pa imajo pravico, pristopiti kot člani zadrugi, ki obstoja za dotično obrtno kategorijo, ako to zadruga dovoli. Ako imajo omenjeni obrtniki zaloge za prodajo svojega blaga, imajo tudi pravico glede teh zalog za prodajo pristopiti zadrugi, ki obstoja za trgovinske obrte dotičnega kraja, s privoljenjem te zadruga. V obeh primerih imajo iste pravice in dolžnosti kakor ostali člani zadruga in s pomožnimi delavci, ki pri njih delajo, oziroma s pomožnimi delavci, ki imajo posla v dotični zalogi za prodajo, je ravnati kakor s pripadniki zadruga.



Obrtna podjetja, ki kaki zadrugi pristopijo kot člani na podlagi teh določil, morejo po medsebojnem porazumu zopet izstopiti. Ako se med obema deloma ne doseže tako porazumljenje, more vsak izmed njih predlagati pri obrtnem oblastvu razvezo članstva; o tem odloči obrtno oblastvo, zaslišavši obe stranki.

### § 109.

Krajevni obseg, na kateri naj se raztezajo posamezne zadruge, sme vsak čas določiti politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, prizadete zadruge in obrtnike.

### § 110.

Obstoječe zadruge naj svoja pravila prilagode določilom tega zakona. Ako tekom šestih mesecev, potem ko stopi v veljavo ta zakon, ne predlože političnemu deželnemu oblastvu prošnje za odobrenje dotičnih izprememb pravil, ki so bile redno sklenjene, naj to oblastvo brez ozira na morebitne nasprotne sklepe zadruge, uradoma izvrši tiste izpremembe, ki so potrebne, da se pravila prilagode določilom tega zakona.

Pridržati se smejo imenovanja, ki so v navadi v dotični deželi (gremiji, cehi, bratovščine i. dr.).

### § 111.

Tudi več zadrug, ki so dosedaj obstojale zase, se sme po vzajemnem porazumljenju zediniti v eno zadrugo po izreku političnega deželnega oblasva, katero zasliši trgovinsko in obrtno zbornico in zadružno zvezo, kjer obstoji.

Prav tako se smejo pri tistih zadrugah, ki obsegajo raznovrstne obrte, v vzajemnem porazumljenju ali na zahtevo večine članov, ki pripadajo kaki obrtni kategoriji ali sorodnim obrtnim kategorijam, le-te izločiti od dosedanje zadruge ter se ustanoviti kot samostojne zadruge ali pa zediniti s kako drugo že obstoječo zadrugo, pod tem pogojem, da so dani uveti za dosego zadružnih namenov.

Čim je vložena taka zahteva za izločenje, oziroma zedinjenje, je treba o njej zaslišati prizadete zadruge, ki morajo, povprašavši v ta namen navlašč sklicani zadružni zbor, oddati svoje mnenje obrtnemu oblastvu prve instance tekom osmih dni, sicer se odloči brez ozira na to mnenje.

### § 111 a.

Da se osnujejo zadruge za posamezne obrtne kategorije ali za sorodne obrtne kategorije, se more tudi uradoma izpremeniti obseg zadrug z ozirom na odkazane obrtne kategorije in z ozirom na teritorialni okoliš. O tem odločuje politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in prizadete zadruge in obrtnike. Z dotično odloko naj politično deželno oblastvo tudi uradoma izvrši izpremembe v pravilih dotične zadruge, ki so potrebne vsled tega odkazanja.

Ako naj se ustanovi strokovna zadruga, je potrebno privoljenje večine dotičnih obrtnikov.

### § 112.

#### Odkazovanje.

Posamezne obrtne kategorije, ki doslej niso bile uvrščene v nobeno zadrugo, more politično deželno oblastvo zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, odkazati kaki že obstoječi zadrugi.

Zadrugi, ki obsega en sam ali več sorodnih obrtov, se ne smejo odkazovati taki obrti, ki niso sorodni v zadrugi združenim obrtom.

Hkratu z odkazanjem naj politično deželno oblastvo uradoma izvrši izpremembo pravil dotične zadruge, ki je nastala vsled tega potrebna.

Ako nastanejo dvomi, h kateri obstoječi zadrugi spadajo posamezni obrti, odloča o tem obrtno oblastvo, zaslišavši o tem trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, oziraje se na zadružna pravila.



## § 113.

**Nemotenje obrtovanja.**

Z ustanovo zadrug se ne sme nikomur omejiti nastop ali obrat kakega obrta dalje nego določa pričujoči zakon.

## § 114.

**Nameni.**

Namen zadruge je, da goji duh skupnosti, da ohranja in povzdiguje stanovsko čast in pospešuje humanitarne, gospodarske in izobrazne koristi svojih članov in pripadnikov.

Humanitarne koristi se morejo zlasti pospeševati z ustanavljanjem bolniških in podpornih blagajnic, oziroma podpornih skladov za člane in pripadnike, nadalje s tem, da se prevzema posredovanje pri zavarovanju članov pri kaki obstoječi zavarovalnici; gospodarski interesi se pospešujejo s tem, da se uvaja skupno delo s stroji in poboljšani načini proizvodnje, da se ustanavljajo sirovinška skladišča, prodajalnice, skladišča vzorcev in posojilnice, da se preprečujejo, oziroma odstranjajo opravilne uredbe, ki motijo pošteno konkurenco med zadružniki; izobrazni interesi naposled se pospešujejo tako, da se ustanavljajo in podpirajo obrtna učilišča (strokovne in nadaljevalne šole, učne delavnice in dr.), da se prirerajo strokovni učni tečaji za člane in pripadnike, razstave vajeniških del itd.

Zlasti ima zadruga dolžnost:

- a) redno v razvidnosti imeti člane in pripadnike zadruge in skrbeti za to, da se ohranijo pravilna razmerja med obrtniki in njihovimi pomočniki, zlasti z ozirom na delovno zvezo, kakor tudi glede ustanavljanja in vzdrževanja zadružnih prenočišč in posredovalnic za delo;
- b) skrbeti za redno vajeništvo s tem, da izdaja določila, katera je predložiti oblastvu v potrjevanje, kolikor v tem zakonu ni posebnih predpisov, in sicer:

o pogojih, pod kojimi sme kdo imeti vajence sploh in o razmerju vajencev proti številu pomočnikov v obrtu;

o strokovnem in versko-nravnem izobraževanju vajencev;

o učnem času, vajeniških preskušnjah in preskušnjah za pomagača;

o nadzorovanju, ali se zadruga drži teh določil;

- c) potrjevati učna izpričevala in izdajati učna pisma;
- d) skrbeti za obolele vajence;
- e) nadzorovati od zadruge ustanovljena in vzdrževana obrtna učilišča in učne tečaje in razstave vajeniških del, katere prireja in denarno podpira zadruga i. e.;
- f) potrjevati delavska izpričevala pomočnikov, ki pripadajo zadrugi;
- g) skrbeti za obolele pomočnike z ustanavljanjem bolniških blagajnic ali s tem, da pristopi k že obstoječim bolniškim blagajnicam;

- h) sestaviti razsodiški odbor (§§ 122, 123 in 124) za poravnavo sporov, ki nastanejo med člani zadruge in njihovimi pomožnimi delavci iz delovnega, učnega in mezdne razmerja;

potem pospeševati razsodiško napravo za poravnavo sporov med člani zadruge; v ta namen se more zediniti tudi več zadrug;

- i) sklepati o tem, kako naj se odpravijo navade, običaji in novotarije, ki ovirajo pošteno konkurenco med zadružniki;
- k) poročati vsako leto o vseh tistih dogodkih v zadrugi, ki so važni za sestavljanje obrtne statistike.

Razen rednih poročil, predpisanih pod k), morajo zadruge o razmerah, tičečih se njihovega namena, na zahtevo dajati pojasnila in mnenja oblastvom, zadružni zvezi ter trgovinski in obrtni zbornici svojega okraja ter se smejo v tem oziru tudi same svojevoljno obračati do teh javnih organov v pospeševanje svojih namenov.

## § 114a.

Trgovinski minister more, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in zadružno zvezo, kjer obstoji, tistim zadrugam za posamezne kategorije ali za sorodne kategorije rokodelskih obrtov, ki na polju vzgajanja obrtniškega naraščaja (§ 114, lit. e, in



§ 104b) z uspehom izvršujejo svoje dolžnosti, priznati pravico, da sprejmó v pravila določila o opravljanju preskušenj za mojstra za svoje obrte. Zadruga naj sklenejo v tem primeru posebne preskusne rede, za katere je treba odobrenja političnega deželnega oblastva.

S preskušnjo za mojstra je dokazati sposobnost za samostojno izvrševanje in proračunjevanje stroškov običajnih del v obrtu in znanje, ki je sicer potrebno za samostojno izvrševanje obrta, zlasti tudi o tem, kako se vodijo knjige in računi.

Preskusni red naj ureja natančneje, pod kakimi pogoji se prosilci pripuščajo k preskušnji v obče in posebej tisti, ki ne pripadajo zadrugi; nadalje kako bodi sestavljena preskusna komisija, koliko in kakšno gradivo naj se izprašuje, kako naj se pri preskušnji postopa, kako izpričevalo o uspehu naj se izda, ali se sme preskušnja ponoviti in kako visoke takse, ki gredo zadrugi, naj se morebiti pobirajo za preskušnjo.

Trgovinski minister more, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, zadržno zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, ukazoma priznati tudi posameznim zavodom, ki po svoji uredbi jamčijo, da se pri njih opravi preskušnja za mojstra, kakor to ustreza stroki, pravico, da obdržavajo te preskušnje za določene rokodelske obrte; ob enem se predpisuje preskusni red.

Ako se ta pravica podeli strokovnim učiliščem, se izda dotični ukaz porazumno z ministrom za bogočastje in nauk.

Kdor uspešno opravi preskušnjo za mojstra in samostojno opravlja obrt, sme nositi naslov preskušnega mojstra v dotičnem obrtu.

Pet let potem, ko dobi veljavo ta zakon, se predpiše z ukazom trgovinskega ministra, potem ko se zaslišijo trgovinska in obrtna zbornica, zadrzna zveza, kjer morebiti obstoji, in dotične zadruge, splošno ali pa za določene kraje, v katerih velja ta zakon, da smejo v vseh ali v določenih rokodelskih obrtih imeti vajence samo taki obrtniki, ki so uspešno opravili preskušnjo za mojstra.

Ta ukaz pa se ne bo dotikal pravic mojstrov, ki že obstojé.

## § 114b.

Zadruge imajo pravico, za obrte svojih članov v mejah zakonitih predpisov določati, kdaj naj se začne injenja vsakdanje delo poročnih delavcev in kaki odmori naj bodo pri delu, kdaj in kake plače naj se plačujejo pomožnim delavcem in kaki roki naj veljajo za odpoved. To ustanavlja, urejeno po poslovnih strokah, zadržni zbor porazumno z zborom pomočnikov in ta določila naj odobri politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in zadržno zvezo, kjer obstoji.

Ta dogovor naj se nabije v posameznih obratoliščih.

Za ta sklep je potrebna v zadržnem zboru in v zboru pomočnikov dvetretjinska večina. Z isto večino glasov more eden ali drugi zbor izjaviti, da odstopa od teh določil, ako niso bila ustanovljena za določeno dobo. Odnosni sklep je naznaniti političnemu deželnemu oblastvu.

Omenjena določila imajo, ako obrtniki, ki pripadajo zadrugi, niso sklenili v tem oziru s svojimi pomožnimi delavci kaj drugega s pogodbo ali v delovnem redu, pravno moč za stranke in v toliko izključujejo uporabo predpisov § 77.

## § 115.

Zadruge imajo pravico, v svojih pravilih predpisavati in pobirati pristojbine za vzprejem (inkorporacijo), ki jih morajo plačevati zadržni člani, dalje pristojbine za sprejetje (najetje) in oproščenje, ki jih morajo plačevati vajenci; toda v pravilih mora biti določeno, da more zadruga vajence, ki so sami ali kojih roditelji so ubožni, oprostiti pristojbine za sprejetje (najetje), za preskušnjo za pomagaca in za oprošitev, ako zakoniti zastopniki vajencev to zaprosijo in dokažejo ubožnost.

Vajencev gospodar jamči, da se zadrugi pravilno oddajo vajeniške pristojbine.

Obrtniki, ki se izločijo iz kake zadruge in pridružijo drugi zadrugi, so do polovice prejšnji zadrugi plačanih izneskov oproščeni od ponovnega plačanja vzprejemnine (pristojbine za inkorporacijo). V zadržnih pravilih se morejo tudi vdova in potomci imetnika svobodnega obrta, ki imajo pravico



do dedščine, oprostiti od ponovnega plačanja vzprejemnine, ako po smrti obrtnika zglasé obrat istega obrta in ako je ta obrat samo nadaljevanje prejšnjega podjetja.

Visokost teh pristojbin določa združni zbor, treba pa je za to odobrenja političnega deželnega oblastva, ki jih more znižati, ako so neprimerno visoko odmerjene.

Od letnega dohodka iz vzprejemnin se smejo k večjemu tri četrtine porabiti za tekoče združne izdatke, ostanek pa se mora plodonosno naložiti. Od doneskov iz pristojbin vajencev se mora najmanj polovica obrniti v take namene, ki pospešujejo izobrazbo vajencev ali druge njihove koristi, izvzemši zavarovanje za bolezni.

V ostalem se denarna sredstva, ki so potrebna za združne potrebe — izvzemši prispevke za bolniško blagajnico (§ 121) — kolikor se ne zalagajo iz obresti obstoječega premoženja, porazdeljujejo na združne člane (§ 106), razmerno predpisnemu pridobninskemu davku ali po kaki drugi meri, določeni v pravilih.

Omenjeni dohodki zadrug kakor tudi redovne globe (§ 125) se izterjajo upravnim potom.

#### § 115 a.

#### **Bolniške in podporne blagajnice za člane.**

V § 114, odst. 2, omenjene bolniške in podporne blagajnice za združne člane se ustanavljajo, kolikor temelje na načelu prostovoljnosti, po predpisih zakona z dne 16. julija 1892. l. (drž. zak. št. 202).

#### **Dopustnost prisilnega zavarovanja, obseg in izvršitev.**

#### § 115 b.

Zdruge morejo skleniti, da so njihovi člani dolžni zavarovati se za denarno podporo v bolezni, za brezplačno zdravniško pomoč, za dobivanje zdravil ali za take dajatve v zvezi s pogrebnino.

Ne sme se pa siliti k zavarovanju za samo pogrebnino.

V dotičnem sklepu je ustanoviti, v kakem znesku in pa koliko časa se bo v bolezni izplačevala podpora, oziroma kolika bo pogrebnina; denarna

podpora v bolezni pa ne sme biti višja nego 28 K na teden in pogrebnina ne višja nego 400 K.

#### § 115 c.

Da je sklep po § 115 b veljaven, je treba, da je združni zbor redno sklican, da se bistvena vsebina tega, kar se ima skleniti, poprej objavi, da je navzočih najmanj tri četrti vseh združnikov, ki imajo glasovalno pravico, in da glasujejo za predlog najmanj tri četrtine navzočih.

Vrhu tega je treba, da sklep odobri politično deželno oblastvo.

To more odrediti, da je odobrenje sklepa glede vpeljave prisilnega zavarovanja zavisno od tega, da se poprej ustanovi podporni sklad po § 115 w.

Določila prvega odstavka veljajo tudi glede sklepov, s katerimi se že vpeljano prisilno zavarovanje v dopustnih mejah (§ 115 b) razširja, izpreminja ali odpravlja.

#### § 115 d.

Redno sprejeti in odobreni sklep veže vse združne člane; taki člani pa, ki so zavezani zavarovanju že pri kaki drugi zadrugi, niso dolžni zavarovati se, dokler pri omenjeni zadrugi obstoja prisilno zavarovanje.

#### § 115 e.

Dolžnost zavarovanja neha z izgubo članstva v zadrugi. Takim osebam pa se more dovoliti, da prostovoljno nadalje ostanejo zavarovani.

#### § 115 f.

Sredstva, ki so potrebna za izpolnjevanje zavarovalnih dajatev, je pripraviti s tem, da člani redno in vnaprej plačujejo primerne prispevke.

Ta sredstva se ne smejo uporabljati za druge namene.

Zaostali prispevki članov se morejo izterjati upravnim potom.

#### § 115 g.

Članu je takoj odtegniti dajatev, ako jo uživa po krivici. Zneske, katere je protipostavno prejel, mora vrniti ne glede na kazensko preganjanje. Povračilo po krivici prejete dajatve se more tudi izterjati tako, da se poviša prispevek do dvojnega zneska.



Za izterjatev tega povračila velja določilo § 115 f odst. 3.

#### § 115 h.

Prisilno zavarovanje bodo izvrševale posebne blagajnice, ki se ustanové v ta namen.

Praviloma naj ustanovi vsaka zadruga po eno tako blagajnico. Lahko se pa tudi po več zadrug, ki so sklenile soglasne zavarovalne dolžnosti, z državnim odobrenjem združi zaradi ustanovitve ene skupne blagajnice.

Za odobrenje je poklicano politično deželno oblastvo. Ako gre za zadruge istega političnega okraja ali več političnih okrajev iste kronovine, daje odobrenje politično deželno oblastvo te dežele, sicer pa politično deželno oblastvo, v čigar ozemlju imej blagajnica svoj sedež.

Z istimi pogoji je zadrugam dovoljeno pristopiti tudi k blagajnici, ki že obstoji.

#### § 115 i.

V § 115 h omenjene blagajnice smejo v svojem imenu pridobivati pravice in zavezovati se, na sodišču tožiti in tožene biti.

Njihova redna podsodnost je pri stvarno pristojnem sodišču, v čigar okraju ima blagajnica svoj sedež.

Poslovanje z imetjem in uprava sta neodvisna od poslovanja in uprave zadrug samih in drugih naprav, ki morda obstojé pri njih.

Za vse svoje zaveznosti jamči blagajnica upnikom samo s svojim premoženjem.

#### § 115 k.

Za vsako blagajnico je ustanoviti pravila. Za ta pravila, ki se prvič določijo s sklepom zadruge, oziroma zadrug, kakor tudi za vsako izpremembo pravil je potrebno odobrenje političnega deželnega oblastva, ki je za to poklicano po § 115 h.

Ta pravila morajo zlasti obsegati:

1. ime, namen in sedež blagajnice;
2. določila o članstvu;
3. višino zneskov, katere naj člani prispevajo blagajnici;

4. pogoje, vrsto in obseg zavarovalnih dajatev;

5. določila o sestavi, imenovanju, sklepčnosti sklepanju in področju načelnštva in nadzorovalnega odbora, o trajanju njihove službe in o nadomeščanju odpadlih članov;

6. določila o sestavi, sklicevanju, sklepčnosti, sklepanju in področju občega zbora in o pravicah glasovanja na njem;

7. določila o zastopanju blagajnice na zunaj in o oblikah pravnoobveznih dejanj in objav;

8. določila o poravnavi sporov iz blagajničnega razmerja;

9. določila o prostovoljnem nadaljevanju zavarovanj (§§ 115 e in u), eventualno

10. število, način volitve in poslovno dobo odposlancev za zbor odposlancev (§ 115 o).

#### § 115 l.

Blagajnico upravljata načelnštvo in obči zbor.

Kakor blagajnično načelnštvo posluje, ako obstoji blagajna za eno samo zadruzo in ako obči zbor ne nastavi posebnih opraviteljev, zadržno načelnštvo in kakor obči zbor zadržni zbor.

Ako so pri blagajnici zavarovani člani več zadrug (§ 115 h, odstavek 2), določajo pravila blagajnice posebej, kako naj bosta sestavljena načelnštvo in obči zbor.

#### § 115 m.

Načelnštvo vodi vse poslovanje in zastopa blagajnico, kolikor ni za to poklican obči zbor.

Člani načelnštva opravljajo svojo službo kakor častno službo, troške v gotovini pa se jim morajo povrniti, tudi se jim lahko dovoli za dela, ki zahtevajo večji trud, primerna nagrada.

#### § 115 n.

Za nadzorovanje blagajničnega poslovanja se postavi nadzorovalni odbor. Člani tega odbora ne smejo biti ob enem člani načelnštva.



## § 115 o.

Obči zbor sestoji iz članov z glasovalno pravico ali iz odposlancev, ki se volijo izmed članov z glasovalno pravico.

Obči zbor mora sestojati iz odposlancev, ako ima blagajnica več nego 500 članov.

Poslovna doba odposlancev ne sme trajati dalje nego tri leta.

Število odposlancev mora biti vsaj trikrat toliko kakor število članov načelnštva.

## § 115 p.

Obči zbor se mora sestati najmanj enkrat na leto:

Občemu zboru je vsekakor pridržano:

1. sklepanje o letnem poročilu načelnštva in njegovi odveži;

2. sklepanje o morebitnih izpremembah pravil;

3. sklepanje o tem, ali in v kakih zneskih naj se dovoljujejo članom načelnštva nagrade za določena dela (§ 115 m);

4. sklepanje o pogojih razveze;

5. sistemizovanje plačanega pomožnega osebja.

## § 115 q.

Blagajnice morajo vsako leto sestaviti računski zaključek, sestojč iz poslovnega računa in iz imovinskega izkaza, nadalje izkaze o premembah v zavarovanju in o nastalih zavarovalnih primerih. Te izkaze je predložiti nadzornemu oblastvu vsako leto do 31. dne marca.

Trgovinski minister ima pravico izdati posebne predpise o teh izkazih.

Za blagajniško leto velja koledarsko leto.

## § 115 r.

Blagajnice naj naberó rezervni zaklad v znesku dvojnega povprečnega letnega izdatka zadnjih petih računskih let in ako bi se bil ta zaklad znižal pod oznamenjeno višino, naj ga zopet dopolnijo do tega zneska. Dokler rezervni zaklad nima te višine, se

deneta za vsako računsko leto najmanj dve desetini članarine na stran.

Ako se iz petih zaporednih računskih zaključkov pokaže, da dohodki ne zadostujejo za izpolnitev prevzetih obveznosti in za nabiranje rezervnega zaklada, treba je temu, ako se nerazmerje ne dá poravnati z drugimi pripravnimi ukrepi, odpomoči s tem, da se primerno zvišajo prispevki ali znižajo dajatve ali da se končno združita oba ukrepa.

## § 115 s.

Reservni zaklad blagajnic se sme nalagati samo:

1. v tuzemskih vrednostnih papirjih, v katerih se sme nalagati varovansko premoženje;

2. v c. kr. poštni hranilnici ali v hranilnici, ki je urejena po hranilničnem regulativu.

Blagajnično premoženje, ki presega rezervni zaklad, se more tudi nalagati:

3. v tuzemskih pupilarno varnih hipotekah;

4. na tuzemskih zemljiščih, ki dajejo obresti, v tem primeru pa zemljišča ne smejo biti obremenjena nad tretjino cenilne vrednosti.

## § 115 t.

Blagajniško poslovanje je pod nadzorstvom obrtnega oblastva. To oblastvo je upravičeno kadar koli pogledati v vse blagajnične knjige in račune in pregledovati (škontrovati) blagajnico; obrtno oblastvo ima dolžnost natančno nadzorovati, da se blagajnica ravna po pravilih. Pri dotičnih uradnih poslih se nadzorno oblastvo poslužuj strokovnih organov, katere oznameni politično deželno oblastvo.

Trgovinski minister ima pravico, odpustiti blagajnično načelnštvo in začasno izročiti poslovanje in zastopstvo blagajnice upravitelju do volitve novega blagajničnega načelnštva in, ako treba, tudi razpustiti blagajnico.

Razpustna odredba ima uspeh, da se neha prisilno zavarovanje.

## § 115 u.

Sklep zadruge, da naj se odpravi prisilno zavarovanje, ima, ako za to zadrugo obstoji posebna blagajnica, uspeh, da se razpusti blagajnica, v vseh drugih primerih pa je posledica tega sklepa, da se izključijo člani iz skupne blagajnice. Takim članom



pa se more dovoliti, da smejo še nadalje prostovoljno ostati zavarovani.

#### § 115 v.

#### Prehodna določila.

Bolniške in podporne blagajnice za mojstre, ki ob času, ko ta zakon dobi veljavo, že obstojajo kakor uredbe za prisilno zavarovanje, morajo svoje uredbe prilagoditi temu zakonu najkasneje tekom dveh let.

#### § 115 w.

#### Podporni skladi.

V § 114, odst. 2, omenjeni podporni skladi so del zadružnega premoženja in se zalagajo iz dohodkov zadruga in posebnih naklonjenih prispevkov. V te sklade se stekajo tudi denarne kazni, ki se nalagajo zadružnim članom na podlagi § 125 in § 127, odstavek 5.

Podporni skladi služijo vobče v pospeševanje humanitarnih namenov, za katerimi težé zadruga.

Za redno zalaganje podpornih skladov morejo se z odobrenjem obrtnega oblastva pobirati posebne doklade.

Iz omenjenih skladov se smejo zlasti popolnoma ali deloma zalagati prispevki, katere bi morali ubožni člani plačevati blagajnicam, ki morda obstojé po § 115 h; o tem odloča v posameznem primeru zadružno načelnštvo na podlagi določil, ki jih je ustanovil zadružni zbor.

#### § 115 x.

#### Ustanovitev podpornih blagajnic, gospodarskih podjetij in podpornih skladov.

Ustanovitev v § 114, odst. 2, omenjenih bolniških in podpornih blagajnic, za katere velja načelo prostovoljnosti, nadalje gospodarskih podjetij za člane in podpornih skladov more zadružni zbor skleniti s tričetrtinsko večino vseh navzočih članov le potem ko je bil predmet v dnevnem redu tega zbora natančno označen in z dnevnim redom poprej redno razglašen.

Materijalno pospeševanje teh uredbe iz sredstev zadruga in udeležbo zadruga pri gospodarskih podjetjih more zadružni zbor z večino, označeno v prvem odstavku, skleniti le tedaj, ako se v zapisniku izpriča, da je bilo pri glasovanju navzoče šte-

vilo zadružnih članov v spodaj označenem razmerju. To razmerje se določa za zadruga s številom članov:

do sto s petdesetimi odstotki,

od sto do petsto s štiridesetimi odstotki, toda najmanj s petdesetimi člani,

od petsto do tisoč s tridesetimi odstotki, toda najmanj z dvesto člani,

čez tisoč z dvajsetimi odstotki, toda najmanj s tristo člani.

Za ta določila je merodajno tisto število članov, katero ima zadruga tistega dne, ko je bil zbor sklican.

Ako ne pride na tak zbor zadruga sklepčno število njenih članov, skliče naj se tekom štirih tednov nov zbor z istim dnevnim redom, kateri sme pod navedenimi pogoji, toda le tedaj veljavno sklepati, ako je izpričana navzočnost razmernega števila zadružnih članov, namreč pri zadrugah, ki imajo do petsto članov, trideset odstotkov, in pri zadrugah z večjim številom članov dvajset odstotkov.

Na ta določila je treba pri tem novem sklicanju izrečno opozoriti.

Sklepi zadruga o predmetih, navedenih v odstavku 2, so podvrženi odobrenju političnega deželnega oblastva.

Odobrenje je odreči le tedaj, ako so ti sklepi nastali na nepostaven način, ali ako namerava zadruga od svojega premoženja odmeniti tako obsežen del, da bi vsled teh odmemb ne mogla izpolnjevati ostalih, po zakonu ji odkazanih namenov.

Noben zadružni član ali pripadnik se ne more siliti, da bi se zoper svojo voljo aktivno udeleževal v 1. odstavku omenjenih gospodarskih podjetij, razen v primerih, ko se take naprave ustanové ali ukrenejo iz javnih ozirov.

#### § 116.

#### Posredovanje dela.

Zadruga naj primerno ukrenejo za posredovanje delavskih mest za obrte, katere zastopajo, in naj ustanové s posebnimi pravili natančnejša določila o poslovanju tega posredovanja in o organih, katerim naj se poveri to poslovanje. Za posredovanje de-



lavskih mest se od pomočnikov ne sme pobirati nobena pristojbina.

Zadružni zbor, porazumevši se z zborom pomočnikov, sklene pravila; ta se potem predloži političnemu deželnemu oblastvu v odobrenje.

Zadruge, ki imajo v zadnjem letu povprečno najmanj po 200 pomočnikov za pripadnike, so dolžne nadzorstvo omenjenih uredbe poveriti odboru, ki je sestavljen iz enakega števila zadružnih članov in pomočnikov.

One voli zadružni zbor, té pa zbor pomočnikov.

Načelnika tega odbora in njegovega namestnika volijo vsakokrat člani odbora iz svoje sredine. Ako ostane volitev po dvakratnem glasovanju brezuspešna, odloči žreb, in sicer tako, da se določi najprej načelnik in potem iz druge stanovske skupine njegov namestnik. Ta dva se menjata v predsedstvu po dobah, ki se določijo v pravilih.

Ako zadružne zveze (§ 130 c) ustanové ali so že ustanovile posebne uredbe za posredovanje dela, naj se postavi za nadzorovanje teh uredbe odbor, kateremu se privzamejo zastopniki pomočnikov. Za pravila, ki jih ustanovi zvezna skupščina o poslovanju in organih, katerim naj se poveri, je treba odobrenja političnega deželnega oblastva. Gledé pobiranja pristojbin od pomočnikov velja, kar je rečeno v odstavku 1.

Ako zadruge pripadajo kaki zvezi, ki urejuje posredovanje dela v zmislu zadnjega odstavka, so oproščene od dolžnosti ustanavljati posebne uredbe za posredovanje dela; to velja tudi takrat, ako poverijo posredovanje dela zavodu, ki obstoji za javni izkaz dela.

#### § 116 a.

##### Prizivna pravica zadrug.

Zadruge imajo pravico priziva (rekurza) proti odlokom in odredbam obrtnih oblastev v sledečih primerih:

1. kadar se izda obrtni list za rokodelski obrt ali podeli koncesija za koncesijoniran obrt, ako je zadruga po predpisih §§ 14 f in 23 a pravočasno od-

dala svoje mnenje, a obrtna oblast ni odločila v zmislu tega mnenja;

2. kadar se podeli izpregled gledé koga, ki hoče pričeti podoben rokodelski obrt (§ 14 c, odstavek 1), ali koncesijoniran obrt (§ 23 a, odstavek 2), ali trgovinski obrt, za kateri se po § 13 a, oziroma § 38, odstavek 3 in 4 zahteva dokaz usposobljenosti;

3. kadar se izpregleda predloga pomagškega pisma, oziroma učnega izpričevala in izpričevala o opravljeni preskušnji za pomagača (§ 14 c, odstavek 2);

4. kadar se odloča o obsegu obrtnih pravic (§ 36), ako so se izdale odloke proti mnenju zasllišane zadruge;

5. kadar se odloča, ali je obrtno podjetje smatrati za tovarniško ali rokodelsko (§ 1, odstavek 6);

6. kadar se po okrajih omejujejo posamezni obrti (§ 42) in kadar se določajo maksimalne tarife (§ 51);

7. kadar se po § 54, odstavek 2 obrtno-policijsko urejajo posamezne kategorije obrtov;

8. v vseh notranjih zadružnih stvareh (VII. poglavje obrtnega reda) vštevši stvari zadrugi pripadajočih vajencev.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov imajo §§ 18 in 20 nadaljnje posebna določila.

#### § 116 b.

V vseh, v prejšnjem paragrafu navedenih primerih se mora zadrugi naznaniti, kar je določilo obrtno oblastvo. Zadruga ima pravico pritožiti se na višje oblastvo in sicer, ako niso v zakonu določeni krajši roki, v prizivnih rokih, kakor so ustanovljeni v zakonu z dne 12. maja 1896. l. (drž. zak. št. 101).

#### § 116 c.

Pravico, vložiti priziv, ima zadružno načelnštvo (§ 119 d), ako ni po pravilih pridržano zadržnemu zboru, sklepati v posameznih primerih o vložitvi rekurza.

Z vsakim prizivom je predložiti od zadružnega načelnika podpisan izpisek iz sejnega zapisnika zadržnega odbora, oziroma zadružnega zbora.



## § 116 d.

Pravočasno vloženi priziv ima v primerih § 116 a, točka 1, 2 in 3, odloživo moč.

Proti dvema enako se glasečima odlokama v primerih § 116 a, točka 1, zadruga nima nadaljnega priziva.

## § 116 e.

**Letno poročilo in zaključni račun zadruge.**

Vsako leto je treba obrtnemu oblastvu predložiti poročilo o letnem zboru in eventualno o redni volitvi zadružnega načelnikstva, kakor tudi zaključni račun o zadružnih dohodkih in izdatkih, ki mora biti podpisan od zadružnega načelnika in dveh odbornikov.

## § 117.

**Zadružno poslovanje.**

Zadružne posle opravljajo:

- a) zadružni zbor;
- b) zadružno načelnikstvo, ki sestoji iz zadružnega odbora pod vodstvom načelnika;
- c) zadružni načelnik;
- d) zaupni možje, ki so eventualno postavljeni po § 119 h.

## § 118.

**Pravica glasovanja in volivnost.**

Glasovati in izvoljeni biti v zadrugi morejo vsi njeni člani.

Pravica glasovati in izvoljen biti je odvzeta:

- a) tistim obrtnikom, katerim in dokler jim je vsled kazenskosodne obsodbe odvzeta volivnost v občinski zastop;
- b) tistim obrtnikom, nad katerih premoženjem se je proglasil konkurz, dokler traja konkurzna obravnava;
- c) tistim obrtnikom, katerim je oblastvo odvzelo obrt, tisti čas, za katerega je izrečeno, da velja odvzetje;
- d) tistim obrtnikom, ki stojé pod kuratelo zaradi slaboumja ali zapravljivosti.

Ta določila se uporabljajo zmislju primerno gledé glasovalne pravice in volivnosti pomočnikov.

Člani, ki so na dolgu gledé zadružnih doklad, se morejo za toliko časa, dokler zaostankov ne poravnajo, po pravilih izključiti od glasovanja in od pravice, v zadrugi izvoljeni biti.

Zlasti za to, da se sme kdo izvoliti v razsodništvo, se zahteva za obrtnike in pomočnike dopolnjeno 24. leto starosti, in pomočniki morajo, da smejo sicer glasovati ali izvoljeni biti, dopolniti 18. leto.

**Zadružni zbor.**

## § 119.

Zadružni zbor sestoji iz vseh članov, ki imajo glasovalno pravico.

Ti člani morajo izvrševati glasovalno pravico osebno; pooblaščenec niso pripuščeni k zadružnemu zboru.

Pri zadrugah, ki imajo nad 500 članov, se more v pravilih določiti, da naj se na podlagi kvalificiranega sklepa zadružnega zbora sestavlja zadružni zbor iz odposlancev, ako ni poklican voliti ali sklepati o stvareh, ki so navedene v § 115 b in 115 x, temveč posvetovati se o drugih stvareh. Pri tem je v primernih volilnih redih manjšinam zagotoviti zastopstvo.

Natančnejša določila o številu odposlancev in o njihovi volitvi imajo pravila.

Število odposlancev mora znašati najmanj pet odstotkov zadružnih članov in mora biti najmanj trikrat toliko kakor število članov zadružnega načelnikstva.

Odbor pomočniškega zbora ima pravico odposlati v zadružni zbor v pravilih določeno število pomočnikov (2 do 6).

Ti imajo pravico, udeleževati se razprave o stvareh, ki se tičejo pomočnikov (pomagačev), s posvetovalno pravico in izražati dotične želje.

## § 119 a.

Zadružnike sklicuje v zadružni zbor zadružni načelnik, prvokrat po ustanovitvi zadruge in pozneje, ako načelnik ali njegov namestnik tega ne more



storiti, pa obrtno oblastvo, in sicer s pismenim obvestilom in objavljač ob enem razpravne predmete.

Zadružni zbor se mora vršiti vsako leto najmanj enkrat; skliče naj se tudi, ako se zdi potrebno zadružnemu načelniku ali odboru ali ako to zahteva četrti del članov.

V sklicu bodi oznamenjen kraj in čas zborovanja.

Zadružni načelnik, ki sklicuje zadružni zbor, mora najmanj tri dni poprej o tem obvestiti obrtno oblastvo in za dotično zadrugo postavljenega komisarja (§ 127) ter naznaniti ob enem dnevni red.

Predsedstvo in vodstvo zadružnega zbora pristojata prvokrat do izvršene volitve zadružnega načelnika in v tistih primerih, v katerih je sklicalo zadružni zbor obrtno oblastvo, odposlancu obrtnega oblastva, pozneje pa zadružnemu načelniku ali, ako je zadržan, njegovemu namestniku.

Za sklepčnost zadružnega zbora je potrebna navzočnost v pravilih določenega števila članov, ki imajo glasovalno pravico.

V pravilih se lahko določi, da, ako sklicani zadružni zbor ostane nesklepčen, smejo k zborovanju došli člani, potem ko so čakali eno uro, veljavno posvetovati se in sklepati o predležem dnevnem redu, kolikor se za sklepanje o posebnih stvareh v zakonu ali v pravilih ne zahteva navzočnost določenega števila članov.

Sklepa se, kolikor v tem zakonu ni drugačnih določil, z absolutno večino glasov.

#### § 119 b.

Pri volitvah morajo tisti, ki imajo volilno pravico, oddati glasovnice osebno v dotičnem volilnem zboru. Kako se naj izkažejo, določajo pravila.

Ugovori proti izvršenim volitvam se vlagajo v roku 14 dni pri obrtnem oblastvu prve instance, ki odloča o njih.

V pravilih se more določiti, da se sme voliti po potrebi tudi v več volilnih prostorih hkratu; pri

tem se volilni upravičenci porazdelé po svoji krajevni pripadnosti ali pa po abecednem redu.

#### § 119 c.

#### Področje zadružnega zbora.

V področje zadružnega zbora spada:

- a) poganjati se za koristi v zadrugo spadajočih obrtnikov in te koristi pretresavati, kolikor ima zadruga namen pospeševati te koristi in sklepati o tem;
- b) voliti zadružno načelništvo in člane razsodiškega odbora, dalje voliti izmed obrtnikov v § 116. odstavek 3 predpisani odbor za posredovanje dela, dalje izmed obrtnikov voliti člane za načelništvo, nadzorovalni odbor in obči zbor zadružne bolniške blagajnice (§ 121), končno voliti zastopnike zadruga za zvezni zbor zadružne zveze;
- c) preskušavati in odobravati računske zaključke, tičeče se zadružnega gospodarjenja, in letne proračune, kakor tudi določati znesek, katerega je nabaviti z dokladami;
- d) sistemizovati plačevano pomožno osebje;
- e) sklepati o ustanovitvi in organski izpremenitvi v § 114, lit. e označenih učnih zavodov; dalje sklepati o ustanovitvi, preuredbi in razpustu zadružnih bolniških blagajnic v zmislu §§ 121 do 121 i in o pristopu k drugim bolniškim blagajnicam;
- f) sklepati o uredbi zadružnega vajeništva, zlasti o učnem času, o vajeniški preskušnji in o preskušnji za pomagača;
- g) načelno sklepati o ustanovitvi, oziroma izpremenitvi ali opustitvi zadružnih uredbe za učne, delovne, podporne in gospodarske namene, potem o pristopu k takim že obstoječim uredbam;
- h) sklepati, ali naj se uvede pri rokodelskih obrtih preskušnja za mojstra in o dotičnem preskusnem redu;
- i) sklepati o zadružnih pravilih in njih izpremembah;



k) sklepati o pravilih posebnih zadružnih bolniških blagajnic za vaje;

l) ustanavljati določila o začetku in koncu vsakdanjega dela, o odmorih med delom, kdaj in koliko naj se plačuje pomožnim delavcem in o roku za odpoved (§ 114 b);

m) sklepati o stvareh, omenjenih v §§ 115 b, 115 h, 115 k in 115 u, in določati glede prispevanja k blagajnici za potrebne člane iz podpornega sklada, v § 115 h omenjeni (§ 115 w);

n) sklepati o pristopu h kaki blagajnici po § 115 h, oziroma h kaki zvezni blagajnici (§ 130 d, odstavek 2) in o izstopu iz njih (§ 115 u);

o) sklepati o stvareh, omenjenih v § 115 x;

p) sklepati o uredbi in o pravilih zadružnega posredovanja za delo, oziroma, ali in kako naj se poveri to posredovanje kaki zvezi ali kakemu javnemu zavodu za izkaz dela (§ 116);

q) sklepati o tem, ali naj pri zadrugah, ki imajo več nego 500 članov, zadružni zbor sestoji iz odposlancev (§ 119);

r) sklepati o tem, ali naj se poverijo posamezni posli zadruga zaupnikom (§ 119 h);

s) sklepati o tem, ali naj zadruga pristopi k prostovoljni zadružni zvezi in o izstopu iz nje;

t) razpolagati s premoženjem, ki pripada zadrugi; to premoženje in dohodki iz njega se smejo uporabljati samo za zadružne namene;

u) sklepati o drugih, v pravilih natančneje označenih važnih stvareh.

Potrebne predloge naj zboru podaje zadružno načelništvo, ki vsako leto tudi poroča o svojem delovanju s posebnim ozirom na zadružno vajeništvo.

### **Zadružno načelništvo.**

#### **§ 119 d.**

Zadružno načelništvo sestoji iz zadružnega načelnika, njegovega namestnika in zadružnega odbora. Uradna doba članov zadružnega načelništva traja

praviloma tri leta; po njih preteku smejo biti zopet izvoljeni.

#### **§ 119 e.**

Zadružnega načelnika in njegovega namestnika voli zadružni zbor z absolutno večino glasov. Ako se ta večina ne doseže, naj se volivci pri ožji volitvi omejijo na tisti dve osebi, ki sta dobili relativno največ glasov. Ob enakosti glasov odloča žreb, koga je privzeti v ožjo volitev, oziroma koga je v ožji volitvi smatrati za izvoljenega.

Izvoljenega zadružnega načelnika in njegovega namestnika je naznaniti obrtnemu oblastvu. Obrtno oblastvo more volitev proglasiti za neveljavno le tedaj, ako se je volitev izvršila protizakonito ali ako je izvoljencu zakonito odvzeta pravica, biti izvoljen (§ 118); v tem primeru naj se takoj odredi nova volitev.

Načelnik, ali kadar je on zadržan, njegov namestnik, zastopa zadrugo na zunaj, vodi in nadzoruje vse poslovanje in podpisuje vse odpravke.

Z zadružnimi pravili se lahko odkažejo načelniku še posebna opravila in posebne pravice.

Od zadružnega zbora sistemizovano pomožno osebje je pod disciplinarno oblastjo načelnika, ki je odgovoren za njegovo delovanje.

Pomožno osebje nastavlja in odpušča zadružno načelništvo vpošteva določila oziroma pogodbe, ki veljajo glede posameznih službenih razmer.

Za vodstvo pisarniških in opravljanje blagajniških poslov se smejo nastavljati samo zaupanja vredne osebe s primerno splošno omiko in stvarno izkušnostjo.

#### **§ 119 f.**

Zadružni odbor naj sestoji iz števila članov in namestnikov, ki ga določijo pravila.

Odbornike in nadomestnike odbora voli zadružni zbor iz svoje srede tako, da se pri zadrugah, ki obsegajo različne obrte, primerno ozira na posamezne obrtne vrste. Volijo naj se po § 119 e.



Zadružni načelnik sklicuje zadružni odbor na seje, ki se vršé pod njegovim predsedstvom.

Pravilom je pridržano določiti, v koliko se more pomočnikom pripustiti zastopstvo v zadružnem odboru.

#### § 119 g.

V področje zadružnega načelnštva spadajo vse stvari, ki niso pridržane zadružnemu zboru, ali pa odkazane razsodiškemu odboru, oziroma organom zadružne bolniške blagajnice (§ 121) ali pa posebnim opraviteljem blagajnice za zadružne člane (§ 115 f).

Zadružno načelnštvo zlasti nadzoruje zadružne zavode za učne, delovne, podporne in gospodarske namene in poroča redno o njihovih razmerah zadružnemu zboru.

#### § 119 h.

Zadruga, kojih okrožje je tako prostrano, da je občevanje s člani in pripadniki zelo težko, smejo po sklepu zadružnega zbora postaviti zaupnike, ki se volijo iz srede zadružnega zbora, da posredujejo pri tem občevanju, in pa da imajo v razvidnosti člane in pripadnike, kar je naloga zadruga, in da opravljajo posamezne poverjene jim posle, da zlasti najemajo vajece, sodelujejo pri sklepanju učnih pogodb in potrjujejo delavska izpričevala. Zaupniki so osebno odgovorni za vestno izvrševanje poverjenih jim poslov.

Zadružno načelnštvo in zaupniki imajo od časa do časa skupne seje, v katerih poročajo zaupniki o zadružnih stvareh za odkazano jim okrožje.

Natančnejša določila o volitvi, poslovni dobi in področju zaupnikov so obsežena v zadružnih pravilih.

Izvoljene zaupnike je naznaniti obrtnemu oblastvu in zadruga mora tudi skrbeti, da se vsakokrat primerno objavi, da so se nastavili zaupniki.

#### § 119 i.

Zadružno načelnštvo in pomočniški odbor se morejo sestati na predlog z ene ali druge strani

v skupno posvetovanje o posebno važnih stvareh skupnega interesa.

### Pomočniški zbor.

#### § 120.

Pomočniki naj se uredijo kot pomočniški zbor ter kot zbor izvolijo načelnika, njegovega namestnika in pa v pravilih določeno število odbornikov in nadomestnikov izmed sebe, vselej na tri leta.

Izvoljenega načelnika in njegovega namestnika je naznaniti obrtnemu oblastvu in pa zadružnemu načelnštvu. Obrtno oblastvo more volitev proglasiti za neveljavno le tedaj, ako se je izvršila protizakonito ali ako je izvoljencu zakonito odvzeta pravica, biti izvoljen (§ 118); v tem primeru naj se pa takoj odredi nova volitev.

Pomočniški zbor sestoji iz vseh glasujočih pomočnikov v eno zadrugo združenih obrtnikov.

Pomočniki, ki so brez dela manj nego šest tednov, se smejo še nadalje udeleževati pomočniškega zbora in opravljati poverjene jim posle. V pravilih se sme ta doba podaljšati do šest mesecev.

Pri pomočniških zbora, katerim pripada več nego 500 članov z glasovalno pravico, se lahko v pravilih določi, da na podlagi kvalifikovanega sklepa pomočniškega zbora sestojaj pomočniški zbor, ako ne izvršuje volitev, temveč se posvetuje o drugih predmetih, iz odposlancev. Pri tem naj se s primernimi volilnimi redi zagotovi manjšinam zastopstvo.

Natančnejša določila o številu odposlancev in njihovi volitvi so obsežena v pravilih (§ 120 e).

Število odposlancev mora znašati najmanj pet odstotkov zadrugi pripadajočih pomočnikov in mora biti najmanj trikrat toliko, kakor število članov pomočniškega odbora.

Zadružnemu načelnštvu pristoji, pošiljati v pomočniški zbor dva do šest obrtnikov, ki se ga smejo udeleževati s posvetovalnim glasom.

#### § 120 a.

Pomočniški zbor skliče prvič obrtno oblastvo, pozneje pa zadružni načelnik in sicer najmanj enkrat



na leto, ako se še poleg tega pokaže potreba, pa le potem, ko je privolilo združno načelnštvo.

Ako združno načelnštvo ne privoli, da bi se sklical pomočniški zbor, sme načelnik pomočniškega zbora pri obrtnem oblastvu zahtevati, da odloči o tem, ali se je privoljenje opravičeno odbilo.

V primerih, v katerih pomočniški zbor zalaga troške za sklicavanje in zborovanje iz posebnih naklad na pomočnike (§ 120 b, lit. f), ni potreba v odstavku 1 določene privolitve združnega načelnštva.

Ako mesto načelnika in njegovega namestnika ni zasedeno, sklicuje pomočnike za njiju volitev obrtno oblastvo, ki tudi lahko poveri združnemu načelniku razpis in izvršitev volitve.

Vselej, kadar se skliče pomočniški zbor, je to pravočasno naznaniti ob enem z dnevnim redom združnemu načelnstvu in obrtnemu oblastvu, katero lahko odpošlje oblastvenega komisarja, ki naj nadzoruje, da se bo zakonito postopalo.

Gledé sklepčnosti pomočniškega zbora se uporabljajo zmislu primerno določila § 119 a.

### Področje pomočniškega zbora.

#### § 120 b.

V področje pomočniškega zbora (§ 120) spada:

- a) poganjati se za koristi v zadruge spadajočih pomočnikov ter pretresovati in sklepati o njih, kolikor spada njih pospeševanje k namenom zadruge (§ 114);
- b) voliti načelnika, njegovega namestnika, člane pomočniškega odbora in njihove nadomestnike;
- c) voliti člane razsodiškega odbora (§ 122), načelnštva, nadzorovalnega odbora in eventualno odposlance izmed pomočnikov za oba zbor bolniš-e blagajnice (§§ 121 c, 121 d in 121 f); in pa člane odbora za združno posredovanje dela (§ 116);

d) posvetovati se in sklepati o pravilih pomočniškega zbora in izrekati mnenje o pravilih odbora za združno posredovanje dela (§ 116, odstavek 2);

e) posvetovati se in sklepati o določilih, ustanovljenih po § 114 b, o začetku in koncu vsakdanjega dela, gledé odmorov med delom, kdaj in v kakih zneskih naj se izplačujejo pomožni delavci in gledé roka za odpoved;

f) posvetovati se in sklepati o tem, ali naj se v pravilih uvedejo posebne naklade na pomočnike za zalago troškov, ki nastanejo vsled delovanja pomočniškega odbora in zbora.

O tem naj se sklepa z dvetretjinsko večino navzočih, ki imajo glasovalno pravico. Vsakodnevno ustanovitev naklad mora odobriti obrtno oblastvo, kateremu je vsako leto tudi predložiti poročilo o letnem zboru, o redno izvršenih volitvah in zaključni račun, ki mora biti opremljen z rednimi pomagali in podpisan od načelnika in dveh odbornikov.

Pritožbe proti sklepom pomočniškega zbora je vložiti tekom 14 dni pri obrtnem oblastvu prve instance.

#### § 120 c.

Volitve opravljajo pomočniki z glasovalno pravico tako, kakor je ustanovljeno v pravilih, in v rokih, ki so enako določeni. Vsekakor morajo glasovnice oddati volilni upravičenci osebno v dotičnih volilnih prostorih.

V pravilih se sme določiti, da se morejovolitve po potrebi vršiti tudi v več volilnih prostorih istočasno; pri tem se volilni upravičenci odkazujejo po krajevni pripadnosti ali pa po abecednem redu.

Ugovore proti izvršenim volitvam je vložiti tekom 14 dni pri obrtnem oblastvu prve instance, ki potem o njih odloča.

#### § 120 d.

Odbor pomočniškega zbora (pomočniški odbor) oskrbuje tekoče stvari pomočniškega zbora, se posvetuje o razpravnih predmetih, gledé katerih je



sklepanje pridržano pomočniškemu zboru, in rešuje sploh vse posle, ki so mu zakonito ali pa v pravilih odkazani, kolikor niso pridržani sklepanju pomočniškega zbora.

Odbor pomočniškega zbora ima pravico, predlagati želje, mnenja in pritožbe v stvareh pomočnikov zadrugi zvezi kakor tudi oblastvom.

#### § 120 e.

Vsak pomočniški zbor mora imeti pravila, katera urejajo v mejah temeljnih določil §§ 120 do 120 d področje načelnika in odbora pomočniškega zbora, nadalje delovanje, pravice in dolžnosti pomočniškega zbora, število odbornikov in njihovih nadomestnikov. Potem, ko je zadruga izrekla svoje mnenje o teh pravilih, mora jih odobriti oblastvo.

#### § 120 f.

Ako se ustanové pri zadrugi po § 106, odstavek 5 za take pripadnike, ki se uporabljajo za nižja pomožna dela pri obrtu (§ 73, lit. d), posebni zbori pomožnih delavcev, veljajo gledé teh zborov zmislu primerno predpisi §§ 120 do 120 e.

### Bolniška blagajnica.

#### § 121.

Zdruge morejo za podpiranje svojih pripadnikov (pomočnikov in vajencev) v bolezni, oziroma za plačanje pogrebne ustanavljati in vzdrževati posebne zavode (bolniške blagajnice) ali pa pristopiti že obstoječi in po zakonu z dne 30. marca 1888. l. (drž. zak. št. 33) urejeni bolniški blagajnici.

Za zavarovanje vajencev pa morejo zdruge ustanavljati posebne zavode (bolniške blagajnice za vajence) in vzdrževati že obstoječe take blagajnice.

V bolniške blagajnice so dolžni prispevati zadrugi člani in pomočniki, ki pri njih delajo (§ 106, odstavek 4). Izneske, ki odpadajo na vajence, morajo plačevati dotični zadrugi člani povsem iz svojega.

Prispevek pomočnikov ne sme znašati več nego 3 odstotke od mezde.

Zavarovalne prispevke za vajence je določiti v pravilih; ti prispevki se lahko odmerijo drugače nego prispevki za ostale blagajnične člane.

Za združne bolniške blagajnice veljajo sicer določila § 58 zakona z dne 30. marca 1888. l. (drž. zak. št. 33) v besedilu, izpremenjenem z zakonom z dne 4. aprila 1889. l. (drž. zak. št. 39).

Za vajence, ki se v bolezni oskrbujejo pri gospodarju, pri svojih sorodnikih ali pri svojem varuhu, se plača denarna podpora kakor odškodnina za to oskrbo imenovanim osebam.

V blagajničnih pravilih se lahko določi, da smejo pomočniki, ki opusté opravilo, vsled katerega so člani zdruge, in ki se ne polotijo opravila, vsled katerega postanejo člani kake druge bolniške blagajnice (§ 11 zakona z dne 30. marca 1888. l. [drž. zak. št. 33]), ostati prostovoljno toliko časa člani blagajnice, dokler bivajo v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, dokler plačujejo polne v pravilih določene prispevke in ne pričnejo samostojno kakega obrta (kakor imetniki obrta ali zakupniki). Te osebe ne hajo biti člani blagajnice in ob enem izgubé pravico do blagajničnih dajatev, ako ne plačajo prispevkov šest tednov zaporedoma. Gledé pomožnih delavcev, ki delajo v sezonskih obrtih, se sme poskrbeti v blagajničnih pravilih, da si zagotové članstvo pri bolniški blagajnici tudi za čas mrtve sezone s tem, da plačujejo primerno zvišane prispevke in to popolnoma iz svojega.

Zadrugi člani so dolžni, v pravilih določene prispevke pomočnikov na račun plače oddajati blagajničnemu upravnistvu, ako so ti doneski dospeli v času, dokler pomočnik pri njih dela, in ako jih pomočniki sami ne plačujejo zadrugi bolniški blagajnici.

Zadružniki naj svoje pomožne delavce, ki so dolžni pristopiti bolniški blagajnici, zglašajo pri njej najkasneje tretji dan, potem ko so službo nastopili, in vsakega izstopivšega pomožnega delavca odglasijo najkasneje tretji dan, potem ko se je razvezalo delovno razmerje.

Zadružniki, ki ne izpolnijo dolžnosti zglaševanja, so, ne gledé na svojo kaznivost, dolžni plačati naknadno ne samo vse zavarovalne prispevke, temveč tudi vse, kar blagajnica na podlagi predpisov v zakonu ali pravilih izda za podpiranje oseb, ki sploh niso bile zglašene ali pa šele potem, ko so obbolele.

Gospodarjenje in upravljanje teh bolniških blagajnic mora biti samostojno in neodvisno od drugih podpornih zavodov, ki morda obstajajo pri zadrugah.



V pravilih ustanovljeni prispevki za bolniško blagajnico se smejo izterjati upravnim potom.

Sredstva bolniške blagajnice se smejo uporabljati samo za blagajnične namene.

#### § 121 a.

Zadruge, katere so izpolnile svoje dolžnosti gledé skrbi za hranitev bolnikov (§ 114), in pa imetniki obrtov, kateri so ustregli določilom § 121, o pobiranju in dajanju prispevkov, se ne morejo primorati, ko bi iz kakega koli vzroka bolniška blagajnica ne izpolnjevala naloženih ji dolžnosti, da naj storé, kar bi bila morala storiti bolniška blagajnica.

#### § 121 b.

Vsaka zadrúžna bolniška blagajnica mora imeti pravila, ki obsegajo določila:

- a) o imenu, svrhi, stojišču in obsegu blagajnice;
- b) o tem, po koliko morajo pomočniki prispevati v blagajnico, in po koliko obrtniki, dalje, kako se ti prispevki vplačujejo;
- c) o tem, po koliko in kako naj prispevajo zadrúžni člani za vajence;
- d) o tem, pod kakimi pogoji, kako in v kolikem obsegu naj blagajnica daje podpore;
- e) o tem, da pomočniki, ki izstopijo iz delovnega razmerja, vsled katerega so člani, smejo v zmislu § 121, odstavek 8 nadalje ostati člani blagajnice;
- f) o sestavi načelníštva, o obsegu in trajanju njegovih pravic, in kako naj bodo zadrúžniki zastopani v načelníštvu;
- g) o nadzorovalnih organih, ki naj se pridadó načelníštvu, in o načinu blagajniške manipulacije;
- h) o sestavi in sklicevanju občega zbora članov, o sklepčnosti in glasovalni pravici zadrúžnih članov;
- i) o zastopanju blagajnice na zunaj in o oblikah pravnozaveznih dejanj;
- k) o obliki, v kateri naj se vršé blagajnična razglasila;

l) o pogojih za izpremembo pravil;

m) o sistemizovanju plačevanega blagajničnega pomožnega osebja.

#### § 121 c.

Bolniška blagajnica mora imeti načelníštvo, ki naj sestoji do dveh tretjin iz pomočnikov, z eno tretjino pa iz zadrúžnikov. Člane iz stanu pomočnikov voli pomočniški zbor, člane iz stanu obrtnih imetnikov pa zadrúžni zbor. Načelníštvo naj zastopa blagajnico na zunaj, oskrbuje vse njene posle in odloča in odreja o vsem, kar ni izrečno pridržano občemu zboru.

#### § 121 d.

Načelníštvu naj se v nadzorovanje posloводства in v pregledovanje računov in poročanje o njih pridoda stalen odbor, ki bodi tudi tako sestavljen, da volijo dve tretjini pomočniki iz svoje srede, in eno tretjino obrtniki iz svoje srede.

#### § 121 e.

Področje občega zbora, načelníštva in nadzorovalnega odbora je v pravilih natančno omejiti, ter je občemu zboru zlasti pridržano:

- a) da sklepa o letnem poročilu načelníštva in mu daje odvezo;
- b) da sestavlja pravila, sklepa o poznejši izpremembi pravil in o spajanju blagajnice z drugimi bolniškimi blagajnicami, katere ustrezajo zakonitim pogojem;
- c) da sklepa o najemanju posojil, ki presegajo v pravilih določene meje;
- d) da sklepa o razdrúžbi blagajnice (§ 121 h, odstavek 4, t. 2).

#### § 121 f.

Na občem zboru ima vsak navzoči član (pomočnik) po en glas, vajenci se ne smejo udeleževati posvetovanja in glasovanja.

Obči zbor se sme sestaviti tudi iz odposlancev, katere je voliti izmed članov, ki imajo glasovalno pravico.



Obči zbor mora sestojati iz odposlancev tedaj, kadar ima blagajnica več nego 300 članov.

Pravila naj obsegajo tudi natančnejša določila o številu odposlancev in o njih volitvi.

Število odposlancev mora biti najmanj petkrat toliko, kakor število članov načelnštva.

#### § 121 g.

Zadružniki imajo pravico do polovice glasov, ki pristojajo pomočnikom v občem zboru, oziroma v zboru odposlancev, ter se smejo dati zastopati po pooblaščenjih.

#### § 121 h.

Obči zbor zadružne bolniške blagajnice sklicuje prikratk obrtno oblastvo, katero sme na ta zbor odposlati tudi kakega uda občinskega načelnštva, oziroma tam, kjer že obstoje zadruga, ga sklicuje zadružni načelnik, pozneje ga pa sklicuje zadružno načelnštvo (§ 121 c).

Pravila bolniških blagajnic morajo biti odobrena od političnega deželnega oblastva, ki o tem popreje zasliši zadrugo, ako itak ne sklepa o njih zadružni zbor (§ 119 c, lit. k).

Upravljanje bolniške blagajnice je pod nadzorstvom obrtnega oblastva. To oblastvo ima pravico, vsakčas vpogledati vse blagajnične knjige in račune ter blagajnico pregledovati, ter ima dolžnost, paziti na to, da se pravila natančno izpolnjujejo. Nadzorovalno oblastvo se pri odnosnih uradnih poslih poslužuj strokovnih organov, ki jih označi politično deželno oblastvo.

Politično deželno oblastvo sme ukreniti razpust zadružne bolniške blagajnice:

1. ako se ponavljajo težke nerednosti v upravljanju blagajnice ali nezakonitosti in se kljub pozivu nadzorovalnega oblastva ne odpravijo;

2. ako zadružni zbor in obči zbor blagajnice z dvetretjinsko večino navzočih skleneta razpust zadružne bolniške blagajnice.

Blagajnico je razpustiti, kadar je zadruga konec.

Kadar se odredi razpust blagajnice, se ob enem ukrene, kar je takoj potreba, da blagajnični člani pristopijo drugim bolniškim blagajnicam. Premoženje razpuščene blagajnice služi najprej za poravnavo morebitnih dolgov in založbo podpornih zahtev, ki so nastale še pred razpustom blagajnice. Kar od premoženja morda ostane, gre tisti blagajnici, kateri zadruga pristopi; ako se pa blagajnica uradoma razpusti, kadar je zadruga konec, se odkaže ta ostanek premoženja tisti občini, v kateri je imela zadruga svoj sedež, ter se določi, kako naj se uporabi.

#### § 121 i.

Določila §§ 121 do 121 h veljajo zmislu primerno za tiste zadružne bolniške blagajnice, ki so ustanovljene samo za vajence, z naslednjimi izpremembami.

Upravljanje blagajnic se more v pravilih poveriti ali upravnim organom zadruga ali pa posebnim upravnim organom. V prvem primeru naj se za nadzorovanje posloводства sestavi nadzorovalni odbor, kateremu smejo pripadati samo taki zadružni člani, ki imajo vajence.

Ako se nastavijo za upravljanje blagajnice posebni upravni organi (načelnštvo, nadzorovalni odbor, obči zbor), tedaj sestoji obči zbor izključno iz tistih zadružnih članov, ki imajo vajence. Člane načelnštva in nadzorovalnega odbora voli v tem primeru obči zbor.

Obstoječe bolniške blagajnice za vajence se morajo v roku, ki ga določi trgovinski minister, določilom tega zakona primerno pretvoriti, sicer to izvrši politično deželno oblastvo uradoma.

### Razsodiški odbor.

#### § 122.

Za poravnavo v § 114, lit. h oznamenjenih sporov se sestavlja razsodiški odbor.

Pristojnost tega odbora se opira na to, da se mu obe sporni stranki podvržeta pismeno. Kadar se ena stranka obrne do odbora, ne da bi se mu bili obe poprej podvrgli, tedaj je njegova pristojnost osnovana s tem, da nasprotna stranka pride vsled povabila pred odbor in prizna njegovo pristojnost.



Posebna pravila, ki jih odobri politično deželno oblastvo, urejajo število članov razsodiškega odbora, natančnejša določila o njih volitvi, o času, doklej in o vrsti, po kateri službujejo, o volitvi načelnika in njegovega namestnika, in o času, kako dolgo oba službujeta.

Za pravila so merodajna naslednja načela;

1. Razsodiški odbor naj sestoji iz enakega števila udov iz stanu obrtnikov in pomočnikov. Število udov mora zadostovati, da se more redno dopolnjevati razsodišče po predpisu § 123.

2. Vsakokratnega načelnika razsodiškega odbora in njegovega namestnika volijo člani odbora izmed sebe. Oba ta funkcionarja smeta pripadati tako stanu obrtnikov kakor tudi stanu pomočnikov. Volijo ju vsi člani odbora z absolutno večino glasov. Ako se v roku, ki ga določajo pravila, ne doseže ta večina, naj oba funkcionarja za poslovno dobo, ki je določena v pravilih, menjaje se pripadata stanu obrtnikov in stanu pomočnikov. Tu se je držati načela, da načelnika in njegovega namestnika iz stanu obrtnikov volijo odborniki, ki so iz stanu pomočnikov, načelnika in njegovega namestnika iz stanu pomočnikov pa odborniki iz stanu obrtnikov.

#### § 123.

Spori, kakoršni so oznameni v §§ 114 in 122 se morejo po razsodiškem odboru poravnati ali z nagodbo ali z razsodbo (odloko).

Da se pravnokreпно sklene nagodba, morata razen načelnika ali njegovega namestnika navzočna biti še dva po prejšnjem paragrafu v delovanje poklicana razsodnika, katerih eden bodi izmed imetnikov obrta, drugi izmed pomočnikov.

Sklenjene nagodbe je vpisati v zapisnik, ki naj ga podpišete obe sporni stranki in od katerega je, ako zahtevate, izročiti pismeno izdajo.

Razsodbe (razloke) razsodiškega odbora je izreči v pričo načelnika in štirih po § 122 v opravilo poklicanih razsodnikov, katerih naj po dva pripadata razredu imetnikov obrta in pomočnikov, ko se je pojasnilo stanje stvari in so se preskusila vsa potrebna dokazila. Razloke se izrekó z večino glasov; pri enakem številu glasov se sklene po tistem mnenju, kateremu pristopi načelnik.

Postopek razsodiškega odbora se ureja s pravili, omenjenimi v § 122. V teh pravilih se lahko tudi določi, ali se in v katerem iznosu se poslujočim pomočnikom iz imovine zadruga dovoljujejo presentnine.

Nagodbe in razloke razsodiškega odbora je moči izvršiti upravnim potom.

Zoper odborove razloke je vsaki sporni stranki prosto vložiti tožbo pri rednem sodniku v roku osmih dni počenši od dne, katerega se razglasi razloka, in tako izpodbijati razloke, in v tem roku mora stranka, ki je nastopila pravno pot, tudi pred odborom dokazati, da je vložila tožbo.

Z izpodbijanjem razloke pa se ne ovira nje začasna izvršitev.

#### § 124.

V področje razsodiškega odbora spada poravnava sporov iz delovnega, učnega iz mezdnega razmerja.

#### § 125.

#### Disciplinarna oblast.

Zadružnemu glavarstvu se priznava pravica, udom in pripadnikom zadruga, ako se pregreše zoper zadružne predpise, naložiti primerne kazni zaradi nereda, kakor ukore in denarne kazni do deset goldinarjev (20 kron).

Primeri, kdaj se morejo prisojati take kazni zaradi nereda, se navajajo v pravilih.

#### § 126.

#### Pravila.

Po načelnih določilih tega poglavja naj se za vsako zadrugo sestavijo posebna pravila in predložijo v odobrenje političnemu deželnemu oblastvu.

Pravila naj zlasti obsegajo natančnejša določila:

- a) o imenu, sedežu, namenu in obsegu zadruga in kako naj se udje in pripadniki imajo v razvidnosti;



- b) o pravicah in dolžnostih članov;
- c) o združnem zboru, o tem, česa je treba za veljavnost njegovih sklepov in o rečeh, ki so pridržane njegovemu sklepanju;
- d) o številu eventualnih odposlancev in o njih volitvi (§ 119);
- e) o postopanju pri volitvah, in kako se je izkazovati pri njih;
- f) o področju združnega načelnštva in načelnika;
- g) o sestavi načelnštva, o posvetovanju in poslovnem postopku v načelnštvu;
- h) o tem, česa je treba za veljavnost sklepov združnega načelnštva;
- i) o volitvi, poslovni dobi in področju zaupnikov (§ 119 h);
- k) o eventualnem postavljanju strokovnih odsekov, o njih nalogah, o posvetovanju in poslovnem postopku v strokovnih odsekih;
- l) o načinu, kako se odmerjajo in pobirajo naklade;
- m) o visokosti eventualno ustanovljene vzajemnine za na novo pristopajoče člane, nadalje o pristojbini za najetje in oproščenje vajencev;
- n) o skrbi za redne razmere vajeništva in zlasti o razmerju števila vajencev k številu pomočnikov v posameznem obrtovanju, pri rokodelskih obrtnih načelna določila, kako naj se opravljajo vajeniške preskušnje, ne dotikajoč se odnosnih preskusnih redov;
- o) o uredbi v § 114, lit. h, omenjene razsodiške naprave za poravnavo sporov med združnimi člani;
- p) o upravljanju združnega imetja;
- q) o prisojanju kazni zaradi nereda (§ 125), katere gredó v združno blagajnico, kadar se odmeri denarna kazen, kolikor ne velja predpis § 115 w;
- r) o pogojih, po katerih se morejo vabiti posamezne osebe izven zadruga k udeležbi pri združnih zborovanjih.

Za pravila z zadrugami pridruženih naprav in zavodov je treba tudi odobrenja, ki je omenjeno v 1. odstavku.

Za naprave in zavode v naučne namene so merodajne posebne določbe, ki so vsakčas v veljavi.

## § 127.

### Nadzorovanje.

Zadruga in njim pridružene uredbe in zavode nadzoruje obrtno oblastvo, v čigar okraju ima združno načelnštvo po pravilih svoj sedež.

Obrtno oblastvo odloča o pritožbah proti sklepom zbora in načelnštva in drugih odborov, kolikor v zakonu ni predpisan kak drug način izpodbijanja; vselej se pa poprej zaslišite obe stranki.

Obrtno oblastvo naj postavi posebne komisarje, da nadzirajo, ali se postopa v zadrugah po zakonih in pravilih.

Pravico ima, vsakčas vpogledati knjige, račune, seznamke in druge zapiske zadruga in pregledati njeno blagajnico.

Obrtno oblastvo ima tudi pravico, združnim načelnikom ali njih namestnikom, ki ponovno ne slušajo od oblastev na podlagi tega zakona naročenih nalogov in ukazov ali se težko pregreše zoper svoje dolžnosti ali zakrivijo kako nerednost, naložiti globe zaradi nereda do 100 K.

Ako se dokažejo nerednosti v gospodarstvu z blagajnico in ako se je ponovno spodtikati nad pregreški proti pravilom ali nerednostmi v poslovanju, sme obrtno oblastvo delovanje združnega načelnštva začasno ustaviti, ukreniti odredbe gledé začasnega vodstva poslov in, ako treba, odstaviti člane načelnštva od njihove službe ter ob enem odrediti novo volitev. Proti temu od združnega načelnštva vloženi priziv nima odločive moči, kar se tiče ukaza, da mora načelnštvo svoje delovanje ustaviti, in naredbe gledé začasnega vodstva poslov. Nova volitev se mora takoj izvršiti, ko stopi odloka v veljavo.

Spori o notranjih združnih stvareh spadajo izključno na upravno pot.

Redno storjene sklepe združnega zbora, ki se tičejo takšnih združnih stvari, kakršne je zadruga



dolžna oskrbovati po zakonu, naj obrtno oblastvo na prošnjo načelnštva izvršuje upravnim potom.

#### § 127 a.

### Zadružni inštruktorji.

Trgovinski minister je pooblaščen, da porazumno z ministrom za notranje stvari nastavi za pospeševanje zadružništva potrebno število zadružnih inštruktorjev.

Ti imajo nalogo svetovati zadrugam in njih zvezam in jih podpirati, da dosežejo v zakonu odkazane jim namene, ter delovati na to, da se zadruge, njihove uredbe in zavodi ter njih zveze uredijo namenu primerno.

Zadruge in zadružne zveze so dolžne (§§ 130 c do 130 m) zadružnim inštruktorjem dajati zaželeno pojasnila in jim dovoliti, da vpogledajo seznamke in knjige itd., katere vodijo in ki so podvržene nadzorstvu obrtnega oblastva.

Zadružni inštruktorji naj pomagajo obrtnim oblastvom kot strokovni organi, ki oddajajo svoje mnenje, pri vseh važnih, zlasti pa organizacijskih stvareh zadružništva.

Zadružni inštruktorji so podrejeni trgovinskemu ministru, od katerega dobivajo svoja službena navodila.

Njihovo področje in njihovo uradno delovanje nasproti zadrugam in njih zvezam kakor tudi v razmerju proti obrtnim oblastvom in zadružnim komisarjem uredi natančneje ukazoma trgovinski minister porazumno z ministrom za notranje stvari.

### Premoženje obrtnih korporacij.

#### § 128.

Ako ima katera sedaj obstoječih obrtnih korporacij premoženje in se v zmislu tega zakona preustroji v zadrugo, preide njeno premoženje v last nove zadruge.

Ako se obrtna korporacija z drugimi zadrugami združi v eno zadrugo, ostane korporaciji lastnina in posebna uprava premoženja.

Ako se kakšna obrtna korporacija razide, pa ne preide v novo zadrugo, tedaj odkaže politično

deželno oblastvo premoženje občini, v kateri je ta korporacija imela svoj sedež.

Občina naj, zaslišavši za obrtnike dotičnih občin obstoječe zadruge, tako premoženje odmeni v obče koristne obrtne namene, posebno za ustanovitev in vzdrževanje obrtnih učilišč, ter naj o načinu, kako ga misli uporabiti, zadobi odobrenje političnega deželnega oblastva.

#### § 129.

V vseh primerih je ravnati po naslednjih načelih:

- a) pravic tretjih oseb se ne dotika razveza ali preustroj kake obrtne korporacije; torej je pred vsem poplačati kake dolgove korporacije in izpolniti njene druge dolžnosti;
- b) poskrbeti je za to, da se ustanove in odmembe korporacij ne odlegnejo svoji namembi.

#### § 130.

Prav tako ostanejo neizpremenjena iz zasebnopravnih naslovov ali iz ustanov imovini korporacije naložena bremena, in pa prejšnjih udov in pripadnikov korporacije pravice do tistih koristi, katere so jim šle ob obstanku korporacije iz nje premoženja.

#### § 130 a.

O razločitvah imovine med obrtnimi korporacijami in zadrugami, med zadrugami med seboj, nadalje o razločitvah imovine, kadar se izločijo obrtne kategorije iz obstoječe zadruge, odloča, ako se udeleženci redno ne pogodijo v mejah obstoječih pravnih predpisov, politično deželno oblastvo, ki vpošteva določila prejšnjih §§ 128 do 130 in dotična pravila ter zasliši trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, dotične zadruge in udeležence.

#### § 130 b.

Zadruge so dolžne pupilarno-varno nalagati in primerno hraniti zadružno imovino, ki nosi dohodke,



pa ni določena za zalago izdatkov, kateri zadevajo zadruge.

### Zadružne zveze.

#### § 130 c.

Zadruge se morejo za določena krajevna ozemlja (okraj, okrožje trgovinske in obrtne zbornice, dežela) združiti v teritorialne zveze ali pa po svoji strokovni pripadnosti v strokovne zveze.

Zveze se morejo osnovati ali neposrednje s spajanjem zadrug ali pa tako, da se združijo zveze v zveze višjega reda.

Zvezam višjega reda morejo pristopiti tudi take zadruge, ki imajo svoj sedež v zveznem okrožju in ne pripadajo zvezi nižjega reda.

Pristop zadrug k zvezam sklene zadružni zbor, pristop zadružnih zvez k zvezam višjega reda pa zvezni zbor.

Na predlog teritorialne zveze, ki obsega najmanj okrožje kake trgovinske in obrtne zbornice, ukaže politično deželno oblastvo, da morajo v okrožju predlagajoče zveze po § 130 i ustanovljene okrajne zveze delovati kakor prisilne zveze.

Enako se ukaže, da se v določenih političnih okrajih v okrožju predlagajoče zveze združijo zadruge, ako jim pripada večina obrtnikov dotičnih okrajev, v okrajne zveze po § 130 i in da delujejo kakor prisilne zveze.

Zadruge za trgovinske obrte so oproščene od tega, da se privzamejo v okrajne zveze, omenjene v prejšnjem odstavku, ako pristopijo kaki strokovni zvezi.

Politično deželno oblastvo more v 5. in 6. odstavku omenjenim okrajnim zvezam zopet vzeti značaj prisilnih zvez, če se pregreše zoper zakone ali pravila in kadar se zvezna delavnost trajno razvija nezadostno, ako ponovni opomini ostanejo brez uspeha.

Prostovoljna razveza prisilnih zvez ni dovoljena.

#### § 130 d.

Zvezne bolniške in podporne blagajnice, po načelu prostovoljnosti, se ustanavljajo po pred-

pisih zakona z dne 16. julija 1892. l. (drž. zak. št. 202).

Ustanovitev zvezne blagajnice za člane vseh ali več pripadajočih zadrug, kakor naredba za prisilno zavarovanje je zavisna od soglasnega sklepa (§ 115 c) dotičnih zadrug, kakor se tudi zahteva v § 115 h, odstavek 2.

Blagajnicam, omenjenim v odstavku 2, je dovoljeno, da na podlagi posebnih, z dotičnimi zadrugami sklenjenih dogovorov prostovoljno prevzamejo zavarovanje članov takih zveznih zadrug, ki niso sklenile prisilnega zavarovanja.

Sicer veljajo gledé ustanovitve in gmotnega pospeševanja bolniških in podpornih zavodov, podpornih skladov in gospodarskih podjetij s strani zveze zmislu primerno določila § 115 x; pri tem pa stopi na mesto v pravkar omenjenem paragrafu, odstavek 2 do 4, zapopadenega določila gledé sklepčnosti predpis, da mora biti v dotičnem zveznem zboru vsekakor navzočna polovica zastopnikov pripadajočih zadrug.

#### § 130 e.

Zadružno zvezo zastopa:

- a) zvezni zbor;
- b) zvezni odbor;
- c) zvezni načelnik.

Zvezni zbor je sestavljen iz zastopnikov pripadajočih zadrug in se shaja najmanj enkrat na leto. Pravila morajo obsegati natančnejša določila o zastopnikih, katere odpošiljajo posamezne zadruge, o sklicanju in sklepčnosti zveznega zbora.

Zvezni zbor voli izmed sebe zvezni odbor za dobo treh let.

Pravila določajo število odbornikov in nadomestnikov, katereje morebiti treba voliti; pri tem se je ozirati na primerno zastopstvo posameznih zadrug.

Odbor voli izmed sebe načelnika in njegovega namestnika za dobo treh let.

Ta določila veljajo zmislu primerno za zveze višjega reda.



## § 130 f.

V področje zveznega zbora spada:

- a) posvetovanje in sklepanje o zveznih pravilih;
- b) volitev zveznega odbora;
- c) preskušnja in odobrenje računskega zaključka in letnega proračuna ter razpolaganje z zveznim premoženjem;
- d) določilo izneskov, katere je treba porazdeliti na posebne zadrage za zalago zveznih potrebščin;
- e) sklepanje o važnih stvareh, ki se natančneje označijo v pravilih;
- f) sklepanje o razvezi prostovoljne zveze;
- g) izključenje zadrug iz zveze po določenih pravilih;
- h) sistemizovanje plačevanega pomožnega osebja.

## § 130 g.

Zvezni odbor izvršuje sklepe zveznega zbora in opravlja zvezne posle; v njegovo področje spadajo vse stvari, ki niso pridržane zveznemu zboru.

## § 130 h.

Zvezni načelnik, oziroma njegov namestnik zastopa zvezo na zunaj, predseduje v odborovih sejah in zveznih zborih in skrbi za izvršitev sklepov odbora in zveznega zbora.

## § 130 i.

Ako zadrružna zveza, ki je po pravilih omejena na ozemlje političnega okraja (okrajna zveza), obsega najmanj dve tretjini vseh zadrug ali vse za rokodelske obrte v tem okraju obstoječe zadruge, v obeh primerih pa ne manj nego tri zadruge, tedaj tvori njen odbor pridani svet obrtnega oblastva; njegova pristojnost se določi ukazoma.

## § 130 k.

Zvezni troški se porazdeljujejo tako, kakor je določeno v pravilih, na zadruge, ki zvezi pripadajo, in zadruge jih morajo pripraviti po določenih § 115.

Troški zvez višjega reda se porazdeljujejo tako, kakor je določeno v pravilih, na zveze in zadruge, ki jim pripadajo (§ 130 c, odstavek 3).

## § 130 l.

Za pravila zvez in njihovih morebitnih postranskih zavodov, katera so osnovana z vpoštevanjem gori omenjenih načelnih določil, kakor tudi za sklenjene izpremembe pravil je treba odobrenja političnega deželnega oblastva in, ako se kaka zveza razteza na več kronovin, odobrenja trgovinskega ministrstva.

Zvezo nadzoruje obrtno oblastvo, v čigar okraju je sedež zveze.

Obrtno oblastvo sme postaviti za nadzorovanje zakonitega postopanja pri zvezi posebnega komisarja in odloča, zaslišavši obe stranki, o pritožbah proti sklepom zveznega zbora ali odbora, ki se vložijo tekom 14 dni.

O sklicu zveznega zbora je obvestiti nadzorno oblastvo in ob enem naznaniti dnevni red najmanj osem dni pred zborovanjem. To oblastvo ima pravico, prepovedati zborovanje, ako so na dnevnem redu predmeti, ki niso v zvezi z zveznimi nameni. Tudi je nadzornemu oblastvu začetkom poslovnega leta naznaniti sestavo odbora in zvezi pripadajoče zadruge, nadalje tudi vsako izpremembo v teh razmerah in vsako preložitve zveznega sedeža.

Slednje treba naznaniti dosedanjemu nadzornemu oblastvu in nadzornemu oblastvu novega zveznega sedeža.

Predpis § 116 e o predlaganju zaključnega računa velja zmislu primerno tudi za zadrružne zveze.

## § 130 m.

Razvezo prostovoljne zveze more zvezni zbor vsak čas skleniti z razmerjem glasov, ki je v pravilih določeno.

V zveznih pravilih mora biti določeno, kako naj se ob razvezi uporabi zvezno imetje, ki preostane, potem ko se poravnajo vse obveznosti; vsekakor se mora to imetje nameniti na korist obrtnikov zveznega okrožja ali njihovih pomožnih delavcev. Ni pa dovoljena razdelitev imetja med zvezne zadruge.

Ako se ponavljajo nezakonitosti, sme zvezo razvezati politično deželno oblastvo, v čigar uprav-



nem okrožju je obrtno oblastvo, ki je poklicano nadzorovati zvezo.

Proti razveznemu odloku ima zvezni načelnik pravico priziva na trgovinsko ministrstvo tekom 14 dni.

## VIII. Poglavje.

### Prestopki in kazni.

#### § 131.

##### Kazni vobče.

Prestopki predpisov obrtnega reda se kaznujejo:

- a) z ukori;
- b) z denarnimi kaznimi do tisoč kron;
- c) z zaporom do treh mesecev;
- d) s tem, da se za vselej ali za določen čas odvzame pravica imeti vajence ali mladostne pomožne delavce;
- e) s tem, da se odvzame obrtna pravica za vselej ali za določen čas.

##### Posebni kazenski primeri.

#### § 132.

Denarna kazen od pet kron do petsto kron najzlasti zadene:

- a) tiste, ki samostojno obratujejo obrt, ne da bi ga bili zglasili, ali če je treba koncesije, ne da bi jo bili dobili;
- b) tiste, ki obratujejo obrt nadalje, potem ko jim je bil ustavljen;
- c) tiste, ki započno s kakim obrtnim obratom, označenim v tretjem poglavju, ne da bi bili poprej zadobili potrebno pravočasno oblastveno odobrenje;
- d) tiste, ki kršijo predpise o nabiranju naročil na blago in o ponujanju blaga na prodaj okoli hode.

#### § 133.

Denarna kazen od dvajsetih do tisoč kron zadene:

- a) tiste, ki kršijo odredbe o vzprejemanju, uporabi in ravnanju s pomočniki in vajenci;

b) obrtnike, imenovane v § 53, ako ustavijo obrtovanje brez prijave ali prijavijo ustavljenje obrta, pa opusté od oblastva zahtevano nadaljevanje med odpovednim rokom;

c) tiste obrtnike, ki zlorablajo svojo pravico v to, da prikrivajo neopravičeno obrtovanje tretjih oseb in tiste, ki povzročijo to zlorabo v prikrivanje svojega neopravičenega obrtovanja;

d) tiste obrtnike, ki kršijo odredbe o napravah, potrebnih za varstvo življenja in zdravja pomožnih delavcev glede prostorov za delo, strojev in delovnega orodja, ki hudo zanemarjajo potrebni ozir na nramnost, kadar imajo v službi pomožne delavce do dovršenega 18. leta in ženske sploh, in kršijo predpise o dnevnem delovnem času, o nočnem delu, o nedeljskem in nadomestnem počitku pomožnih delavcev, ali se ne ravna po določilih o izplačevanju mezd.

#### § 133 a.

Pravica, imeti vajence ali mladostne pomožne delavce, se odtegne za vselej ali za določen čas:

- a) obrtnikom, ki ponovno kršijo predpise o uporabi otrok pred dovršenim 12. letom v obrtnih obratih sploh; oziroma o uporabi otrok pred dovršenim 14. letom v tovarniških obratih ali predpise o načinu in dobi uporabe mladostnih pomožnih delavcev med dovršenim 12. in dovršenim 14. letom;
- b) obrtnikom, ki zanemarjajo odredbe, da se ne smejo uporabljati mladostni pomožni delavci pri določenih nevarnih ali zdravju škodljivih obrtnih opravilih;
- c) obrtnikom, ki ponovno kršijo predpise o nočnem delu mladostnih pomožnih delavcev;
- d) obrtnikom, ki kljub ponovnemu kaznovanju kršijo predpise o vzprejemanju vajencev, zakrivijo, da se najetje ali oproščenje njihovih vajencev odloži za več kakor 14 dni ali svojim vajencem ne dovolijo potrebnega časa za obiskovanje v § 99 b, odstavek 3, omenjenih učilišč.



## § 133 b.

Obrtna pravica se za kazen odvzame za vselej ali za določen čas:

- a) obrtnikom, ki se spoznajo kljub ponovnemu prejšnjemu kaznovanju za krive prestopka predpisov, ki se nanašajo na izvrševanje njihovega obrta;
- b) obrtnikom, ki, kakor je dokazano, prično obrt, ki je bil kazensko odtegnjen drugemu obrtniku, in s tem pripomorejo, da more kaznovani naprej obratovati obrt, ako oni sami zakrivijo isti prestopok, zaradi kojega je bila obrtna pravica odtegnjena predniku v obrtu;
- c) obrtnikom, ki z namenom prevariti obrtno oblastvo o tem, da ne morejo izkazati svoje usposobljenosti, zglasé obrt, ki spada med rokodelske obrte, kakor tovarniško podjetje, pozneje pa ga obratujejo v obsegu rokodelstva.

Pri realnih obrtih izgubi posestnik v primerih, v katerih bi morala nastopiti izguba obrtne pravice, pravico izvrševanja in dopuščeno mu je samo, prodati obrtno pravico.

## § 134.

**Odmera kazni.**

Odmerjaje kazni se je ozirati na obteževalne in olajševalne razloge in pa na velikost s prestopkom nameravanega dobička ali prizadete škode.

## § 135.

**Zaporna kazen in izprememba kazni.**

Praviloma naj se nalagajo denarne kazni. Ob posebno obteževalnih okolščinah, ali ako ponovno naložene denarne kazni ostanejo brez uspeha, se sme prisoditi zaporna kazen.

Ako se prisojajo denarne kazni, se izpremeni, če dotičnik ne more plačati, denarna kazen v zaporno kazen in se računi za vsakih deset kron denarne kazni en dan zavora. Zapor pa ne sme trajati dalje nego tri mesece.

Ako se denarne kazni, ki iznašajo manj nego deset kron, ne dajo izterjati, naj se prisodi mesto njih primerna zaporna kazen do 24 ur največ.

## § 136.

**Če se kazni snidejo z drugimi kaznimi.**

Če dejanja ali opuščenja, ki so prestopki obrtnih predpisov, zadeva hkratu tudi katera z občimi kazenskimi zakoni ustanovljena kazen, nimajo kazenske vrste a, b, c, § 131, ustanovljene s pričujočim zakonom, posebe zase mesta.

## § 137.

**Kazen za namestnike.**

Ako se obratuje obrt po namestniku ali zakupniku, se prisojajo denarne in zaporne kazni namestniku ali zakupniku. Obrtni imetnik se kaznuje poleg namestnika, ako se je prestopok učinil z njegovo vednostjo ali ako ni pazil, kakor treba, pri lastnem nadzorovanju obrata, kolikor je po razmerah mogoče, ali pri izbiranju ali nadzorovanju namestnika. Ako bi se po zakonu morala odvzeti obrtna pravica, zgodi se to le tedaj, ako je bil prestopok storjen z vedenjem obrtnega imetnika in bi bil le-ta mogel preprečiti prestopok.

V vsakem primeru pa se izreče, da je odstraniti namestnika ali zakupnika, v čemer je tudi obsežena njegova nesposobnost izvrševati obrt na lasten ali tuj račun, kolikor bi bil sicer namen onega izreka preprečen (§ 6).

**IX. Poglavje.****Posebne upravne odredbe.**

## § 138.

**Odvzetje pravice, imeti mladostne pomožne delavce.**

Razen v primerih, ki so omenjeni v § 133 a, v katerih se za kazen odvzema pravica, imeti mladostne pomožne delavce, sme obrtno oblastvo izreči odvetje te pravice kakor upravno naredbo proti obrtnikom, ki so se zakrivali s tem, da so hudo kršili dolžnosti proti zaupanim jim mladostnim pomožnim delavcem, ali o katerih so znana dejstva, vsled katerih se pokažejo v nravnem oziru nesposobne, imeti mladostne pomožne delavce.

Primeri, v katerih se upravnim potom odvzame pravica, imeti učence, so urejeni v § 98.



## § 139.

**Odvzetje obrtne pravice.**

Obrtna pravica se odvzame razen v kazenskih primerih, navedenih v § 133 b, tudi še:

izvršuje kazenske razsodbe, s katerimi je do-  
tično oblastvo izreklo izgubo zaradi kakega dejanja,  
prepovedanega po običih kazenskih ali davčnih  
zakonih.

Pa tudi samostojno naj se ta kazen izreče za  
določen čas ali za vselej:

a) ako je bil obrtnik obsojen zaradi kakega v § 5  
omenjenega dejanja in bi se bilo pod danimi  
okolščinami bati zlorabe, če bi se obrt na-  
daljeval;

b) pri koncesijoniranih obrtih zlasti, ako obrtnik  
po opetovanem pismenem opominjevanju za-  
krivi dejanja, vsled kojih se pokaže, da je pri-  
krajšana zakonita potreba zanesljivosti.

Pri realnih obrtih izgubi posestnik tudi v teh  
primerih pravico izvrševanja in dopuščeno mu je  
samo, prodati obrtno pravico.

## § 140.

**Zastaranje.**

Po zastaranju mine preiskava in kazen tistih  
prestopkov obrtnega reda, s katerimi ni ravnati po  
občem kazenskem zakonu, če prestopnik v šestih  
mesecih, od dne storjenega prestopka, ni bil vzet  
v preiskavo.

**X. Poglavje.****Oblastva in postopanje.**

## § 141.

**I. instanca.**

Politična upravna oblastva prve instance so tudi  
prva instanca v obrtnih stvareh (obrotna oblastva).

Njihova dolžnost je, izvrševati obrtne predpise;

pri njih se zglašuje samostojno obrtovanje;

ona podeljujejo na koncesijo vezane obrte,  
kolikor naslednji paragrafi ne določujejo kake izjeme;

njim pristojna preiskovanje in kaznovanje pre-  
stopkov predpisov tega zakona, kolikor ne nastopi  
uradno poslovanje rednega kazenskega sodišča  
(§ 136).

V primerih neupravičenega izvrševanja obrtov  
mora politično okrajno oblastvo k preiskavi privzeti  
odposlanika, ki ga imenuje načelstvo pristojne za-  
druge, kadar ukrene za ustanovljenje dejanskega  
stanja ogled na licu mestu.

V krajih, kjer so posebna cesarska policijska  
oblastva, mora se obrtno oblastvo ž njimi dogovarjati  
v tistih primerih, v katerih pridejo v poštev oziri na  
javno varnost, pravno in red.

## § 142.

**II. instanca.**

Politična deželna oblastva so druga instanca.

Le-ta so neposrednja podeljevalna oblastva:

za vse tiskarske obrte (§ 15, točka 1) izvzemši  
v § 21, odstavek 3, omenjene obrte;

za podjetja posojevalnih knjižnic in čitalnic  
(§ 15, točka 2);

za obrtoma obratovano posredovanje služb in  
mest (§ 21 a);

za podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21 g);

za zastavljavne obrte (§ 1 zakona z dne  
23. marca 1885. l. [drž. zak. št. 48]);

za obrte stavbinskih mojstrov, zidarjev, kamen-  
sekov in tesarjev (§ 14 zakona z dne 26. decembra  
1893. l. [drž. zak. št. 193]);

za tiste obrte, ki so bili po § 24 vezani na  
koncesijo, ako je bila podelitev koncesije ukazoma  
pridržana političnemu deželnemu oblastvu;

za tista občasna podjetja za prevažanje oseb,  
ki se raztezajo na več okrajev iste dežele;

za odobrenje obratovališč, ki se raztezajo na  
dva ali več okrajev iste dežele;

končno za odlikovanja, omenjena v § 58.

## § 143.

**Najvišja instanca.**

Najvišja instanca v obrtnih stvareh je trgovinsko  
ministrstvo.



To dovoljuje tista občasna podjetja za prevažanje oseb in odobruje tista obratovališča, ki se raztezajo na ozemlja več kronovin.

Ako se tiče stvar tudi kakega drugega osrednjega oblastva, je treba ž njim se porazumeti.

#### § 144.

### Postopanje pri zglaševanju obrtov, prošnjah za podelitev koncesij in opuščanju obrtov.

Obrti se zglašajo in prošnje za koncesijonirane obrte se vlagajo pri obrtnem oblastvu prve instance, v kojega okraju bo stajališče obrta. To se more storiti pismeno ali pa ustno na zapisnik. O vsaki zglatvi svobodnega ali rokodelskega obrta izgotovi oblastvo kratko potrdilo, ako se je to zgodilo pismeno, tekom 48 ur, ako ustno, pa takoj.

Obrtni list se izgotovi v obliki izpiska zglatve in obeza potrditev, da se je obrt vknjižil v obrtni vpisnik.

Za koncesije se izda pravilen dekret.

Vselej, kadar se izda obrtni list in podeli koncesija, je treba obvestiti zadrugo, katere se to tiče.

Opuščenje (odpoved) obrta mora obrtnik takoj naznaniti obrtnemu oblastvu.

Opuščenje (odpoved) velja od dne, katerega se izjavi pri obrtnem oblastvu prve instance, oziroma katerega dospel pri njem. Te prijave niso podvržene kolku.

Kadar se obrt opusti (odpove) ali na drug način neha, premesti in drugače izpremeni, mora obrtno oblastvo od primera do primera pravočasno o tem obvestiti tudi dotično zadrugo.

#### § 145.

### Obrtni vpisnik.

Pri obrtnih oblastvih prve instance je pisati obrtne vpisnike in sicer v ločenih oddelkih za svobodne obrte, rokodelske in koncesijonirane obrte; vsaka izprememba v stanju obrtov se v njih vpiše in

vselej tudi naznani davčnemu oblastvu in trgovinski in obrtni zbornici.

#### § 146.

### Prizivi v obrtnih stvarih.

Odloke obrtnih oblastev se naznanjajo strankam z razlogi vred. Stranke imajo proti odlokam obrtnih oblastev prve instance, ako zakon za posamezne primere ne določa drugače, pravico priziva na višje oblastvo tekom 14 dni, proti odlokam obrtnih oblastev druge instance pa tekom štirih tednov.

Ako politično deželno oblastvo potrdi izrecilo obrtnega oblastva prve instance in odbije prošnjo za podelitev koncesijoniranega obrta z ozirom na krajevne razmere, tedaj proti tej odloki ni nadaljnje priziva.

Gledé gostilničarskih in krčmarskih obrtov obsegata §§ 18 in 20 posebne določbe.

Ako izvé višje oblastvo, da manjka kake zakonite potrebščine, mora uradoma poseči vmes.

#### § 147.

### Postopanje v kazenskih primerih.

Postopanje v obrtnih kazenskih primerih je praviloma ustno.

O razpravi se sestavlja zapisnik; vanj se vpiše odloka in se naznani stranki. Na njeno zahtevanje, ali ako je odsotna, se naznani odloka z razlogi vred tudi pismeno.

Obrtna oblastva naj zadrugam na njihove ovadbe od primera do primera naznanjajo, kaj je oblastvo ukrenilo na dotično ovadbo.

#### § 147 a.

Ako javno oblastvo ali pa kaka oseba, omenjena v § 68 kazenskega zakonika, na podlagi svoje lastne službene opazbe ovadi prestopnik obrtnega reda, sme obrtno oblastvo, ako meni naložiti denarno kazen do največ 30 K, določiti zaslužen kazen s kazenskim nalogom, brez poprejšnjega postopka.

V kazenskem nalogu se mora navesti:

1. kakšno je kaznivo dejanje, kdaj in kje se je zagrešilo;



2. ime osebe ali oblastva, ki je napravilo ovadbo;

3. naložena kazen in kazensko določilo, na katero se opira;

4. da je obdolžencu, ako meni, da se mu krivica godi z ukrenjeno kaznijo, na voljo dano tekom osmih dni potem, ko se mu je dostavil odlok, prijaviti svoj ugovor pri obrtnem oblastvu pismeno ali na zapisnik, in ob enem naznaniti dokazila za svoj zagovor, da pa postane ta kazenski nalog pravo- močen in se izvrši proti obdolžencu, ako ne ugovarja tekom omenjenega roka.

Ako se ugovarja tekom osem dnevnega roka, se prične redno postopanje. V nasprotnem primeru ni pravnega pripomočka proti kazenskemu nalogu, vendar se more, ako se pojavijo pogoji § 364, št. 1 in 2 kazenskega pravnega reda, podeliti postavitev v prejšnji stan.

#### § 148.

##### Prizivi v kazenskih primerih.

Prizive (rekurze) v kazenskih primerih je treba vložiti v 14 dneh po priznanilu pri obrtnem oblastvu I. instance.

Pravočasna vložba priziva ima odločivo moč; vendar ostane morebiti ukrenjeno ustavljenje obrta v veljavi.

#### § 149.

##### Polajšanje in izpregledanje kazni.

Višje oblastvo ima pravico iz ozira vrednih vzrokov polajšati in izpregledati kazni.

#### § 150.

##### Omejitev zaporednosti instanc.

Zoper kazensko razsodbo, potrjeno ali polajšano v drugi instanci, ni dalje priziva.

#### § 151.

##### Namemba denarnih kazni.

Denarne kazni se izterjavajo upravnim izvršilnim potom.

Ako je tisti, ki je kazni zapadel, član ali pripadnik obrtne zadruge, ki je ustanovila lastno bolniško blagajnico za pomočnike po predpisu § 121 ali korporativno pristopila za svoje pripadnike kaki drugi

bolniški blagajnici, ki ustreza zakonitim zahtevam, se stekajo denarne kazni v to bolniško blagajnico.

Ako pri obrtni zadrugi, kakor dopušča § 106, odstavek 5, obstojé razne bolniške blagajnice za pomočnike in za delavce, ki se uporabljajo pri nižjih pomožnih opravkih, se razdelé dotični kazenski zneski med obe blagajnici na enake dele.

V vseh drugih primerih se stekajo ti kazenski zneski v rezervni zaklad okrajne bolniške blagajnice, in sicer tiste, pri kateri so bili pomožni delavci kaznovanica, oziroma kaznovani pomožni delavci ob času, ko je bil prestop storjen, dolžni bolniško zavarovati se ali pa pod pogojem, da se obrt izvršuje upravičeno, oziroma da se istinito uporabljajo pomožni delavci, ne gledé na združno zavarovanje, ki morebiti pride v poštev, bi bili imeli dolžnost zavarovati se.

#### § 152.

##### Prisilna sredstva.

Izvršujé kazenske razsodbe in druge naredbe ima oblastvo pravico, poprijeti se pripomočkov, potrebnih v zagotovljenje uspeha, kakor: zaseči blago in orodja, iz obrata dati stroje, zapreti obratovališča.

## Dodatek.

### 1.

**Cesarski patent z dne 20. decembra 1859. I.** (drž. zak. št. 227), s katerim se izdaja obrten red za ves obseg države, izvzemši beneško upravno ozemlje in vojaško granico, in v moč deva počenski od dne 1. maja 1860. I.

Mi Franc Jožef Prvi, po milosti Božji cesar avstrijski; kralj ogrski in češki, kralj lombardijski in beneški, dalmatinski, hrvaški, slavonski, gališki, vladimérski in ilirski; kralj jeruzalemski itd.; nadvojvoda avstrijski; véliki vojvoda toskanski in krakovski; vojvoda lotarinški, salcburški, štajerski, koroški, kranjski in bukovinski; véliki knez erdeljski; mejni grof moravski; vojvoda gorenjesleški in dolnenjesleški, modenski, paremski, pijačenski in gva- stalski, osvetimski in zatorski, tešinski, furlanski, dubrovniški in zadrski; pokneženi grof habsburški in tirolski, kiburški, goriški in gradiščanski; knez tridentinski in briksenski; mejni grof gorenjeluziški in dolnenjeluziški in v Istri; grof hohenembški, feld- kirški, bregniški, sonenberški itd.; gospod tržaški,



kotorski in v slovenski krajini, veliki vojvoda vojvodine srbske itd. itd.

Nameravajoč obrtnost v Naši državi enakomerno urediti in kar najbolj olajšati, smo zaslišavši Naše ministre in poslušavši Naš državni zbor, odobrili nastopni obrtni red in ukazujemo tako:

I. Ta obrtni red naj dobi moč počenši od 1. dne maja 1860. l. za ves obseg Naše države, izvzemši benečansko upravno ozemlje in vojaško granico.

II. Obstoječih predpisov o naseljevanju in bivalni pravici se ne dotika obrtni red.

III. Vsi sedaj veljajoči predpisi o dosegi obrtnih, tovarniških in trgovinskih pravic in pa vsa starejša pravila, ki se ne strinjajo s tem obrtnim redom, o izvrševanju teh pravic, se razveljavljajo počenši od gori navedenega časa.

IV. Določila v tem zakonu veljajo z omejitvijo, izraženo v naslednjem členu, za vsa obrtno obratovana opravila, naj se bavijo s proizvajanjem, popravljanjem ali preustrojanjem prometnih stvari, naj obratujejo trgovinska opravila, ali pa opravljajo strežbe in dela.

V. Na naslednja opravila in podjetja se ne uporablja pričujoči zakon; z njimi se posle ravna po predpisih, ki veljajo zanje:

- a) kmetijsko in gozdarsko proizvodstvo in njegovi stranski obrti, kolikor se bavijo poglavitno s podelavo svojih proizvodov; potem točenje lastnega pridelka, ki je v nekih deželnih delih s starejšimi uredbami dovoljeno posestnikom vinogradov in sadovnjakov;
- b) rudništvo in delovne priredbe, po rudniškem zakonu zavisne od rudniškouradne koncesije;
- c) slovstveno delovanje, samozaložna pravica avtorjev in izvrševanje lepih umetnosti;
- d) mezдно delo najnižje vrste (dninarsko delo itd.);
- e) pridobitni opravi, ki spadajo med domača stranska opravila, in katera vrše navadni udje lastnega gospodarstva;
- f) opravila odvetnikov, beležnikov in trgovskih mešetarjev (senzali za menice, blago in ladje, borzni agenti), inženirjev in drugih oseb, katere je oblastvo posebe nastavilo in v dolžnost vzelo za določena opravila; potem vsa podjetja za posredovanje zasebnih opravil v drugih, ne trgovskih poslih;

g) izvrševanja zdravništva (zdravniki, ranocelniki, zobni in očesni zdravniki, porodničarji in babice itd.), podjetja zdravilnic vsake vrste všteti porodne zavode in blaznice, zavode za kopanje in pitje zdravilnih vod; lekarničarstva, živinozdravništvo z rezanjem živine vred;

h) pridobitna opravila zasebnega poučevanja in vzgoje ter zavodi, ki se odnašajo na to;

i) obrtna dela javnih humanitarnih, učnih, kazenskih ali poboljševalnih zavodov;

k) podjetja kreditnih zavodov, bank, zastavljalic, preskrbovalnic, rentnih zavodov, hranilnic itd.;

l) železniška in paroplovstvena podjetja;

m) morskim zakonom podležeči plovstveni obrt po morju in morsko ribištvo;

n) podjetja stalnih prevozov (brodišč) po rekah, jezerih, kanalih itd. in pa zavodi za plavljenje;

o) podjetja za javne zabave in razkazovanja vsake vrste;

p) podjetja občasnih (perijodičnih) tiskovin in njih prodaja;

q) krošnjarstvo in druge obrtne oprave, ki se vrše samo okrog potujoč.

VI. Po dosedanjih zakonitih določilih pridobljene osebne obrtne, tovarniške in trgovinske pravice ostanejo v veljavi, in njim se pridružijo bolj razširjene pravice, katere pričujoči zakon spaja s kakim obrtovanjem.

VII. Realna lastnost pravno obstoječih radiranih obrtov in obrtov, ki se tudi prodajo, ostane neizpremenjena. Nove realne obrtne pravice se ne smejo ustanoviti.

VIII. Za državne monopole in regalije, in pa propinacijske in mlinske pravice, ki so v nekaterih kronovinah še v veljavi, in za regalne beneficije ostanejo merodajni dosednji predpisi.

IX. S privilegijskim zakonom imetnikom iznajdbenih, izboljševalnih in najdbenih patentov dodeljenih pravic se ne dotika pričujoči zakon.

X. Našemu ministru za notranje stvari je naročeno izvršiti ta zakon.



**2.**

**Zakon z dne 15. marca 1883. l.** (drž. zak. št. 39), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

Deloma izpreminjaje in dopolnjuje obrtni red z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), ukazujem s pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora tako:

**Člen I.**

Na mesto I., II., III., IV. in VII. poglavja obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), naj stopijo naslednja določila:

**Člen II.**

(Še veljavna določila tega zakona so v gorenjem besedilu obrtnega reda uvrščena na dotičnih mestih.)

**Člen III.**

Ta zakon dobi moč šest mesecev po razglasitvi.

**Člen IV.**

O oznamenjenem času izgubi moč poleg I., II., III., IV. in VII. poglavja obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), veljavo tudi še njegov § 102, kolikor se z njim uvaja združna sodnost.

V ostalem izgube moč določila tega obrtnega reda samo toliko, kolikor zadevajo predmete pričujočega zakona in obsejajo o njih drugačna določila.

**Člen V.**

Izvršiti ta zakon je naročeno trgovinskemu ministru in ministru za notranje stvari.

**3.**

**Zakon z dne 8. marca 1885. l.** (drž. zak. št. 22), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

**Člen I.**

Na mesto VI. poglavja obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), in njegovega dodatka o delavskih knjižicah, naj stopijo naslednja določila:

**Člen II.**

(Še veljavna določila tega zakona so uvrščena v gorenjem besedilu obrtnega reda na dotičnih mestih.)

**Člen III.**

Ta zakon dobi moč tri mesece po razglasitvi.

**Člen IV.**

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari v porazumu z udeleženi ministri.

**4.**

**Zakon z dne 16. januarja 1895. l.** (drž. zak. št. 21), s katerim se ureja pokoj ob nedeljah in praznikih v obrtovanju.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

**§ 1.**

Na mesto § 75 zakona z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red, naj stopijo naslednja določila.

(Ta določila so vpoštevajoč z zakonom z dne 18. julija 1895. l. [drž. zak. št. 125] nastale izpremembe v gornjem besedilu obrtnega reda uvrščene na mesto § 75.)

**§ 2.**

Prestopke določil tega zakona in na njegovi podlagi izdanih izvršitvenih predpisov je kaznovati po kazenskih določilih obrtnega reda.

**§ 3.**

Ta zakon dobi moč tri mesece po razglasitvi.

**§ 4.**

Izvršiti ta zakon je naročeno trgovinskemu ministru in ministru notranjih stvari v porazumu z ministrom za bogočastje in nauk.

**5.**

**Zakon z dne 23. februarja 1897. l.** (drž. zak. št. 63), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

**Člen I.**

Izpreminjaje in dopolnjuje obrtni red (cesarski patent z dne 20. decembra 1859. l. [drž. zak. št. 227], zakon z dne 15. marca 1883. l. [drž. zak. št. 39] in zakon z dne 8. marca 1885. l. [drž. zak.



št. 22) naj na mesto v naslednjem oznamenjenih paragrafov, oziroma kakor dostavki in uvrstitve k posameznim paragrafom obrtnega reda stopijo naslednja določila.

(Določila tega zakona so vsa vzprejeta v določila zakona z dne 5. februarja 1907. l. [drž. zak. št. 26].)

#### Člen II.

Ta ukaz dobi moč tri mesece po razglasitvi.

#### Člen III.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

### 6.

**Zakon z dne 25. februarja 1902. l.** (drž. zak. št. 49), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

#### Člen I.

Izpreminjaje in dopolnjuje obrtni red (zakon z dne 15. marca 1883. l. [drž. zak. št. 39]), naj na mesto §§ 59 in 60 stopijo naslednja določila.

(Ta določila so v gorenjem besedilu obrtnega reda uvrščena na dotičnih mestih.)

#### Člen II.

Ta zakon dobi moč šest mesecev po razglasitvi.

#### Člen III.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

### 7.

**Zakon z dne 22. julija 1902. l.** (drž. zak. št. 155), s katerim se dopolnjuje obrtni red delavcev pri stavbinskih podjetjih.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

#### Člen I.

V VI. poglavju obrtnega reda (zakon z dne 8. marca 1885. l. [drž. zak. št. 22]), je vpostaviti

naslednja določila za pomožne delavce po § 96 b pri stavbinskih podjetjih.

(Ta dodatna določila so v gorenjem besedilu obrtnega reda uvrščena na dotičnem mestu.)

#### Člen II.

Ta zakon dobi moč tri mesece po razglasitvi.

#### Člen III.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

### 8.

**Zakon z dne 18. julija 1905. l.** (drž. zak. št. 125), s katerim se deloma izpreminja in dopolnjuje zakon z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), s katerim se ureja pokoj ob nedeljah in praznikih v obrtovanju.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

#### § 1.

Zakon z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), s katerim se ureja pokoj ob nedeljah in praznikih v obrtovanju, se izpreminja in dopolnjuje tako.

(Te izpremembe in dopolnitve so v gorenjem besedilu obrtnega reda uvrščene na dotičnih mestih pod § 75.)

#### § 2

Ta zakon dobi moč tri mesece po razglasitvi.

#### § 3.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

### 9.

**Zakon z dne 5. februarja 1907. l.** (drž. zak. št. 26), s katerim se izpreminja in dopolnjuje obrtni red.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

#### Člen I.

Izpreminjaje in dopolnjuje obrtni red z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), oziroma



zakone z dne 15. marca 1883. l. (drž. zak. št. 39), zakona z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22) in z dne 23. februarja 1897. l. (drž. zak. št. 63), naj na mesto v naslednjem oznamenjenih paragrafov, oziroma kakor dostavki in vpostavki k posameznim paragrafom omenjenih zakonov stopijo naslednja določila:

(Ta določila so v gorenjem besedilu obrtnega reda uvrščena na dotičnih mestih.)

## Člen II.

Kolikor se v tem zakonu na novo ureja pristojnost trgovinskega ministrstva, stopijo dotični predpisi v veljavo z dnem razglasitve tega zakona in veljajo tudi že za vse tiste stvari, ki tekó od dne razglasitve ministrstvenega ukaza z dne 23. septembra 1905. l. (drž. zak. št. 151), pri najvišji instanci.

## Člen III.

Določila tega zakona stopijo v obče v veljavo šest mesecev po razglasitvi.

Ob enem se razveljavljajo določila drugega odstavka § 4 z zakonom z dne 4. aprila 1889. l. (drž. zak. št. 39) izpremenjenega zakona z dne 30. marca 1888. l. (drž. zak. št. 33) in zakon z dne 4. julija 1896. l. (drž. zak. št. 205).

Določila §§ 104 *b*, 104 *c*, 104 *d* in 104 *e* stopijo v veljavo eno leto po razglasitvi tega zakona.

Predpisi tega zakona o pomagaškem pismu in preskušnji za pomagača (§ 104, 104 *b*, 104 *c* in 104 *d*) ne veljajo za osebe, ki so redno dovršile učni čas pred veljavnostjo tega zakona.

Trgovinski minister je pooblaščen, da ukazoma določi, kdaj naj stopijo v veljavo v Galiciji in Buko-

vini ali v posameznih krajih teh kronovin predpisi §§ 13 *a* in 38, odstavek 3 do 6 o dokazu usposobljenosti v trgovinskih obrtih.

Toda trgovinski obrt, za kateri se po § 13 *a*, oziroma § 38, odstavek 3 in 4 zahteva dokaz usposobljenosti, se potem, ko prične veljati ta zakon, more iz krajev v Galiciji in Bukovini, v katerih še ni uveljavljen § 13 *a*, oziroma § 38, odstavek 3 in 4, premestiti v prehodnem času v drug kraj v teh kronovinah ali izven njih, kjer velja § 13 *a*, oziroma § 38, odstavek 3 in 4, le tedaj, ako imetnik tega trgovinskega obrta ustreza predpisom § 13 *a* o dokazu usposobljenosti. To določilo velja zmislu primerno tudi za napravo podružnic in zalog.

## Člen IV.

Trgovinski minister se pooblašča, da porazumno z ministrom za notranje stvari sestavi in v državnem zakoniku razglasi besedilo obrtnega reda, kakor se glasi vsled izprememb in dopolnil obrtnega reda z dne 20. decembra 1859. l. (drž. zak. št. 227), ki so se izvršile s tem zakonom in z zakoni z dne 15. marca 1883. l. (drž. zak. št. 39), z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22), z dne 16. januarja 1895. l. (drž. zak. št. 21), z dne 23. februarja 1897. l. (drž. zak. št. 63), z dne 25. februarja 1902. l. (drž. zak. št. 49), z dne 22. julija 1902. l. (drž. zak. št. 155), in z dne 18. julija 1905. l. (drž. zak. št. 125).

## Člen V.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru porazumno z udeleženi ministri